

UNIVERZITA PALACKÉHO

Filozofická fakulta

Katedra historie

Krizová léta 1968–1969 na Valašskomeziříčsku

Magisterská diplomová práce

Bc. Radka Volková

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Olomouc

2018

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem předloženou magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě předložených pramenů a literatury.

.....

Bc. Radka Volková

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí této magisterské diplomové práce prof. PhDr. Jan Burešové, CSc. za cenné rady a připomínky, a především odborný dohled. Zároveň děkuji pracovníkům Státního okresního archivu ve Vsetíně za zpřístupnění uložených archiválií. Především děkuji své rodině za trpělivost a podporu během mého studia.

Obsah

Úvod.....	5
1. Vlivy směřující ke vzniku Pražského jara	10
1.1. Charakteristika 60. let.....	10
1.2. Šedesátá léta ve světě	11
1.2. Ekonomická situace v Československu v 60. letech	12
1.3. Příčiny vzniku Pražského jara	14
2. Průběh demokratizačního procesu	16
2.1. Reakce na odvolání Antonína Novotného z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ	16
2.2. První kritiky demokratizačního procesu v rámci sovětského bloku socialistických států	21
2.3. Okresní konference OV KSČ Vsetín.....	24
2.4. Obrodný proces na Valašskomeziříčsku.....	29
2.4.1. Obnovení okresu Valašské Meziříčí	29
2.4.2. Změny v obsazení vysoké politiky.....	32
2.4.3. Odložení voleb do národních výborů	34
2.4.4. Občanská angažovanost	36
2.4.5. Rehabilitace	39
2.4.6. Tomáš Garrigue Masaryk – oživená diskuze.....	40
2.5. Akční program.....	43
2.6. Odraz liberalizace poměrů v lidových májových oslavách	47
2.7. Dva tisíce slov	48
2.8. Mimořádná okresní konference OV KSČ Vsetín	50
2.9. Mezinárodní tlak na demokratizující se Československo.....	57
3. Intervence do Československa	64
4. Cesta k normalizaci	76
4.1. Aplikace Moskevského protokolu	76
4.2. 50. výročí vzniku Československa	80
4.3. Federalizace Československa	84
4.4. Úpadek aktivity.....	86
4.5. Situace ve straně, nové uspořádání státních organizací.....	87
4.6. Vztahy obyvatel k SSSR.....	94
4.7. Řešení rezoluce zakládajících členů strany	95
4.8. Odstoupení Ing. Jaroslava Beráka z funkce.....	97
4.9. 1969	101

Závěr.....	115
Prameny a literatura	116
Resumé	119
Přílohy	120

Úvod

Pražské jaro bylo krátkým obdobím spojení socialismu a demokracie, kdy se do periodik, vydávaných v Československu, vrátila kritika stranických funkcionářů a monopol KSČ měl být rozbitý pluralitním systémem politických stran, které měly spolurozhodovat o směřování Československa společně s KSČ. Laický proces slavného období Pražského jara, které se stalo v průběhu dějin téměř legendárním obdobím a světlé chvíle v šedi komunistické totality. Jak se situace postupně normalizovala nám ukazuje rok 1969, kdy obyvatelé republiky při mnoha událostech protestovali vůči stranické politice a využili šance vyjádřit nesouhlas, za který s nimi strana vedla dlouhá jednání. Popsané období se stalo náplní předložené diplomové práce s názvem *Krizová léta 1968–1969 na Valašskomeziříčsku*. Vzhledem k širokému rozsahu vybraného tématu se bude v diplomové práci popisovat situace ve vymezeném regionu především v období Pražského jara, tedy od ledna 1968 do 21. 8. 1968, kdy do Československa přijela spojenecká vojska Varšavské smlouvy, následně se popíše vlastní krizový týden po vstupu vojsk v regionu a diplomová práce bude ukončena nastoupením Gustáva Husáka do nejvyšší stranické funkce v zemi – 1. tajemníka ÚV KSČ v dubnu 1969.

Socialismus s lidskou tváří je popsán v dlouhé řadě monografií a publikací české i zahraniční provenience na celostátní úrovni, avšak v regionálních dějinách se stále nachází mezery ve zpracování tématu Pražského jara. Jednou z řečených mezer je také město Valašské Meziříčí a jeho okolí, které je pro potřeby této diplomové práce územně vymezeno hranicemi soudního okresu¹ Valašské Meziříčí,² který byl společně se soudním okresem Rožnov pod Radhoštěm součástí politického okresu Valašské Meziříčí do roku 1960, kdy politický okres Valašské Meziříčí zanikl a splynul s okresem Vsetín v rámci reformy státního uspořádání. Pro vedoucí představitele Valašského Meziříčí bylo sloučení se vsetínským okresem šokem a velkou nespravedlností, se kterou se nesmířili a v roce 1968 začali tuto situaci řešit. Avšak Valašské Meziříčí nebylo jediným poškozeným okresem, zákonem č. 36/1960 Sb. o územním členění státu byl počet okresů zredukovaný na třetinu, když z původních 308 okresů po správní reformě zůstalo 106 okresů, jejichž rozloha se nezměnila až do zrušení těchto územních celků v roce 2004. Změna státoprávního uspořádání se dotkla také krajů jejichž počet byl zredukován

¹ Soudní okresy byly zrušeny roku 1948 v rámci zákona č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů.

² Soudní okres Valašské Meziříčí zahrnoval v roce 1960 následující obce: Valašské Meziříčí, Branky, Brňov, Bynina, Hrachovec, Choryně, Jarcová, Jasenice, Juřinka, Kladeruby, Komárovice, Krhová, Křivé, Kunovice, Lázy, Lešná, Lhota u Choryně, Lhotka nad Bečvou, Loučka, Malá Bystřice, Malá Lhota, Mštnovice, Němetice, Oznice, Perná, Podolí, Police, Poličná, Příluky, Střítež, Velká Lhota, Veselá, Vrchovec, Vysoká a Zašová.

ze 16 na 10 krajů. Valašské Meziříčí tak ve sledovaném období bylo součástí okresu Vsetín v Severomoravském kraji s Krajským národním výborem v Ostravě.³

Ačkoliv nevznikla publikace o průběhu sledovaného období pro Valašskomeziříčsko, byly vydané publikace obsahující zmínky o událostech roku 1968. Příkladem může být monografie Jindřicha Janouška⁴ o historii města Valašské Meziříčí, kde se nachází seznam předsedů Městského národního výboru ve Valašském Meziříčí v letech 1945–1989 a krátká poznámka o organizaci prvomájových oslav v roce 1968. Delší odstavce jsou uvedené v knize Valašskomeziříčské kalendárium,⁵ kde jsou publikovány informace o vstupu Sovětských vojsk na území města Valašské Meziříčí a další významné dny let 1968, 1969, ale nejedná se o souvislý text s odkazy na příslušné prameny a zasazením do příslušného kontextu. Sledované události jsou však popsány v publikaci Ladislava Baletky,⁶ která čtenáře seznamuje s vývojem města Vsetín od založení až do současnosti, avšak o městě Valašské Meziříčí jsou zde letmé zmínky, ale připomeňme si, že ve sledovaném období bylo Valašské Meziříčí součástí politického okresu Vsetín.

Vzhledem k absenci informací v regionálních publikacích jsem se rozhodla zaměřit na dobové materiály uložené ve Státním okresním archivu ve Vsetíně. Centrem výzkumu se staly dokumenty v archivním fondu Okresní výbor KSČ Vsetín 1945–1989, a to především schůze předsednictva a pléna OV KSČ, kde se projednávaly nejdůležitější politické otázky v rámci okresu. Fond se dochoval jako ucelený celek ve formě spisů 4 oddělení: Politicko-organizační oddělení, Oddělení pro ideologickou práci, Oddělení pro stranickou práci v průmyslu, Oddělení pro stranickou práci v zemědělství. Další část fondu je tvořena fotografickým materiálem uložený ve fotoalbech i jednotlivě a také ve formě negativů. Pro sepsání předložené diplomové práce byly nejdůležitějším pramenem spisy z politicko-organizačního oddělení, které obsahovaly následující písemnosti a zprávy z činnosti: zápisy ze schůzí, celozávodní výbory, stížnosti pracujících, družební styky a okresní kontrolní a revizní komisi.

Dalším fondem plný podstatných informací byl fond Okresního výboru Národní fronty, který však není zpracovaný – inventarizovaný, a tedy pro badatele nepřístupný.

³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v Českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha 2007, s. 450.

⁴ JANOUŠEK, Jindřich. *Historie Valašského Meziříčí a Krásna nad Bečvou v datech*. Valašské Meziříčí 1996.

⁵ DORČÁK, Pavel a Josef KRAMÁŘ. *Valašskomeziříčské kalendárium*. Valašské Meziříčí 2017.

⁶ BALETKA, Ladislav. *Vsetín: město a čas*. Vsetín 2008.

Vzhledem k územnímu vymezení diplomové práce se dalšími potřebnými prameny stal fond Městského národního výboru ve Valašském Meziříčí 1945–1990, ze kterého jsem si vybrala zápisy ze schůzí pléna a rady MěNV, které se staraly o praktický – každodenní chod města, a především Pamětní knihy města let 1968 a 1969. Také fond MěNV se dochoval v uceleném stavu a badatelům nabízí jak spisový materiál, tak úřední knihy. V rámci úředních knih jsou ve fondu uspořádány správní, evidenční a pamětní knihy. Spisový materiál fondu je dělený na 3 manipulační období v časovém rozmezí: 1945–1950, 1951–1954, 1955–1990. Materiály jsou v rámci manipulačních období děleny tématicky podle oboru činnosti. Pro účely předložené diplomové práce bylo pracováno se spisy zařazených do manipulačního období 1955–1990 zařazených do 6 tématických odborů, které jsou vnitřně děleny tématicky a chronologicky. Ve spisech byly hledány písemnosti z činnosti Městského výboru KSČ ve Valašském Meziříčí, kde byly pouze nalezeny Zápisy z jednání Městského výboru KSČ, avšak s časovým rozmezím 1945–1955. Vzhledem k absenci písemností Městského výboru KSČ ve fondu Okresního výboru KSČ Vsetín je možné konstatovat, že se písemnosti této instituce nedochovaly.

Nezbytnou součástí studovaných pramenů se stalo okresní periodikum Nové Valašsko, které bylo ve sledovaném období vydávané radou ONV, ale nacházely se zde informace o práci stranických i podnikových organizací, které ovlivňovaly průběh událostí v okrese i ve městě Valašské Meziříčí. Nové Valašsko byl týdeník vydávaným od roku 1950 pod názvem Jiskra vsetínského okresu pod záštitou vsetínského Okresního národního výboru, název Nové Valašsko byl používán od roku 1960. V letech 1967–1972 je periodikum Nové Valašsko vydávané jako týdeník rady Okresního národního výboru ve Vsetíně, ale v letech 1960–1967 a od roku 1972 do 90. let 20. století jako týdeník rady ONV a OV KSČ.⁷ Kompletní vydání týdeníku z let 1968–1969 je uloženo ve Vědecké knihovně v Olomouci, kde jsem si svázané výtisky půjčila.

Tištěná periodika byla také ve vlastním městě Valašské Meziříčí, kde k nejznámějším patřil měsíčník s názvem: Zpravodaj Valašského Meziříčí: film – kultura – zprávy z města, který se, jak již napovídá název, zaměřoval na kulturní události ve městě. Srpnová okupace města sovětskou jednotkou zde nebyla zaznamenána. Ke známým periodikům také patřil závodní časopis podniku Urxovy závody Urxovák, později přejmenovaný na Reflux, který na svých stránkách popisoval nejnovější události v podniku a z oblasti chemického průmyslu.

⁷ DOHNALOVÁ, Emilie – NICOLAUSOVÁ, Eva: *Bibliografie okresu Vsetín*. Brno 1991, s. 220.

Valašské Meziříčí je městem rozprostírající se na soutoku Rožnovské a Vsetínské Bečvy, kterému se díky vysoké koncentraci vzdělávacích institucí přezdívalo Valašské Atény a pro turisty je bránou do Moravskoslezských Beskyd. První písemná zmínka o městu Meziříčí se objevuje v roce 1297. Současné město Valašské Meziříčí vzniklo sloučením 2 samostatných měst Valašské Meziříčí a Krásno nad Bečvou roku 1924, přičemž měla obě města většinou stejnou vrchnost. K nejznámějším vlastníkům měst patřil rod Žerotínů, kteří nechali v Meziříčí postavit zámek v renesančním architektonickém slohu. Každé z měst mělo svá specifika, která spočívala v průmyslu a kultuře. Průmyslovým charakterem se vyznačovalo Krásno nad Bečvou, kde se například nacházely sklárny, textilní továrny, keramika, výroba klobouků či továrna na ohýbaný nábytek. Meziříčí se vyznačovaly vysokým množstvím spolků a průmyslovými školami. Prvním spolkem v Meziříčí byl Spolek katolických tovaryšů z roku 1855, který byl záhy následovaný čtenářským, pěveckým, hasičským i muzejním spolkem, doplněné roku 1864 založením tělovýchovné jednoty Sokol. Meziříčí bylo také proslulé svým školstvím, což dokumentuje fakt, že zde bylo roku 1871 založeno gymnázium, které patří k nejstarším středním školám na Moravě. Záhy následovalo založení dalších vzdělávacích institucí, ze kterých si můžeme připomenout zajímavost dívčího gymnázia a gobelínové školy. V letech 1850–1960 bylo město Valašské Meziříčí okresním městem a zároveň významným železničním uzlem. Právě ve Valašském Meziříčí se prof. T. G. Masaryque dozvěděl o svém zvolení do Říšského sněmu za Valašsko v roce 1907. Tento významný vědec a československý prezident tak má po valašských městech postaveny sochy, památníky a vzdělávací instituce pojmenované jeho příjmením k vyjádření cti, obdivu a věrnosti, které mu místní obyvatelé dokazovali. Roku 1910 byl T. G. Masaryque jmenován čestným občanem města, což se nezměnilo ani v období 1. světové války, kdy byl na město vykonáván nátlak rakouskými úřady vzhledem k Masarykově zahraničnímu působení.⁸

Vlastní diplomová práce je rozdělena do 4 tématických okruhů zahrnující časové období od ledna 1968 do poloviny dubna 1969, kdy je diplomová práce ukončena. Jednotlivé okruhy diplomové práce byly vymezeny na základě vývoje sledovaných událostí.

V první fázi diplomové práce jsou popisovány vlivy, které vedly ke vzniku obrodného procesu nesoucí oficiální název Pražské jaro. Vedle politických událostí je zde krátký náhled do kultury 60. let nejen v Československu, ale také ve světě společně s popisem stavu ekonomiky sledovaného období. Abychom pochopili důvody známých událostí je také

⁸ JANOUŠEK, Jindřich. *Historie Valašského Meziříčí a Krásna nad Bečvou v datech*. Valašské Meziříčí 1996, s. 8, 17.

zapotřebí poznat složitou mezinárodní situaci, která byla velmi napjatá. Konec této fáze diplomové práce čtenáře zavádí k sesazení prezidenta Antonína Novotného z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ a rozdělení dvou nejvyšších státních a stranických funkcí ve státě.

Reakcí na tuto přelomovou změnu začíná druhá a zároveň nejdůležitější část diplomové práce, která je rozdělena do 10 podkapitol řešící různé části obrodného procesu. Je zde časté prolínání místních – okresních celostátních událostí, kde jsou především zkoumány reakce Okresního výboru na nastávající změny.

Třetí část diplomové práce je zaměřena na vojenskou invazi členů Varšavské smlouvy do Československa, kdy je na začátku kapitoly popsán celorepublikový stav a následuje popis událostí ke kterým došlo především na území města Valašské Meziříčí, kam sovětská vojska dorazila v omylu, že se jedná o okresní město.

Čtvrtá část práce byla označena jako cesta k normalizaci, kdy byly podepsány Moskevské dohody a postupně se přechází zpět k mocensko-byrokratickému systému pod bedlivým zrakem sovětských vojáků dočasně umístěných na území Československa.

1. Vlivy směřující ke vzniku Pražského jara

1.1. Charakteristika 60. let

Rok 1960 se v Československu pojí především se změnou ústavy a přechodem republiky k rozvinutému socialismu, což reflektuje také změna názvu státu na Československou socialistickou republiku. V přijaté ústavě byla explicitně vyjádřena vedoucí úloha KSČ ve společnosti, a to v článku 4, jehož zrušení patřilo mezi první požadavky a cíle sametové revoluce v listopadu 1989. Nová ústava omezila autonomii Slováků ve společném státě zrušením Sboru pověřenců a omezení pravomocí Slovenské národní rady, což Slováci značně popudilo, protože to znamenalo vyšší centralizaci Slovenské části republiky. Návrh ústavy byl vypracován na stranickém sjezdu a její schválení Národním shromážděním 11. 7. 1960 již byla pouze formalitou.⁹

Vedle důležitých zákonů však byla 60. léta v Československu spjata s kulturním rozvojem v oblasti filmu, divadla i literatury, pro toto období se vžilo pojmenování zlatý věk. Umění bylo svázáno socialistickým realismem a řadou dalších omezení, což vyvolávalo napětí mezi umělci a stranickou nomenklaturou, jak ukázala Kafkovská konference pořádaná roku 1963.¹⁰ Konflikt mezi umělci a stranou vyvrcholil na IV. Sjezdu spisovatelů v roce 1967, kde se otevřeně střetli spisovatelé a stranická byrokracie.¹¹ Zároveň ve 2. polovině 60. let vznikaly vědecké týmy, které řešily nejrůznější otázky života československé společnosti jako byly důsledky vědeckotechnického pokroku či ekonomickou reformu. V této době také došlo k rehabilitaci vědy sociologie, která umožnila získat první poznatky o skutečném stavu společnosti. Z těchto poznatků vznikl závěr prezentovaný na XIII. sjezdu KSČ roku 1966, kdy třídní boj není hlavní hnací silou společenského pokroku, což odpovídalo společnosti, která se diferencuje podle jednotlivých potřeb a vrstev.

Liberalizace se nedotýkala pouze kulturní sféry, ale také politiky. Symbolem uvolnění poměrů se stalo stržení monumentální Sochy Stalina na Letňanech roku 1962 před XII. sjezdem KSČ. Nepřehlédnutelnou událostí se stala tichá amnestie pro politické vězně roku 1960, ale většina z nich byla rehabilitována až po roce 1989. Rehabilitováni byli od roku 1963 pouze komunisté odsouzeni ve vykonstruovaných procesech 50. let, například Gustáv Husák souzený

⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha 2007., s. 425, 427.

¹⁰ Konference zpochybnila politické regule v oblasti umění a literatury.

¹¹ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 15, 16, 17.

jako slovenský buržoazní nacionalista, který se měl stát výraznou osobností Pražského jara na Slovensku.¹²

1.2. Šedesátá léta ve světě

Šedesátá léta jsou charakteristické obdobím uvolnění, v jehož rámci docházelo jak ve světě, tak v Evropě k demonstracím proti vybudovaným hodnotám poválečné generace, které většinou zosobňuje hnutí květinových dětí tzv. hippies. Popisované uvolnění bylo na začátku v Sovětském bloku doprovázené především osobností Nikity Sergejeviče Chruščova, generálním tajemníkem ÚV KSSS v letech 1953-1964. Uvolnění nastalo v politické i umělecké sféře. Sovětský blok socialistických států byl sice stále pevně řízený Sovětským svazem, a však byly zřízeny nové orgány, umožňující vyšší míru rozhodování ostatních členských zemí Varšavské smlouvy a Rady vzájemné hospodářské pomoci. Avšak v roce 1964 byl vystřídán Leonidem Iljičem Brežněvem, který opět nastolil tvrdý ráz sovětské politiky, jejímž projevem byla příprava a následná vojenská intervence vojsk Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968.¹³

V sousedních socialistických státech v této době byli v čele komunistických, a tedy na nejvyšších příčkách moci: Walter Ulbricht (NDR), Wladyslaw Gomulka (PLR), János Kádár (MLR). V těchto zemích, zejména v Polsku a Maďarsku docházelo paradoxně k utužování režimu, jako výsledek událostí v letech 1956 ve zmíněných státech, kdy v Maďarsku zasahovala vojska Sovětské armády, tentokrát na pokyn N. S. Chruščova. Dodejme, že představitelé Varšavské smlouvy často srovnávali situaci Československa se situací v Maďarsku v roce 1956 a příznačná je věta: „Nechceme druhé Maďarsko.“

Dalším významným rysem 60. let v sovětském bloku bylo soupeření mezi SSSR a Čínou a dále rebelující tendence Rumunska a Albánie, která na konci 60. let Varšavskou smlouvu opustila.

Jak je v odborných monografiích často upozorňováno reformy Pražského jara se neodehrávaly v mezinárodně příznivých podmínkách. Ve Spojených státech byl prezidentem Lyndon B. Johnson, který vystřídal oblíbeného a zavražděného J. F. Kennedyho. Státy západního demokratického bloku respektovaly sovětskou sféru vlivu, a navíc vzájemné vztahy narušila karibská krize z roku 1962 a vlastní Spojené státy se v této době angažovaly ve válce

¹² HOPPE, Jiří: *Opozice '68: sociální demokracie, KAN a K 231 v období Pražského jara*. Praha 2009, s. 83.

¹³ KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno 2000, s. 20.

ve Vietnamu proti čemž vznikaly rozsáhlé protesty a místní společnost byla rozdělena, nezanedbatelným problémem byla také rasová problematika.¹⁴

Vnitřní problémy se nevyhnuly ani bloku demokratických zemí, které byly vytvářené Francií v čele s Charlesem de Gaullem. Tento státník totiž nedůvěřoval silnému spojenci Spojeným státům ani Velké Británii, kterou považoval za trojského koně Američanů. Francouzi v této době vytvořili vlastní vodíkovou bombu a začala postupně budovat nukleární armádu.

Zároveň se však Velká Británie snažila o přiblížení se k Evropě, což se nedařilo vetem vstupu země do spolku EHS v roce 1967. Zároveň zde máme otázku rozděleného Německa, ze kterého vznikly 2 státy – Spolková republika Německo (Německá spolková republika) a Německá demokratická republiky. SRN měla ve své Ústavě zakotvené prohlášení o znovusjednocení Německa. V rámci Hallsteinovy doktríny SRN neuznávala suverenitu NDR a snažila se tak NDR dostat do mezinárodní izolace. V 60. letech byla SRN na hospodářském vzestupu a byla 3. hospodářsky nejsilnější zemí mezi demokratickými státy. Máme zde však také rok 1961, kdy začala stavba Berlínské zdi v NDR, která znamenala napětí vztahů mezi Německými státy a Sovětským a demokratickým blokem států. K uklidnění došlo v roce 1966 díky ostpolitice SRN Willyho Brandta, která pro NDR znamenala uznání a ekonomickou pomoc výměnou za zlepšení vztahů se státy Sovětského bloku, kterého se mělo dosáhnout uznáním diplomatického a mírového uspořádání Evropy a světa po 2. světové válce.¹⁵

1.2. Ekonomická situace v Československu v 60. letech

Československá ekonomika byla od roku 1948 založena na centrálním plánování, podle Sovětského svazu. Hospodářství v Československu se většinou řídilo jednoletými plány, protože se dlouholeté plány nedařilo plnit kvůli neschopnosti najít vhodné metody plánování a řízení odpovídající struktuře hospodářství v Československu. První plán centralizovaného hospodářství byl schválený pro období let 1947–1948. Následovala období tzv. pětiletok, které se fázují na následující období: 1949–1953, 1956–1960, 1961–1965 a 1966–1970, ...

Zaměření se na východní trhy a orientace na těžký průmysl jsou specifickými rysy hospodářství Československa po roce 1948, které znamenaly zanedbání potravinářského a spotřebního průmyslu. Tato situace vznikla průmyslovým charakterem meziválečného Československa, který se díky tomu řadil k hospodářsky a průmyslově nejvyspělejším státům sovětského mocenského bloku. Napříč vyspělosti československého hospodářství se

¹⁴ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Brno 2017, s.11–13.

¹⁵ KURAL, Václav: *Mezinárodní podmínky a souvislosti v polovině 60. let*. In: *Československo roku 1968. 1. díl Obrodny proces*. Praha 1993, s. 13–16.

strojírenství rozvíjelo rychle a živelně s rozsáhlými investicemi. V důsledku toho byly výrobky z Československa drahé na výrobu a nedosahovaly takové kvality, aby mohly uspět na západních trzích.¹⁶

Celá tato situace vedla ke krachu 3. pětiletky již ve 2. roce 1962. Řešení situace československého hospodářství našla skupina spolupracovníků v čele s Oto Šikem v roce 1963 a své řešení prezentovali formou dokumentu s názvem: Návrh tezí o zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství. Řešení situace bylo spatřováno v nové hospodářské soustavě založené na ekonomických principech. Místo centrálního plánování, kolik vyrobit výrobků za jakou cenu a při jakých nákladech se měly stanovit obecné ekonomické podmínky, kdy množství vyrobených produktů mělo odpovídat skutečné situaci na trhu v oblasti nabídky a poptávky. Koncepce ekonomické reformy se setkala s rozsáhlou kritikou především z řad představitelů Státní plánovací komise. Tento návrh ekonomické reformy našel svůj předobraz u polského ekonoma Oskara Langeho z 30. let, kdy plánové centrum stanoví rovnovážné ceny podle poptávky a nabídky na trhu se spontánními reakcemi na odchylky od rovnovážných cen, kterými je trh simulován.¹⁷

Podle Neudorflové byla částí české inteligence používána ekonomika jako záminka k většímu politickému uvolnění,¹⁸ což je možné doložit na Šikově konstatování, že nelze prosadit výraznější změny ve fungování ekonomiky, pokud se neuvolní politická situace ve státě.

V rámci reformy se hledalo množství cest nejen na státní, ale také na regionální úrovni, což ilustruje výzva v týdeníku Nové Valašsko s názvem Pomoz svému kraji – tematická soutěž. Cílem bylo nalezení zlepšení nedostatků, opatření k dosažení lepších hospodářských výsledků i návrhy na nové služby, výrobky i technologie, které na trhu chybí. Podmínkami byla možná realizace návrhů v oblastech pod správou Národních výborů, výroba z tuzemsky dostupných materiálů a surovin, minimum investic s rychlou návratností těchto investic společně s maximálním hospodářským efektem. Komunisté zde také uměli ekologicky myslet, když v návrhy měly také obsahovat postupy, které by využívaly také odpady. Socialistický charakter v návrzích obsahoval požadavek na realizaci nápadů s pomocí osob se sníženou pracovní

¹⁶ KAPLAN, Karel: *Kořeny československé reformy 1968*. Brno 2 000, s. 113, 166.

¹⁷ ŠULC, Zdislav: *Vznik a potlačení ekonomické reformy v Československu 1965–1969*. In: *Padesátá a šedesátá léta v československých i světových dějinách. XV. letní škola historie. Sborník textů a přednášek*. Praha 2003, s. 77, 78.

¹⁸ NEUDORFLOVÁ, Marie L.: *Osudové osmičky našich dějin v evropských souvislostech*. In: *Evropská integrace a otázky českých dějin: XI. letní škola historie: sborník textů a přednášek*. Praha 1999, s. 79.

schopností. Odměnou pro kreativní návrháře mělo být nejen obohacení trhu, ale také zájezd do Indie, Egypta, Lybanonu či Turecka, případně poukázky na nákup zboží.¹⁹

Připomeňme si, že ve sledovaném období bylo Valašské Meziříčí sídlem řady podniků, kdy k největším patřily Urxovy závody, Osvětlovací sklo, Tesla VM, které své výrobky vyvážely do zahraničí.²⁰

1.3. Příčiny vzniku Pražského jara

Pražské jaro byl proces trvající 8 měsíců, avšak vzedmulo se po měsících – letech trvající nespokojeností, která vyvrcholila lednem 1968, kdy se 1. tajemníkem KSČ stal Alexander Dubček. Na formování obrodného procesu se nejvíce podílely události roku 1967 a především osoba, která v sobě spojila 2 nejdůležitější funkce v zemi a sice 1. tajemníka ÚV KSČ a prezidenta republiky, tedy Antonín Novotný (1953–1968). Tento politik měl přátelské vazby k Nikitu S. Chruščovovi, který byl ze své funkce odvolaný v roce 1964 a nahrazen Leonidem I. Brežněvem, což vedlo k ochlazení vztahů mezi ČSSR a SSSR.²¹

Ani v Československu neměl Novotný jistou pozici kvůli jeho činnosti v době 50. let a účasti na politických procesech, jejichž vyšetřování se snažil Novotný zabránit, což se mu nepodařilo a roku 1962 zahájila svou činnost Kolderova rehabilitační komise. Ve stejné době byla ustavena další řada komisí, ze kterých patří k nejznámějším barnabitská komise, která se zasloužila o rehabilitaci slovenských buržoazních nacionalistů. Práce komisí odhalily pravdu o politických procesech a staly se podnětem pro vznik nových historických prací o Slovenském národním povstání a členů nekomunistického odboje za 2. světové války.²²

Další aspekt, který pomohl odstartovat Pražské jaro byla slovenská národnostní otázka a její autonomní postavení v rámci ČSSR. K uklidnění situace ani nepomáhal postoj Antonína Novotného, který byl jedním z iniciátorů politických procesů se slovenskými buržoazními nacionalisty v roce 1954. Otevřené střetnutí zahájila návštěva slovenského města Martina²³ ve dnech 25.-27. 8. 1967 u příležitosti 100 let od založení slovenského lycea. Novotný se zde dopustil řady trapných situací, kde ukazoval svůj arogantní přístup ke Slovákům a dovršilo to odmítnutí připravených dárek nachystaných občany Martina. Když v říjnu 1967 nařkl Novotný Dubčeka z buržoazního nacionalismu na plenárním zasedání ÚV a plánoval jeho odvolání

¹⁹ *Pomoz svému kraji*, Nové Valašsko, 28. 2. 1968, ročník 18, číslo 9, s. 4

²⁰ MZA Brno, SOKA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Pamětní kniha 1962–1968, inv. č. 277.

²¹ KAPLAN, Karel: *Kořeny československé reformy 1968. I. díl*. Brno 2000, s. 20.

²² PAUER, Jan: *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – Plánování – Provedení*. Praha 2004, s. 21, 22.

²³ Centrum slovenského národního hnutí

zformovala se v ÚV KSČ opozice z reformistů a členských členů ÚV a přivodila společně s dalšími aspekty, politický pád Novotného.

K hlavním událostem, které předznamenal Novotného pád politické moci určitě patří zasedání ÚV KSČ 30.-31. 10. 1967. Hlavní úlohu zde sehrál Alexandr Dubček, 1. tajemník ÚV KSS a člen předsednictva ÚV KSČ, kdy požadoval kritické a sebekritické hodnocení stavu a řízení československé společnosti komunistickou stranou na okresní, krajské úrovni, a především na úrovni předsednictva ÚV KSČ. Dále mluvil o nutnosti vypracování nového programu KSČ, který by odpovídal podmínkám vědeckotechnické revoluce i stavu a potřebám československé společnosti společně se spravedlivějším řešením národnostní otázky Slovenska v rámci ČSSR. Ve svém projevu Dubček kritizoval faktické řízení společnosti KSČ místo vlády, kdy strana má politicky vést na základě přesvědčivosti svého programu. Mimo jiné se zde dotkl problému kumulace funkcí upozorněním na nutné rozdělení především nejvyšších stranických, státních a společenských postů. Reakcí Novotného na projev Dubčeka bylo jeho obvinění z nacionální úchylnosti, ale řada členů ÚV odmítla tuto Novotného reakci jako neopodstatněnou a neadekvátní.

K dalšímu vyostření situace napomohlo zhasnutí světla na vysokoškolských kolejích na Strahově 31. 10. 1967, kdy se studenti rozešli demonstrovat do ulic Prahy a postupně se k nim přidávali další studenti s heslem: „My chceme světlo!“, což režim považoval za provokaci. Jednalo se o pokojnou demonstraci se svíčkami, která pochodovala k Hradu a následně byla tvrdě potlačena bezpečnostními složkami, což vyvolalo protesty fakult i akademických funkcionářů.²⁴

Novotný před těmito problémy, které se mu kupily, odletěl do Moskvy na oslavy 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a po návratu zůstal doma kvůli bolestivým plotýnkám. Tato situace dala prostor nespokojeným členům ÚV KSČ ke společným jednáním a rozhovorům o dekumulaci nejvyšších stranických a státních funkcí, čehož byl sám Novotný vzorovým příkladem. Vedle funkce prezidenta republiky a 1. tajemník ÚV KSČ ještě zastával funkce vrchního velitele ČSLA, LM a předsedy NF. Cílem bylo odstoupení Novotného ve funkci 1. tajemníka ÚV KSČ. Novotný se pokusil situaci a funkci zachránit neoficiálním pozváním generálního tajemníka ÚV KSSS L. I. Brežněva. Brežněv se v Československu objevil 8. 12. 1967 a sešel se s členy předsednictva ÚV KSČ a na neoficiální schůzi s předsednictvem dal najevo, že se nebude vměšovat do záležitostí vedení KSČ („Eto vašo

²⁴ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 17–19.

dělo“) s doporučením, že mají řešení dekumulace funkcí odložit na pozdější dobu, myslel si, že se jedná především o osobní spory, a následně 9. 12. 1967 odjel zpět do Sovětského svazu. Ještě si připomeňme, že ve svém projevu na schůzi s předsednictvem ÚV KSČ zdůraznil, že „péče o obranu SSSR a celého socialistického tábora musí být vždy na prvním místě.“²⁵

Novotného se ještě snažili zachránit generálové Šejna a Mamula vyslovením podpory armády Antonínu Novotnému, ale jejich snaha vzala za své s lednovým plénem ÚV KSČ 3.-5. 1. 1968, kdy byl Novotný odvolán z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ a na jeho místo byl zvolený Alexandr Dubček, společně s přijetím usnesení o vypracování Akčního programu. A tak začal proces Pražského jara.²⁶

2. Průběh demokratizačního procesu

2.1. Reakce na odvolání Antonína Novotného z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ

Jak se odvolání Novotného odrazilo v mezinárodních vztazích především se socialistickými státy? Jiří Vančura první dny Dubčeka jako nového 1. tajemníka ÚV KSČ charakterizuje protokolární zvyklostí, kdy dostal pozdravné telegramy od Leonida Brežněva, Gomulky, Ulbrichta, Živkova či Kádára.²⁷ V této chvíli začal sovětský velvyslanec Červoněnko upozorňovat na nebezpečné rysy vývoje v Československu s návrhem pomoci ke znovuupevnění moci Antonína Novotného a upozorňuje, že pokud nabерou liberalistické síly převahu zasáhne sovětská armáda stejně jako v Maďarsku. Alexandr Dubček měl však v této době podporu socialistických spojenců, kterými byl označován za čestného a obětavého člověka, který je přítelem Sovětského svazu.²⁸ Podle vžitých zdvořilostí odjel Dubček na konci ledna do Moskvy a záhy na to se začal setkávat s představiteli sousedních socialistických zemí. Obdobně se projevila také vnitřní podpora.²⁹ Karel Kaplan v souvislosti s odchodem Novotného mluví o výrazném úspěchu reformního hnutí, kdy padla jedna z mocenských překážek bránící společenským změnám, což dokládá, že reformisti viděli v nové osobě 1. tajemníka možnost realizovat řadu změn, kterým se Novotný bránil.³⁰

Zde si můžeme ukázat příklad přijetí lednových změn Okresním výborem KSČ ve Vsetíně, konkrétně ze schůze předsednictva z 6. 1. 1968. Místní poslanci se zde shodují se

²⁵ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 13.

²⁶ Tamtéž, s. 20.

²⁷ VANČURA, Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 21, 22.

²⁸ PAUER, Jan: *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí - plánování - provedení*. Praha 2004, s. 34, 35.

²⁹ VANČURA, Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 22.

³⁰ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 13.

souhlasem s rozdělením nejvyšších funkcí 1. tajemníka ÚV KSČ a prezidenta republiky a zároveň doufají, že se bez dalších průtahů přistoupí k řešení dalších problémů ve straně, které napomohou rozvoji vnitrostranické demokracie. Poslanec Jan Kopecký vyslovil také souhlas se způsobem sesazení 1. tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného, jinak by podle Kopeckého mohlo být v organizacích zle a jako příklad uvedl Nikitu S. Chruščova. Zároveň však projevil Kopecký obavy, aby projednávání této senzace nezastínila původní program a jednání výročních členských schůzí základních organizací. Podle názoru Františka Katolického, který k bodu ocenění práce Antonína Novotného podotýká, že by hodnocení odstupujícího, odcházejícího funkcionáře mělo být napsáno rozumně a bez přehánění, zároveň uznává práci Novotného za jeho dlouhodobé působení v nejvyšších funkcích. V přepisu diskuze na schůzi předsednictva OV KSČ můžeme zaznamenat další problém, který byl v průběhu demokratizačního procesu často diskutován, tedy vnitrostranická informovanost, nebo spíše neinformovanost. Problém naznačil ve svém diskuzním příspěvku Ing. Jan Knébl, který upozornil na význam přítomnosti člena ÚV KSČ, který byl přítomný jednáním a mohl odpovídat na otázky kladené na výročních členských schůzích, u kterých by museli členové OV KSČ improvizovat. Ve stanovisku POV KSČ je vyjádřena víra v přistoupení k řešení problémů a prohloubení vnitrostranické demokracie společně s upevněním jednoty a akceschopnosti strany společně se slibem nejvyššího úsilí k realizaci úkolů vytyčených rezolucí ÚV KSČ k problémům ekonomiky a rozvoje životní úrovně.³¹ K popsané situaci se také vyjádřilo plénum OV KSČ a sice na rozšířené mimořádné schůzi dne 11. 1. 1968. Stanovisko pléna se jednoznačně souhlasně vyjádřilo k závěrům pléna ÚV KSČ, které spočívalo v rozdělení nejvyšší stranické a státní funkce – 1. tajemníka ÚV KSČ a prezidenta republiky. Ve svém stanovisku nezapomněli členové pléna OV KSČ připomenout, že její funkcionáři vyjádřili stejný názor k rozdělení dotčených vysokých funkcí již během XIII. sjezdu KSČ. Sepsanému a vydanému stanovisku samozřejmě předcházela rozsáhlá diskuze k tématu, kde byl jako jeden z prvních problémů řešena informovanost okresních stranických funkcionářů, kdy jsou lépe informováni obyvatelé prostřednictvím zahraničního rozhlasu, a tak spíše oni informují stranické představitele o probíhajících událostech než naopak.³² Problém informovanosti, kdy byla vnitrostranická cesta velmi pomalá a navíc dodávala okleštěné neúplné informace

³¹ Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA Brno), Státní okresní archiv Vsetín (dále jen SOkA Vsetín), fond Okresní výbor Komunistické strany Československa Vsetín (dále jen OV KSČ Vsetín), Zápisy ze schůze předsednictva okresního výboru. Funkční období 1966–1968 (13. 12. 1967 – 14. 3. 1968), inv. č. 73, č. kartonu 97, 6. 1. 1968.

³² MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí pléna okresního výboru. Funkční období 1966–1968, inv. č. 46, č. kartonu 22, 11. 1. 1968.

dlouhodobým problémem, což se odráželo ve velkém množství diskuzí OV KSČ v průběhu roku 1968 a stížnosti se také objevily v rámci národních výborů. Je dále očividné, že obsah schůzí byl zaměřený především na vlastní rozdělení nejvyšší státní a stranické funkce, ale osobnost, která na uvolněné místo 1. tajemníka ÚV KSČ dosedla velkou pozornost nevyvolala.

Společně s Novotným padl symbol, který však nevyvolal demonstrace či lidové veselí nebo jinou spontánní odezvu, ale přesto do neměnné situace vnikla změna. Základní stranické organizace projevíly zvědavost dozvědět se co se stalo a kdo je Alexandr Dubček se snahou dozvědět se další podrobnosti o sesazení Antonína Novotného. Členové ÚV byli dokonce pozváni na schůze těchto základních organizací, i když z čiré zvědavosti místních funkcionářů o průběhu lednového pléna ÚV KSČ.

Názorným příkladem je pro nás mimořádné zasedání pléna OV KSČ 11. 1. 1968, na které byli pozváni členové ÚV KSČ Václav Slavík a Palička, kteří plénum OV KSČ seznámili s výsledky prosincového a lednového pléna ÚV KSČ, kde nás může překvapit neinformovanost členů stranické organizace na okresní úrovni, ale jak víme, tato situace nebyla nijak zvlášť překvapivá, vzhledem k informovanosti prostřednictvím stranického tisku. Po vlastním seznámení se situací nastala bohatá diskuze, kde člen OKRK Pečiva upozornil na problém, kdy o situaci ve straně ví více obyčejní lidé, kteří si pustí zahraniční rozhlas. Mezi jinými se zde upozornilo na dohady a domněnky, které jsou tištěné v zahraničním tisku, které způsobují dezorientaci a zmatenost československých občanů. Jako další příklad uvedl oddíl házené, který odjel na zájezd do Holandska, kde se o situaci v republice psalo v místních novinách, ve kterých je více informací než v místních tiskovinách. Ředitel podniku RaJ Drozd ve svém diskuzním příspěvku požaduje vysvětlení odchodu Antonína Novotného z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ. Uznává správnost oddělení funkcí prezidenta a 1. tajemníka strany, ale nechápe, proč nemohl Antonín Novotný zůstat ve funkci 1. tajemníka, která je politicky významnější než funkce prezidenta a chce znát důvod tohoto rozhodnutí.³³ Tento příspěvek byl ojedinělý, protože ostatní členové pléna OV KSČ nepátrali po důvodech změny, protože mohly být v rámci strany již notoricky známé, i když je možné, že poslanci chybělo oficiální písemné vyjádření Antonína Novotného k celému případu vlastního odvolání z funkce. Zároveň je zde ukázáno, že rozdělení nejvyšších funkcí Antonína Novotného bylo čistě pražskou ústřední iniciativou a že každý okresní i krajský výbor řešil své vlastní problémy o kterých se následně vzájemně okrajově informovali na společných schůzích předsednictev. Pplk. Jindra ve svém příspěvku na

³³ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí pléna okresního výboru. Funkční období 1966–1968, inv. č. 46, č. kartonu 22, 11. 1. 1968.

plenárním zasedání OV KSČ upozorňuje na rozsáhlost kumulací funkcí, který by se měl nejlépe vyřešit do nadcházejících voleb do NV a Národního shromáždění, naplánovaných na květen 1968. Mimo jiné zde vyzvedává včasné rozdělení funkcí 1. tajemníka strany a prezidenta republiky, protože kumulací funkcí by mohly vzniknout tak rozsáhlé chyby, po kterých by ro Antonína Novotného bylo téměř nemožné odejít se ctí.³⁴

Co se týče informování tiskem na okresech, nebyla tato změna funkcionářů na nejvyšší stranické pozici neočekávanější zprávou týdne. Důkazem může být týdeník rady Okresního národního výboru ve Vsetíně s názvem Nové Valašsko, které o této změně funkcionářů neinformovalo. Naopak Nové Valašsko v této době informovalo o zájmu o koberce z Valašskomeziříčské gobelínky pro zámek Konopiště, Divadlo pracujících v Gottwaldově a v neposlední řadě pro zasedací síň Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.³⁵ Mimo jiné jste si však mohli počíst o okresní konferenci ČSM či o okresní konferenci vesnické a zemědělské mládeže. Jak je poznat v lednu 1968 se sjíždělo tolik schůzí a konferencí až redakce týdeníku Nové Valašsko přešla zprávu o zvolení Alexandra Dubčeka 1. tajemníkem ÚV KSČ.³⁶ Nové Valašsko však nebylo jediným periodikem, které o této personální výměně neinformovalo, protože to bylo vnímáno jako jedna z mnoha sporů o funkce, a tak si obyvatelé státu ani neuvědomili rozsah nastalé změny.³⁷

Postupně se začala projevovat otevřenost funkcionářů v textech jejich projevů, který poukazoval na změnu poměru k občanům, kdy se tento rys poprvé projevil u Dubčeka na sjezdu zemědělských družstev 1.-3. 2. 1968 k oslavám výročí Února. Dubček zde mluvil o důsledném napravení křivd z minulosti, zvýšení účasti pracujících na správě. Nové bylo Dubčekovo připuštění, že dosud není vybojovaný střet pokrokových a konzervativních sil a o potřebě skutečně měnit věci od základu na pracovištích. Tento nový postoj byl doprovázen zvýšeným zájmem občanů o politické události a zvýšením návštěvnosti a diskuzí na schůzích strany. Postupně se začaly ozývat kritické hlasy prostřednictvím rozhlasu a televize, které se týkaly nedostatečné informovanosti o konfliktech v mocenských orgánech či politického systému.³⁸ Tato aktivita hromadných sdělovacích prostředků se probudila na přelomu února a března zveřejňováním zakazovaných a kacířských myšlenek – na Vsetíně velký konflikt s redakcí Nového Valašska, kdy bylo na Vladimíra Trachtu podáno několik stížností prošetřované na

³⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí pléna okresního výboru. Funkční období 1966–1968, inv. č. 46, č. kartonu 22, 11. 1. 1968.

³⁵ Zájem o meziříčské koberce, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 2, 10. 1. 1968, s. 1.

³⁶ Nové Valašsko, 10. 1. 1968

³⁷ VANČURA, Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 23.

³⁸ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 21

POV KSČ. Společností bylo tehdy pozitivně přijaté zastavení trestního řízení proti účastníkům demonstrace studentů na strahovských kolejích a 7 příslušníků Veřejné bezpečnosti mělo být potrestáno za surovost.

V této době veřejností otrásl případ zneužívání moci generálmajorem Šejnou,³⁹ blízkého přítele Antonína Novotného a jeho syna. Jedná se o ukázkou rychlého kariérního vzestupu typického především pro éru prezidenta Novotného.⁴⁰ Funkcionáři byli dále posuzováni podle vztahu a postoje k Novotnému, který byl vyžadován v rezolucích, odvážnější rezoluce požadovaly odstoupení funkcionářů zastupující sami sebe. Často odmítali volit dlouholeté funkcionáře, což se projevilo v období po okresní konferenci, když se měli navrhnout noví kandidáti do voleb národních výborů.

Na vsetínském OV KSČ mezitím rezonovaly úkoly z uplynulého roku, kdy se hodnotila soutěž národních výborů s názvem Říjen a dnešek, který měl odhalit vztahy mladých lidí k SSSR a jejich znalosti o SSSR a událostech VŘSR což bylo ještě propojené besedami s účastí návštěvníků této země, kteří do diskuze přispívali. V roce 1968 byla naplánována další soutěž národních výborů, tentokrát u příležitosti 20. výročí února z roku 1948 a 50 let od založení samostatného Československa. Soutěž se tak stala záminkou k vyhlášení speciálních úkolů a dosahováním vybraných závazků, které si podniky – závody a skupiny některých závodů stanovili již na začátku nového roku 1968.⁴¹

Velkou aférou, která rezonovala okresem Vsetín byla také stížnost Vladimíra Tydlačky, ředitele Autoškoly Vsetín na Jakeše předsedu OV Svazarmu, pod jehož správou se ocitla autoškola. Vladimír Tydlačka si stěžoval na nadměrné a nepřiměřené zasahování předsedy Svazarmu do fungování autoškoly, což vyvrcholilo tajnou schůzkou s jedním z interních instruktorů autoškoly Orságem, aby převzal Tydlačkovu místo. Dalším bodem Tydlačkovy stížnosti bylo obsazení pracovního místa domovníka a údržbáře domu, ve kterém se nachází

³⁹ Původně zemědělský dělník se stal 5 let po absolvování důstojnické školy podplukovník působící na ministerstvu národní obrany. Brzy následovala další povýšení až se z něj stal generál a poslanec, přestože neměl potřebné předpoklady, ale uměl se obklopit a sprátně se správnými lidmi, za které platil vysoké útraty a dodával stavební materiál z vojenských zásob. Mezi jeho aktivity také patřilo překupování jetelového semene společně s pplk. Jaroslavem Moravcem, což jim vyneslo cca 500 000 Kčs. Šejnovy machinace byly odhaleny v prosinci 1967 při revizi v Jednotném zemědělském družstvu Ostrožská Nová Ves. O vyšetřování byl generál Šejna informovaný náčelníkem vyšetřovacího odboru městské Bezpečnosti v Praze a Národní shromáždění vyslovilo souhlas s trestním stíháním Šejny 27. 2. 1968, kdy Šejna společně s milenkou a synem s pomocí diplomatického pasu opustil republiku a byl na cestě do Spojených států Amerických, kde zažádal o politický azyl. Aféra tohoto tzv. semínkového generála nabrala rozměry především díky vztahům s Antonínem Novotným, který se profilel jako produkt Novotného éry.

⁴⁰ VANČURA, Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 25-27.

⁴¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůze předsednictva okresního výboru. Funkční období 1966–1968 (13. 12. 1967 – 14. 3. 1968), inv. č. 73, č. kartonu 97, 11. 1. 1968.

autoškola Paconě, který byl švagrem Jakeše. K eskalaci problémů došlo po zrušení krajských výborů Svazarmu, kdy se začalo OV Svazarmu více zajímat o záležitosti a řízení autoškoly. Už v minulosti podal Jakeš návrh na předsednictvo OV KSČ na Tydlačkovo odvolání z funkce ředitele autoškoly, přesně 16. 12. 1965. Na druhé straně si pracovníci autoškoly stěžovali na nedostatky při řízení v autoškole po metodické stránce, především pak kontrolu zadaných úkolů. Při vyšetřování nedostatků autoškoly byly odhaleny nesrovnalosti v hospodaření autoškoly a nedostatky při jejich řízení. Podle usnesení předsednictva OV KSČ zasahoval Jakeš do fungování autoškoly nad jeho pravomoce, ale u Tydlačky byly nalezeny značné chyby při řízení autoškoly. Předsednictvo zde dospělo k usnesení přijetí odvolání Vladimíra Tydlačky z funkce ředitele autoškoly a Jakeš má začít připravovat svého nástupce na post předsedy OV Svazarmu a svého švagra Paconě na místě údržbáře autoškoly má také vyměnit.⁴² Můžeme zde vidět ukázkou boje o místo a pravomoce, kde svou roli sehrály osobní antipatie, ale také nevhodné umístění straníka do vedoucí funkce, na kterou již nestačil, což se projevilo ve stížnostech zaměstnanců a konfliktech s vedoucím.

2.2. První kritiky demokratizačního procesu v rámci sovětského bloku socialistických států

Významnou událostí v komunistickém Československu byla oslava ke 20. výročí Února, kdy Komunistická strana Československa převzala v zemi moc v roce 1948. Na oslavy tohoto významného výročí byli pozváni vedoucí představitelé komunistických stran Sovětského bloku, aby se jejich přítomností deklarovalo silné spojení mezi socialistickými státy. Mezi pozvanými se také objevil J. V. Tito z Jugoslávie, který se oslav neúčastnil. Účast těchto zahraničních funkcionářů byla nápadem Brežněva, který se u této příležitosti dostal do jednoho z prvních konfliktů s Dubčekem. Brežněvovi se totiž nelíbil text Dubčeka projevů, který měl být pronesený u příležitosti oslav Února a o některých částech textu se vyjádřil jako o kontrarevolučních žvástech a platformu druhého centra a údajně se odmítl oslav účastnit pokud tyto pasáže textu nebudou z Dubčeka projevů odstraněny.⁴³

Oslavy tohoto významného výročí se také konaly ve městech a okresech. O plánu oslav v okresním městě Vsetín se psalo již 14. 2. 1968 na stránkách místního týdeníku Nové Valašsko v článku „*Oslavíme 20. výročí Února*“. V tomto článku popisují Únor jako slavné výročí vítězství pracujícího lidu nad reakčními silami, díky které upevnili dělníci svou moc a rolníci společně s pokrokovou inteligencí mohli vybudovat socialismus a komunismus. Oslavy na

⁴²MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůze předsednictva okresního výboru. Funkční období 1966–1968 (13. 12. 1967 – 14. 3. 1968), inv. č. 73, č. kartonu 97, 24. 1. 1968.

⁴³PAUER, Jan: *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí - plánování - provedení*. Praha 2004, s. 35.

Vsetíně byly naplánovány na Smetanově třídě, za účasti pracujících Vsetína, Lidových milicí, armády a SNB.⁴⁴ Ve vydání z 21. 2. 1968 se únorovému výročí věnovali podrobněji a součástí vydání byly také vzpomínky pamětníků, kteří byli v roce 1948 politicky čini a kteří komunistický puč plně obhajovali. Příkladem může být příspěvek, který je spojován s Rudolfem Bezděkem, který ve svém příspěvku psal, že komunisté vnesli do tehdejšího chaosu řád a k podpoře strany pracujícími pomohla také srozumitelná a blízká hesla strany svým příznivcům.⁴⁵ V tomto čísle samozřejmě nemohl chybět článek podrobně se věnující „slavnému Únoru“ a okolnostem, které ho provázely – „20 let Února“. Zde je Únor označený za nejvýznamnější mezník socialistického vývoje ČSSR, který je dovršením změn, které začaly Slovenským národním povstáním a osvobozením Československa vojsky Rudé armády, kdy národ převzal kontrolu nad územím svého státu. Připomínají zde těžkou úlohu strany v poválečné době, kdy bylo pro komunisty důležité vytvořit si natolik silnou pozici, aby vyhráli v demokratických volbách a zároveň udrželi nad zemí moc. V dalších částech článku již autor popisuje průběh komunistického puče od vyvolání vládní krize 20. 2. 1948 demisí demokratických ministrů po 24. 2. 1948, kdy proběhla manifestační stávka dělníků za doprovodu lidových milicí.⁴⁶

Ve městě Valašské Meziříčí bylo v době těchto oslav udělena a předána místní vojenské jednotce Železničního učiliště stuha OV KSČ Vsetín za zásluhy o budování socialismu z rukou tajemníka OV KSČ Josefa Palackého. Stuha za zásluhy byla připnuta na bojovou zástavu učiliště. Byla však také předána individuální ocenění – veliteli Železničního učiliště plk. Ing. Č. Čihákovi a 18 nejlepším posluchačům učiliště a poddůstojníkům z jiných útvarů odznak Vzorný voják za plnění povinností a rozkazů.⁴⁷ O vyznamenání valašskomeziříčského vojenského útvaru také informovala kronika města Valašské Meziříčí, a však nejsou zde uvedeny další informace k této události. Valašskomeziříčští straničtí funkcionáři se účastnili velkých oslav v okresním městě Vsetíně, které zahrnovaly průvod městem se začátkem na Smetanově třídě.⁴⁸

O oslavách Února se v Novém Valašsku psalo ještě v čísle ze dne 28. 2. 1948, přesněji o slavnostním zasedání, uspořádané v závodním klubu Sklář ve Vsetíně pro členy a kandidáty OV KSČ, OV NF a ONV Vsetín, kteří se zasedání účastnili v počtu 200 hostů. Součástí

⁴⁴ *Oslavíme 20. výročí Února*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 7, 14. 2. 1968, s. 1.

⁴⁵ *Komunisté vzpomínají*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 8, 21. 2. 1968, s. 3.

⁴⁶ *20 let Února*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 8, 21. 2. 1968, s. 1, 3.

⁴⁷ *Stuha na zástavu „ŽELU“*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 9, 28. 2. 1968, s. 1

⁴⁸ MZA Brno, SOKA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Pamětní kniha, inv. č. 277.

zasedání byla mimo jiné také kulturní vložka, kterou zajistil pěvecký sbor Beseda z Valašského Meziříčí s recitačními vložkami. Úvodní projev pronesl tajemník OV KSČ Josef Palacký. Ve večerních hodinách dostali zasloužilí funkcionáři okresu čestné uznání a plakety ÚV KSČ k 20. výročí Února.⁴⁹

Kritika Dubčeka a situace v Československu dále pokračovala na schůzi poradního výboru Varšavské smlouvy ve dnech 6.-7. 3. 1968 v Sofii, kde Gomulka, Živkov či Kadár projevíli znepokojení nad situací v ČSSR a protiopatření k nastalé situaci. Následně se uskutečnila schůze představitelů vojenského paktu Varšavské smlouvy v Drážďanech ve dnech 23.-24. 3. 1968. Vedle členů stranických delegací se této schůze účastnili důstojníci Sovětské armády a Národní lidové armády NDR, kteří zde byli kvůli demonstraci připravenosti zúčastněných států k pomoci Československu v případě potřeby, jak tuto přítomnost vysvětlil Oldřichu Černíkovi sám L. I. Brežněv a zároveň to byla součást „zastrašovací diplomacie“ k Československu.⁵⁰ Podle komunistického tisku zde panovala přátelská atmosféra, a však Vasil Biľak ve svých pamětech napsal, že setkání se neslo v duchu kritiky jak demokratizačního procesu ve straně, tak odvolání Antonína Novotného z funkce prezidenta, bez schválení Ústředního výboru a schůzka se tak připodobňuje k jednáním v Čierné nad Tisou.⁵¹ Původním smyslem schůzky měla být hospodářská spolupráce mezi zeměmi Varšavské smlouvy, ale probírala se situace v Československu, tedy spíše kritizovala, jak bylo napsáno výše. Za Československo se této schůze účastnili Dubček, Černík, Lenárt, Kolder a Biľak, kteří svým kritikům oponovali a obhajovali začátky demokratizačního procesu. na které byl vyvinutý ideologický a mocensko-politický nátlak kvůli rozvíjení demokratizačního procesu v ČSSR, který byl silně kritizován například Gomulkou, který čs. funkcionáře označil za neschopné a nezkušené.⁵² Alexandr Dubček musel na setkání improvizovaně obhájit začínající demokratizační proces a informoval o přípravě XIV. sjezdu strany a akčního programu společně s kritikou vývoje v době Antonína Novotného. Po Dubčkově projevu dále přišla kritická slova na situaci v ČSSR od Brežněva, Gomulky i Kadára.⁵³ Zbývá dodat, že pouze Kadár ocenil Dubčekův improvizovaný výklad o situaci v ČSSR a obhajující probíhající události a přiznal, že původním účelem společné schůzky v Drážďanech měly být hospodářské a ekonomické výsledky. Na konci jednání bylo vydáno neutrální, frázovité komuniké.⁵⁴

⁴⁹ *Splníme odkaz Února*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 9, 28. 2. 1968, s. 1.

⁵⁰ PAUER, Jan: *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí - plánování - provedení*. Praha 2004, s. 35–37, 41.

⁵¹ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 53, 54.

⁵² VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 32, 33.

⁵³ PAUER, Jan: *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy: pozadí - plánování - provedení*. Praha 2004, s. 37, 38.

⁵⁴ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 33.

2.3. Okresní konference OV KSČ Vsetín

Přestože se začátek Pražského jara datuje od ledna 1968 situace v okresech o tomto tvrzení nevypovídá, jak ostatně ukázala situace ve Valašském Meziříčí a okrese Vsetín, kde byl podle zavedených zvyklostí oslavený Vítězný únor. Události se na území Vsetínského okresu daly do pohybu teprve po březnové okresní konferenci strany, kde bylo hlavním tématem diskuze příprava voleb do Národních výborů a Národního shromáždění společně s ohlasem řečené okresní konference, která proběhla ve dnech 16.-17. 3. 1968 ve Vsetíně – Jasicích.⁵⁵ Vlastní konferenci předcházely dlouhé přípravy, které jsou zachycené v zápisech schůze předsednictva OV KSČ v termínech 28. 2. 1968-14. 3. 1968. Okresní konference byla ze strany OV KSČ naplánována, co nejdetailněji od přepravy delegátů strany přes zajištění jejich bezpečí až po přesný časový harmonogram konference. Celá událost byla předsednictvem OV KSČ vyčíslena na 41 600 Kčs.⁵⁶ Událost se také probírala v okresních novinách Nové Valašsko, protože na okresní konferenci se volili noví členové orgánů OV KSČ pro funkční období 1968–1972. Této problematice začala být věnována pozornost hned po skončení oslav Února. Hned v prvním článku bylo upozorněno na důležité úkoly, které má strana jako vedoucí síla země řešit, čemuž odpovídala nová forma práce 520 delegátů sjezdu, kterým byly zaslány zprávy a návrhy na usnesení, aby si mohli materiály prostudovat a následně vznikl širší prostor pro diskuzi, ve které mají podle představ autora článku vyjádřit i názory svých spolupracovníků z vyslaného pracoviště.⁵⁷ V tomto článku můžeme vidět první projevy začátku demokratizace, kdy autor článku otevřeně přiznává, že straníci se mohou mýlit a je potřeba jejich práci přezkontrolovat a k navrženým stanoviskům vyslovit vlastní názor, který může pomoci napravit vzniklé problémy. Jedná se o významný čin, protože v předlednové době měla strana a její členové vždy pravdu, i když byl opak zjevný. V následujícím čísle Nového Valašska byly zveřejněny názory straníků na vybraná témata, která byla součástí konference a zároveň informovali o čem by jako delegáti na okresní konferenci chtěli mluvit. Tato vyjádření zabrala celou 1 stranu novin a svědčí o snaze zaujmout čtenáře týdeníku a představit vybrané delegáty sjezdu a jejich názory ke specifickým tématům.⁵⁸

Vedle delegátů okresní konference byli na konferenci také pozváni členové Severomoravského KV a ÚV KSČ ve společné delegaci. Členy delegace byli mezi jinými Ing.

⁵⁵ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z okresní konference 16.-17. 3. 1968, inv. č. 20, č. kartonu 7.

⁵⁶ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Záписы ze schůze předsednictva okresního výboru. Funkční období 1966–1968 (13. 12. 1967 – 14. 3. 1968), inv. č. 73, č. kartonu 97, 28. 2. 1968, 14. 3. 1968.

⁵⁷ ŘEPKA, Alois: *Komunisté se připravují na okresní konferenci*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 10, 6. 3. 1968, s. 2, 3.

⁵⁸ *Názory o okresní konferenci KSČ před konferencí*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 11, 13. 3. 1968, s. 4.

Oldřich Černík, člen předsednictva ÚV KSČ a náměstek předsedy vlády a za krajský výbor strany se účastnili Jaroslav Malík a Josef Vývoda, který byl vedoucím politicko organizačního oddělení KV KSČ. Uvítání těchto hostů patřilo k prvním bodům programu konference, následované vzpomínkou na zemřelé členy strany, po které následoval přesun k vlastní konferenci a její organizaci prostřednictvím menších komisí: mandátové, volební a návrhové, na celou konferenci mělo dohlížet pracovní předsednictvo.⁵⁹

Jistou komplikací také byla neúčast navržených členů komise, takže museli být přeobsazeni vhodnými kandidáty. Jaroslav Jindra svou neúčast odůvodnil nepřítomností na území republiky, což je zvláštní vzhledem k dlouhodobému plánování zahraničních cest jak na západ, tak na východ. Účast na okresní konferenci odmítl Bohumil Klícha s tím, že se ho jako starého komunisty nedotýká nová situace v zemi. Tuto reakci můžeme vnímat v kontextu událostí, kdy začaly vznikat komise na rehabilitaci obětí politických procesů z 50. let a bylo potřeba najít viníky, kterými se stali právě staří, zakládající členové strany a snahu přemístit tyto zasloužilé funkcionáře do pozadí, jak ukáží jednání po konferenci, kdy je správné být pokrokový a nelpět na starých pravidlech zavedených krátce po roce 1948. Tito delegáti byli společně s Ludvíkem Slováčkem nahrazeni – doplněni Marií Novosadovou, Leonidou Dobšovou a Zdeňkem Machou, pracovníkem z Osvětlovacího skla Valašské Meziříčí, kde je předsedou základní organizace.⁶⁰

Řízením prvního dne konference byl pověřený člen POV KSČ František Katolický, který v prvních hodinách konference zajistil schválení jednacího řádu konference a vysvětlení jejího průběhu a organizace. Jedním z dlouho rozebíraných bodů byla možnost volby členů a kandidátů OV KSČ a OKRK formou tajného či veřejného hlasování. V minulosti bylo praktikované veřejné hlasování, a tak je tajné hlasování s možností úpravy hlasovacího lístku za plentou velkou novinou, která byla přijatá s doporučením pracovního předsednictva 456 hlasy z 460. Dalším bodem byla forma jednání konference – v plénu pro 2 dny konference či jednat první den konference v sekcích a druhý den v plénu. Nutné dodat, že předsednictvo OV KSČ nachystala v případě potřeby oba rozpracované návrhy – plány jednání. Nelze opomenout, že v projevu Františka Katolického zazněla jasná preference jednání v plénu po oba dny okresní konference. Preference byla objasněna nedostatkem místa pro 4 sekce konference, kdy by se musely 2 sekce konference převést do centra města Vsetín, čímž by se zkrátila možnost jejich

⁵⁹ Moravský zemský archiv Brno, Státní okresní archiv Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z okresní konference 16.-17. 3. 1968, inv. č. 20, č. kartonu 7.

⁶⁰ Tamtéž.

vzájemné diskuze. Kvůli politické situaci v zemi také bylo lepší, aby delegáti konference navzájem znali své názory vyslovené v diskuzích, a tak není divu, že se delegáti konference shodli na jednání v plénu po oba dny konference. Délka diskuzního příspěvku byla určena na 15 minut a pokud by bylo potřeba požádat o navýšení času pracovní předsednictvo konference. Pořadí diskutérů bylo určeno podle pořadí přihlášky v diskuzi, o pořadí diskutujícího by informoval stolový důvěrník, který byl prostředníkem informací mezi pracovním předsednictvem a delegáty.⁶¹

Dalším bodem naplánovaného programu byl projev vedoucího tajemníka OV KSČ Ing. Jaroslava Beráka, který shrnul politickou situaci v okrese a důležitosti práce strany na veřejnosti, aby byla strana součástí demokratického procesu a nestála opodál. Jak z textu vyplývá strana i její funkcionáři si byli vědomi narůstající existence obrodného procesu a vedlejší role strany v něm. Straničtí představitelé totiž tento proces začali, ale ne na každém místě v republice byli komunisté vedoucí silou tohoto obrodného procesu, i když cílem byla demokratizace socialismu. Další část projevu připomněla vedoucí místo strany během únorového převratu v roce 1948 a straníci by v tomto smyslu měli získat důvěru obyvatel a stát se vedoucí silou socialistické společnosti prostřednictvím politické práce s obyvateli. Připomenuli si Gottwaldovo heslo: „Čelem k masám!“. Zároveň si mají být členové strany vědomi své odpovědnosti. Problémem je také šíření informací, ve kterých je těžké se vyznat prostřednictvím televize, novin či rozhlasu, v situaci se mnohdy nevyznali ani sami komunisté, kteří nejsou sjednocení, a tak chybí společný názor, který by mohli komunisté obhajovat v debatách a veřejných schůzích.⁶²

V dalších diskuzních příspěvcích delegátů okresní konference se můžeme ve valné většině dočíst převážně o podpoře demokratického procesu a potřebě změny koncepce fungování a řízení KSČ, která se spojila se změnou ve skladbě hospodářství. Zde si můžeme ukázat příspěvek Františka Adámka z vesnické organizace KSČ Veselá, který viděl příčiny problémů v hospodářství v přebujelé administrativě a výrobě zmetků spojené s nevyužitím pracovní doby, které se využívá k vyřízení osobních záležitostí. Ve svém příspěvku dále poukazuje na dříve běžnou praxi, kdy se plán podniku plnil na 100 %, ale stále je některé zboží nedostatkové a sami dělníci z dobrých hospodářských výsledků podniků dostávají prémie v řádech stovek korun, zatímco vedoucí pracovníci dostávali tisícové částky. Což byl

⁶¹ Moravský zemský archiv Brno, Státní okresní archiv Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z okresní konference 16.-17. 3. 1968, inv. č. 20, č. kartonu 7.

⁶² Tamtéž.

v minulosti skutečně velký problém, protože komunistický režim v Československu odvíjel svou moc od dělnické třídy, přitom však měli dělníci nejnižší platy a stále platili za nejnižší část společnosti. Tyto aspekty vedly k pasivitě občanů i členů strany, kdy nebyly stížnosti a kritiky od členů strany brány vážně a které bylo možné vyslovit pouze všeobecně. Demokratizační proces označil spíše za obrodu, protože si doposud mohli někteří jedinci v zemi dělat co chtěli. Díky těmto aspektům Adámek předpokládal, že prosazení obrodného procesu bude zdlouhavý, těžký a složitý úkol, v jehož rámci se budou muset odstranit staré metody a způsoby politiky.⁶³

Takový Jaroslav Skřivánek mluvil o kádrovém obsazení funkcí, kdy jsou do funkcí jmenováni lidé, kteří pro své funkce nemají dostatečné předpoklady či navržení kandidáti jsou pro veřejnost neznámí a hned uvádí příklad kandidatury Kopeckého do Okresního výboru strany. S jeho kandidaturou nesouhlasí, protože i když byl v minulosti poslancem Krajského výboru nebyl pro práci Městského národního výboru užitečný a po období své funkce byl pro občany v podstatě neznámou osobností. Také zde upozorňuje na nedostatečnou intervenci strany v oblasti kultury, kdy většina ze 110 pracovníků kultury nejsou členy strany, i když mohou do značné míry ovlivnit názory občanů státu, respektive okresu.⁶⁴

Podobné příspěvky, které se věnovaly nedostatkům stranické práce i předchozího vývoje zaznívaly v rámci celého jednání okresní konference, kdy je však nejdůležitější, že většina delegátů konference se postavila za demokratizační proces a jeho prvky byly vítány s velkým nadšením. I přes tyto aspekty si delegáti strany uvědomovali nedostatky, které spočívaly v nejednotnosti stranických funkcionářů, ekonomických disproporcích a v celkových mezerách při organizaci běžného života obyvatel okresu od dopravy až ke školství. V rámci obrodného procesu bylo požadováno zlepšení vnitrostranické informovanosti, aby se na vytištěnou rezoluci ÚV KSČ z ledna nečekalo do března a práce s námitkami a úpravami zasílaných od členů strany.

Na závěr okresní konference vyjádřil vedoucí tajemník OV KSČ svou spokojenost nad průběhem konference, jejíž účastníci – delegáti ve valné většině souhlasili s vývojem země od lednového pléna ÚV KSČ a s obrodným procesem. Ve svém projevu vyzývá k vytvoření jednoty mezi oběma národy republiky a důvěry mezi straníky i bezpartijními skrze práci

⁶³ Moravský zemský archiv Brno, Státní okresní archiv Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z okresní konference 16.-17. 3. 1968, inv. č. 20, č. kartonu 7.

⁶⁴ Tamtéž.

v celozávodních okresních a místních výborech. Na závěr poděkoval také za kritiku práce okresního výboru, o které ví, že není dokonalá, ale pokusí se pracovat ve výboru usilovněji.⁶⁵

Z jednání okresní konference byla na ÚV KSČ poslána rezoluce, kde konference shrnula svůj pozitivní postoj k demokratizačnímu procesu, s jehož pomocí se podaří přeformulovat dosavadní metody stranické práce, tak aby nedošlo k ekonomickým krizím a neopakovala se nedůvěra ke straně. V důsledku toho pak požadují odchod z funkcí členů strany, kteří nesouhlasí se současnou politikou nastoupenou po lednovém zasedání pléna ÚV KSČ a ti, kteří nejsou ochotni přijmout kritiku by měli být odvoláni ze svých funkcí. Dále žádají rehabilitaci protiprávně odsouzených v politických procesech 50. let a jejich zapojení do stranického a veřejného života. V souvislosti s tím požadují plné prošetření případu generála Šejny a všech osobách zúčastněných na jeho protiprávní činnosti, které by po vyšetření měli být potrestáni podle platného práva republiky s tím, že by chtěli slyšet názor Antonína Novotného a dalších straníků na negativní názory na jejich osoby a jednání, které by měli vysvětlit na stranickém aktivu. Rezoluce také obsahovala žádost o realizaci zákonů k zajištění ústavních svobod, mezi kterými je na předním místě umístěna cenzura tisku či nekulturní zásahy do kulturní politiky a zajištění vědecké a umělecké činnosti. Nemałym požadavkem je také možnost kontroly činnosti orgánů zdola v oblasti ekonomiky a politického života, což v ekonomické oblasti souvisí s ustavením podnikových rad pracujících. Tato myšlenka se zrodila na základě usnesení, že je lid zdrojem veškeré moci. Rezoluce dále nezapomněla na zdůraznění bratrských vztahů se SSSR, které je potřeba dále upevňovat společně se vztahy dalších zemí se socialistickým zřízením, které by měly být postavené na principu vzájemné rovnosti a partnerství, což zvláště platilo o vztazích se SSSR, který byl v tomto ohledu zobrazován nadřazeně vzhledem ke svým průkopnickým zkušenost se socialismem a komunismem, který byl v zemi praktikován od roku 1917.⁶⁶

Cíl okresní konference však nespočíval ve shodě delegátů o správnosti obrodného procesu, ale bylo nutné zvolit nové vedení okresního výboru strany, členy Okresní kontrolní a revizní komise pro okres Vsetín a zároveň zvolit kandidáty pro krajskou konferenci za okres Vsetín do Ostravy. Většina zvolených členů dostalo před 90% hlasů delegátů s výjimkou Františka Trachty, který obdržel 57, 3% hlasů, přesto se i on stal členem 37členného Okresního výboru KSČ Vsetín. V rámci nově zvoleného okresního výboru byli zvoleni noví členové

⁶⁵ Moravský zemský archiv Brno, Státní okresní archiv Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z okresní konference 16.-17. 3. 1968, inv. č. 20, č. kartonu 7.

⁶⁶ Tamtéž.

předsednictva OV KSČ, v jehož čele opět stanul Ing. Jaroslav Berák, dalších 10 členů 11členného předsednictva tvořili následující funkcionáři: Ing. Josef Palacký, František Katolický, Věra Janišová, Rudolf Holíš, Jaroslav Kovář, Jan Janovský, Jiří Novosad, Ludvík Pavlica, pplk. Jaroslav Jindra, Marie Šimarová. Z těchto členů předsednictva OV KSČ byli s Valašským Meziříčím spojeni 3 členové, což dávalo Valašskému Meziříčí příslib řešení problémů tohoto města a jejich projednávání s ohledem na podmínky města.

O průběhu konference byli obyvatelé okresu zpětně informováni prostřednictvím článků v týdeníku *Nové Valašsko*, kde vedle popisu jednání⁶⁷ byly opsány nejdůležitější části projevů vyslovených delegátů a hosty okresní konference⁶⁸, čemuž byly v rámci týdeníku věnovány 3 strany.

2.4. Obrodný proces na Valašskomeziříčsku

2.4.1. Obnovení okresu Valašské Meziříčí

Město Valašské Meziříčí tvořilo ve sledovaném období jedno z významných center okresu Vsetín, ale přesto byli místní funkcionáři s postavením podřadného lokálního města nespokojeni, neboť v letech 1850–1960 bylo město sídlem okresních institucí a nové postavení sebou přinášelo značné nevýhody. Na jednu z nich upozornil během okresní konference strany ve Vsetíně delegát konference vyslaný za stranickou organizaci Československých drah Valašské Meziříčí Zajíček, který mluvil na téma vlakové přepravy v kontextu stížností a kritiky cestujících z Valašského Meziříčí a Rožnova pod Radhoštěm a blízkého okolí. Kritika nastala kvůli projíždění expresních rychlíků přes město Valašské Meziříčí, které bylo důležitým železničním uzlem na 5 směrů a které zastavovaly v okresním městě Vsetín. Poté co se záležitost zastávky expresních rychlíků řešila na řídicích orgánech v Přerově a Olomouci, kdy mělo být řešením kompromis, kdy by ve Valašském Meziříčí zastavovala polovina expresních rychlíků a 2. polovina by zastavovala ve Vsetíně. Vyjádřením výše popsaných řídicích orgánů však vyplynulo, že orgány samy podaly návrh, aby všechny expresní rychlíky zastavovaly ve Valašském Meziříčí jako důležitém dopravním uzlu, ale dopravní komise Okresního národního výboru ve Vsetíně si prosadila zastavení expresních rychlíků ve Vsetíně, aby tak nebyla snížena autorita okresního města Vsetína, což by se podle dopravní komise ONV stalo, kdyby expresní rychlíky Vsetínem pouze projížděly bez zastávky. Toto rozhodnutí, které bylo výsledkem dogmatického a patriotického stanoviska Vsetínských funkcionářů, Zajíček velmi kritizoval a

⁶⁷ *Okresní konference na Vsetíně: pro pokrok a demokratizaci*. Nové Valašsko, ročník 18, číslo 12, 20. 3. 1968, s. 1–3.

⁶⁸ *O čem hovořili delegáti*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 12, 20. 3. 1968, s. 2–4.

vyzval funkcionáře ONV, aby se na problém ještě podívali a snažili se ho uspokojivě vyřešit pro oblast Vsetína i Valašského Meziříčí.⁶⁹

Jak je patrné obyvatelé i funkcionáři Valašského Meziříčí nebyli se svou situací jakožto podřadného, nevýznamného města, které se od roku 1960 stalo součástí okresu Vsetín, spokojeni. Funkcionáři ve Valašském Meziříčí však využili nastalého politického uvolnění k opětovnému pokusu se jako okres osamostatnit a to dne 18. 4. 1968. V tento den odeslali valašskomeziříčští funkcionáři rezoluci žádající o znovuzřízení okresu Valašské Meziříčí v původní podobě před rokem 1960 a odeslali ji na nejvyšší úřady ČSSR – vládě, předsednictvu Národního shromáždění, ale také ostravskému a brněnskému KNV a ONV a OV KSČ do Vsetína. K připojení k rezoluci byly dále vyzvány územní celky – města a obce pod správou okresu Valašské Meziříčí. V důvodech pro obnovení okresu byla v rezoluci vyzdvížena poloha Valašského Meziříčí jako přirozeného geografického, komunikačního a železničního centra obcí původního valašskomeziříčského okresu. K rezoluci se k městu Valašské Meziříčí připojilo 38 obcí ze 45, které před rokem 1960 tvořily okres Valašské Meziříčí a připojily se k ní také 9 masových a společenských organizací a 22 závodů. K tomuto požadavku se také připojil místní výbor Národní fronty, jejíž členové se stali součástí komise, která bude přesvědčovat rozhodující úřady a složky o obnovení politického okresu Valašské Meziříčí.⁷⁰ Tento postoj valašskomeziříčských funkcionářů byl ve Vsetíně prezentován jako lokálpatriotismus a byl rozebírán i v okresním periodiku *Nové Valašsko*. Svou dlouhodobou nespokojenost se současným správním uspořádáním valašskomeziříčští funkcionáři vložili do textu rezoluce, ve které sepsali podmínky zrušení valašskomeziříčského okresu a jeho následné začlenění do vsetínského okresu. Vedoucí funkcionáři OV KSČ valašskomeziříčského okresu byli v té době posláni na školení a později přemístěni na jiná působiště, a tak likvidaci okresu provedl nový vedoucí tajemník OV KSČ VM na příkaz vyšších funkcionářů a na vypracovaný materiál protestující proti zrušení okresu z ekonomických a politických důvodů nebyl brán KV KSČ Gottwaldov⁷¹, kam byla stížnost poslána brán zřetel.⁷² Kompletní text rezoluce byl zveřejněn v řečeném týdeníku *Nové Valašsko* na pokračování ve vydáních 14. a 21. 8. 1968.⁷³

⁶⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z okresní konference 16.-17. 3. 1968, inv. č. 20, č. kartonu 7.

⁷⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí pléna MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 18 27. 6. 1968.

⁷¹ od roku 1990 přejmenováno město na původní Zlín

⁷² MZA Brno, SOkA, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí pléna MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 18, 18. 4. 1968.

⁷³ *Odpovídáme nejen zbrojovákům*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 33, 34; 14. 8. 1968, 21. 8. 1968, s. 2–3.

Oznámení obyvatelům okresu o sepsané a odeslané rezoluci valašskomeziříčských funkcionářů taktéž otiskla redakce Nového Valašska.⁷⁴

Valašskomeziříčská žádost nemohla zůstat bez reakce, která nastala v dalším vydání Nového Valašska dne 15. 5. 1968. Anonymní autor článku upozorňuje na rozsáhlé území, které valašskomeziříčský okres spravoval a že by jeho znovuzřízení mohlo vyřešit některé problémy, které jsou v rámci institucí jako Vlastivědný ústav či archiv sloučeného vsetínského okresu řešeny. Obnovení valašskomeziříčského okresu tak není podle názoru autora článku pouze záležitostí lokálpatriotismu.⁷⁵ Tyto články v podstatě začaly přestřelku mezi velkými městy – centry vsetínského okresu, která měla za cíl dokázat si, které město je více znevýhodňováno politikou okresu a jeho funkcionářů v rámci autory vybraných oblastí jako je počet funkcionářů z konkurenčního města či realizovaná výstavba. Zdeněk Kusík začal s tímto trendem, když napsal, že Valašské Meziříčí si jakožto součást vsetínského okresu nemá na co stěžovat, když je ve městě realizována řada projektů bytové a hotelové výstavby, i když zde není situace tak kritická jako ve Vsetíně, kde byla umístěna řada průmyslových závodů a kde počet obyvatel od začátku 60. let stoupl o 6 000, zatímco ve Valašském Meziříčí pouze o 4 000. Ve svém článku vyslovuje podezření, že toto zvýhodnění spočívá obsazením vysokých funkcí na ONV občany z Valašského Meziříčí.⁷⁶ V následujícím týdnu se k celé záležitosti vyjádřil také čtenář Nového Valašska Bedřich Orság, který se udivuje nad rozčilením Zdeňka Kusíka s vysvětlením, že valašskomeziříčští funkcionáři požadují obnovu původního okresu Valašského Meziříčí v hranicích z roku 1960 a okres Vsetín by tedy zůstal zachován.⁷⁷ Zdeněk Kusík ve svém článku také vedle stesku nad znevýhodňováním Vsetína požadoval zveřejnění jmen členů výboru, kteří se zabývají znovuoobením okresu Valašské Meziříčí, protože tato skupina lidí by mohla pracovat na důležitějších záležitostech než znovuoobnovování zrušeného okresu.⁷⁸ Opět mu oponoval Bedřich Orság, protože zveřejnění jmen členů výboru je zbytečné poštvání občanů proti funkcionářům, kteří pracují podle pokynů nadřízených s nejlepším úmyslem.⁷⁹ Posledním článkem názorové přestřelky byl text Jiřiny Koutné z Rožnova pod Radhoštěm. Na rozdíl od Orsága vidí v Kusíkovi vzorný typ patriota, což může být ve zdravé míře pro město prospěšné,

⁷⁴ *Bude se rehabilitovat také lokálpatriotismus?* Žádají opět okres, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 19, 8. 5. 1968, s. 1.

⁷⁵ *Jen lokálpatriotismus?* Nové Valašsko, ročník 18, číslo 20, 15. 5. 1968, s. 1.

⁷⁶ KUSÍK, Zdeněk: *Co má přednost? Zvítězí zdravý rozum!*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 21, 22. 5. 1968, s. 3.

⁷⁷ ORSÁG, Bedřich: *Hlas čtenáře*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 22, 29. 5. 1968, s. 3.

⁷⁸ KUSÍK, Zdeněk: *Co má přednost? Zvítězí zdravý rozum!*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 21, 22. 5. 1968, s. 3.

⁷⁹ ORSÁG, Bedřich: *Hlas čtenáře*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 22, 29. 5. 1968, s. 3.

ale je třeba si uvědomit, že město Vsetín na tom není s výstavbou tak zle, jak Kusík popsal. Upozorňuje, že Vsetín od roku 1960 prošel obrovským rozvojem a situace se stále zlepšuje a doplňuje, že situace v Rožnově pod Radhoštěm také není ideální a upozorňuje na řadu záležitostí, které by bylo potřeba vylepšit, už jen kvůli tomu, že je ve městě vysoká koncentrace turistů, kteří se nemají, kde ve městě ubytovat, ale situace se postupně řeší, jen to chce trpělivost. Na závěr dodává, že i Rožnov se staví za znovuzřízení valašskomeziříčského okresu.⁸⁰ Po sérii článků na téma obnovení okresu Valašské Meziříčí zůstalo téma uzavřené do 21. 8. 1968, kdy se v Novém Valašsku objevil článek, ve kterém zaměstnanci podniku Tesla Valašské Meziříčí podporují vznik, respektive obnovu okresu Valašské Meziříčí a žádají MěV NF, aby podpořil návrh na obnovu okresu.⁸¹ Po zveřejnění tohoto oznámení už byla v Československu vojska 5 armád Varšavské smlouvy a otázka znovuoobnoveného okresu se přesunula do pozadí, respektive postupně odezněla.

2.4.2. Změny v obsazení vysoké politiky

20. 3. 1968 byla československému prezidentovi Antonínu Novotnému vyslovena vedením KSČ nedůvěra, díky přátelským vazbám Novotného ke generálu Šejnovi a zapojení prezidenta a jeho spojenců do politických procesů 50. let. Další den odstoupil Novotný ze zdravotních důvodů z funkce prezidenta. Novým prezidentem se stal dne 30. 3. 1968 Ludvík Svoboda, který nebyl spojovaný se stranickými čistkami 50. let, a v době 2. světové války působil na území Sovětského svazu, a tak byl přijatelný pro Sovětské spojení.⁸²

Ludvík Svoboda nebyl přijatelnou alternativou pouze pro Sovětský svaz, ale jeho zvolení bylo uvítáno i na území okresu Vsetín, což můžeme pozorovat prostřednictvím týdeníku *Nové Valašsko* ve vydání z 3. 4. 1968, kde se pracovníci ONV pochlubili prvním blahopřejným telegramem ze Vsetína⁸³, hned vedle přepisu projevu nově zvoleného prezidenta na titulní straně. Během obrodného procesu působil prezident jako stabilizační prvek mezi československými demokratizujícími zájmy a stížnostmi socialistických spojenců a svou vysokou oblíbenost si udržel i po srpnové intervenci, kdy poslušně přijímal diktát z Moskvy, aniž by rozhodně hájil obrodný proces, na rozdíl od Dubčeka či Smrkovského. V období svého zvolení do funkce prezidenta však byl nejlepší možnou volbou, protože svou minulostí

⁸⁰ KOUTNÁ, Jiřina: *Zvítězí zdravý rozum? Slovo z Rožnova pod Radhoštěm*. Nové Valašsko, ročník 18, číslo 23, 12. 6. 1968, s. 2.

⁸¹ *Meziříčská Tesla pro meziříčský okres*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 34, 21. 8. 1968, s. 2.

⁸² *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha 1991., s. 43, 47

⁸³ *První blahopřejný telegram ze Vsetína*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 14, 3. 4. 1968, s. 1.

vzbuzoval v obyvatelích důvěru a politici byli přesvědčeni, že jako voják nebude příliš zasahovat do politických záležitostí. Oblíbenost Ludvíka Svobody po okupaci již v roce 1969 se projevila také v oficiálních dokumentech jako byl dopis od ministra vnitra Pelnáře, který vyzývá správní jednotky – národní výbory, aby prezidentovi neudělovali čestné občanství či nepořizovali nákladné dary u příležitosti prezidentovi návštěvy kvůli potřebné hospodárnosti a úspornosti. Na konci dopisu je ministrem tlumočena Svobodova výzva ke konsolidaci poměrů a naplnění usnesení ÚV KSČ a dalších institucí, což má napomoci ke zlepšení životů obyvatel republiky.⁸⁴ Z dokumentu je patrné, že vznikl v období, kdy byla euforie z krátce získané svobody pryč a život na území republiky se začal postupně vracet do zavedených kolejí mocensko-byrokratického systému, i když v čele ÚV KSČ stále působil Alexandr Dubček.

Společně s prezidentem Novotným ztratila důvěru spolustraníkům celá řada funkcionářů, kteří byli spojováni se Šejnou, což se odrazilo v požadavku na odvolání generálního prokurátora či nesouhlasem s návrhy zákonů. Aby se strana očistila od konzervativců a udržela si narůstající popularitu došlo na přelomu března a dubna k personálním změnám, kdy na uvolněná místa předsedy Národní fronty dosedl František Kriegel a z Josefa Smrkovského se stal předseda Národního shromáždění.⁸⁵ V předsednictvu ÚV KSČ nově získali převahu progresivní – reformní představitelé československé politiky jako byli J. Špaček, F. Barbínek, J. Smrkovský, A. Dubček. Do vedení strany se naopak nedostal Oto Šik navrhovaný Alexandrem Dubčekem, naopak své posty si udrželi neokonzervativisté jako byli V. Biľak, D. Kolder či J. Piller. Důležité je zde poznamenat, že do vedení strany nebyli zvoleni zastánci a podporovatelé Antonína Novotného.⁸⁶ 8. 4. byla také zvolená nová vláda v čele s Oldřichem Černíkem a místopředsedy Františkem Hamouzem, Peterem Colotkou, Lubomírem Štrougalem, Oto Šikem a Gustávem Husákem, z nichž se většina stala tvářemi normalizačního Československa a jejich účast na této vládě byla omluvena s tím, že „nebyli o událostech ve státě dobře informováni.“ Nová vláda disponovala rozšířenými pravomocemi v oblastech armády, bezpečnosti, zpravodajské služby, zahraniční politiky a hospodářské politiky státu a stala se samostatným, mocenskopolitickým faktorem s podílem na tvorbě politiky a určujícím faktorem ve výkonu moci.⁸⁷

⁸⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV, inv. číslo 117, 108.–118. schůze (16. 1. 1969–19. 6. 1969), 30. 1. 1969.

⁸⁵ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 30

⁸⁶ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*, In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 69.

⁸⁷ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993. s. 30, 31, 18.

2.4.3. *Odložení voleb do národních výborů*

První schůze předsednictva OV KSČ ve Vsetíně po zlomové okresní konferenci strany se konala 23. 3. 1968 a hlavním tématem se stala příprava voleb do Národních výborů a Národního shromáždění. Hned na začátku schůze a diskuze vedoucí tajemník OV KSČ Jaroslav Berák promluvil o znacích podcenění přípravy voleb, což spočívalo v návrzích kandidátů do funkcionářských pozic. Upozornil, že kandidáty do ONV mají prosazovat organizace, aby byly na národních výborech prosazovány zájmy jejich závodů a aby tyto závody, respektive členové základní organizace své kandidáty skutečně znali, což se stalo obsáhlým tématem dále probíhající diskuze. Samotný Berák ve svém diskuzním příspěvku v tomto kontextu upozornil na neprojednání některých kandidátů do voleb na plénu Národní fronty či na poradách cechů v závodech. Nehledě na to, že se v některých obvodech koncentrovali pouze komunisté, což vzbuzovalo negativní reakce obyvatel. Všeobecně se členové předsednictva OV KSČ shodli na odložení voleb, ale ne na přesném termínu.

Člen předsednictva Jindra ve svém diskuzním příspěvku kritizoval vlastní volební zákon, který podle jeho slov nemohl v novém období demokratizačního procesu obstát. Následně Katolický v diskuzi promluvil i o tom, že volební zákon byl připravován rychle a nesl s sebou záporné stránky vůči, kterým byly do Národního shromáždění posílány připomínky, které však byly nejvyššími funkcionáři ignorovány. I když byl zákon přijatý teprve v listopadu roku 1967, v březnu 1968 s volebním zákonem členové komunistické strany nesouhlasí a kdyby se volby konaly ve stanoveném termínu 19. 5. 1968, KSČ by tyto volby prohrála, což byl názor členů předsednictva OV KSČ.⁸⁸ Nesmíme však zapomínat, že v Československu v té době nebyla další natolik silná politická platforma, která by mohla konkurovat KSČ, i když zde byly Československá strana lidová a Československá strana socialistická, které však neměly tak širokou členskou základnu což bylo způsobeno omezením ze strany KSČ.⁸⁹

Předsednictvem OV KSČ bylo poukázáno na nejednotnost v rámci strany, kdy chtěli dosáhnout jednoty myšlení členů strany, aby svou činností pracovali ke společnému cíli, kterým byl výběr kandidátů do odložených voleb a jejich následné představení voličům ve volební kampani. Někteří členové vsetínského předsednictva vnímali odložení voleb jako prohru strany, avšak například Novosad zde upozornil, že odložení voleb o rok by mohlo pomoci místním funkcionářům získat čas, ve kterém by ukázali, že se plně staví za

⁸⁸ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 23. 3. 1968.

⁸⁹ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 48.

demokratizaci a v minulosti se dopustili chyb pod vlivem strany. Podle příspěvku Františka Katolického totiž byli někteří straniční funkcionáři napadáni za své dlouholeté členství ve straně, během kterého museli ve svých funkcích přistoupit k řadě nepopulárních opatření. Katolický zde vyjádřil obavu, že by tito nespokojení voliči hlasovali v odložených volbách pro nového, nezkušeného kandidáta, u kterého nemohli straniční funkcionáři predikovat jeho další jednání a rozhodnutí. V těchto intencích pak Buran chápe odložení voleb na listopad jako důsledek lednového vývoje, ne jako prohru, což je diametrálně odlišný názor – rozbor současné situace než u Matulíka. Jako nejrealističtější pohled z diskuze odložení voleb se jeví diskuzní příspěvek Knébly, ve kterém konstatuje, že se vedoucí úloha – postavení strany neobnoví za 6 měsíců či za rok, ale že obnovení důvěry ve stranu bude trvat roky a strana musí počítat s tím, že po volbách nebudou někteří poslanci zvoleni do svých funkcí.⁹⁰

V další diskuzi se již hovořilo o odložení voleb,⁹¹ aby mohly být zabezpečeny na závodech, a především kvůli nespokojenosti obyvatel s novým volebním zákonem, který byl podle některých diskutérů zastaralý a neřešil soudobé problémy.⁹² Kritizovanými zákony byly volební zákon č. 114/1967 Sb., který byl přijatý dne 30. 11. 1967, zákon s pořadovým číslem 113 upravoval volby do Národního shromáždění.⁹³ Tyto zákony byly před lednem prezentovány jako vymoženosti, které měly prohloubit socialistickou demokracii,⁹⁴ nyní však byly zastaralé což nám demonstrovala diskuze předsednictva OV KSČ Vsetín. Původní termín voleb byl stanoven ke dni 19. 5. 1968, avšak kvůli nespokojenosti s vybranými kandidáty a zněním volebních zákonů se volby přesunuly bez dalšího upřesnění na září 1968.⁹⁵

V březnu se kromě stráníků aktivizovaly především mlčící masy občanů, a to především díky samovolnému zrušení cenzury novináři, kteří využili ztráty policejního dozoru a zpustili s tím lavinu informací o deformacích režimu především v 50. letech, vydávali články k osobě

⁹⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 23. 3. 1968.

⁹¹ Pro organizaci a přípravu voleb existovala okresní volební komise, která o problematice odložení voleb jednala 22. 3. 1968, která doporučovala novelizaci nejproblematictějších částí aktuálního volebního zákona, přesněji § 11, 12, 26, 49.

⁹² MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 23. 3. 1968.

⁹³ V novém volebním zákoně se změnil možný počet registrovaných kandidátů na 1 poslanecké místo. Podle dříve platných zákonů připadl na 1 poslanecké místo 1 kandidát ve volebním obvodu, nové zákony předpokládaly s navýšením počtu kandidátů, ze kterých by si mohli voliči vybrat. Seznam kandidátů a jejich pořadí mělo být schvalováno jmenovanou komisí a občané se k jejich výběru mohli pouze vyjádřit. Pořadí kandidátů bylo důležité v tom, že pokud nebyl 1. kandidát přeškrtnutý na 51 % hlasovacích lístků stane se poslancem kandidát s 1. pořadím na kandidátce.

⁹⁴ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993., s. 49.

⁹⁵ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 23. 3. 1968.

Jana Masaryka,⁹⁶ kde pochybovali o jeho sebevraždě a upozorňovali na další řadu zvláštních případů o kterých se v minulosti nemluvilo. Tyto aspekty způsobily zhoršení a ochladnutí vztahů se sousedními socialistickými státy, které se stále více bály o osud socialismu v Československu a své obavy reflektovali v tamějším tisku. Cenzura byla legalizována zákonem na konci června a jednalo se o zákon s nejkratší dobou platnosti – 10 týdnů, poté byl zákon stejně jako jiné progresivní zákony vydané v období obrodného procesu zrušeny.⁹⁷

V tomto období probouzení občanů v Československu však mnohdy začaly utíchat vnitřní konzervativní názory stavějící se proti a kritizující obrodný proces, protože se báli výsměchu. Nemůžeme tak určit jakým směrem se toto konzervativní křídlo vyvíjelo a kde nastává přesný bod zlomu, ve kterém si určili, že reforem už bylo dost a je třeba se vrátit k osvědčené diktatorní politice mocensko-byrokratického aparátu.⁹⁸

2.4.4. *Občanská angažovanost*

Obyvatelé republiky opět začali vyjadřovat své názory, zapojovat se do diskuzí a vzrostl zájem o vnitropolitické otázky, které je prezentováno pomocí procent, kdy 97 % obyvatel sledovalo diskuze a podle 85 % hromadné sdělovací prostředky tlumočily názory obyvatel.⁹⁹ Zvýšená aktivita sdělovacích prostředků způsobila značnou kritiku na okresních i krajských konferencích KSČ i na ÚV KSČ, což nám názorně dokázal příklad okresní konference strany Vsetínského okresu, kde se téměř ve všech příspěvcích kritizovala přílišná otevřenost československého tisku a zároveň nedostatek informací přímo od zdroje – tedy od KSČ. Obyvatelé republiky tak nebyli pouze pasivními ovcemi, které by nedokázali vyjádřit své názory, a tak na stranu začali postupně vyvíjet tlak. Díky tomuto faktoru můžeme označit novináře za další mocenskou sílu, která působila na obyvatelstvo republiky a kteří svého vlivu využili k proklamaci nezávislosti na KSČ, a to i novináři – komunisté. Ne všichni si však mysleli, že místní periodika otevřeně a objektivně informují o situaci na okrese, jak ukazuje článek s názvem *Neodvážít se je osudné* na základě článku v krajských novinách Nová svoboda. Upozorňuje se zde na váhání okresních novinářů, kteří v místních novinách nepíší o nejaktuálnějším dění na okresní úrovni, a tak zůstávají oproti celostátním novinám pozadu a jsou méně kupované čtenáři. Zvláštní význam přisuzuje autor článku diskuzi, jejímž

⁹⁶ Diskuze o smrti Jana Masaryka vzbudil I. Sviták v časopise Student. Alexandr Dubček nechal případ přezkoumat a z oficiálního šetření vyplynulo, že neexistují jednoznačné důkazy, které by vyvracely Masarykovu sebevraždu či potvrdili jeho zavraždění agenty NKVD.

⁹⁷ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993. s. 32, 33, 34.

⁹⁸ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*, In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 80.

⁹⁹ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 34.

prostřednictvím se tříbí názory a zároveň jsou obyvatelé zdrojem informací, jejichž prostřednictvím získávají novináři a periodika důvěru obyvatel, a tak mohou i malé okresní noviny opět získat svou tvář.

Součástí tohoto období obrodného procesu také bylo zakládání či obnovování zájmových organizací jako byli skauti, Sokol, odborné organizace lékařů, inženýrů či zemědělců. Změny nastaly v organizaci mládeže, kdy se vše zastřešující Český svaz mládeže (ČSM), stal jednou z mnoha organizací mládeže.¹⁰⁰ V rámci organizace byly okresním výborem ČSM Vsetín doporučené zrušení krajského výboru ČSM, který byl označený za zbytečný mezičlánek.¹⁰¹ Mezi nové organizace také patřily organizace – kluby s názvy KAN a K 231. Co tyto zkratky znamenaly a s jakým účelem byly tyto organizace zakládány? Jednalo se o 2 organizace, které se od sebe lišily obsahem i náplní své činnosti, přesto byly pro normalizační a konzervativní funkcionáře „trnem v oku“ a po invazi vojsk Varšavské smlouvy byly obě organizace zrušené, protože jejich charakter neodpovídal posláním dobrovolných organizací podle zákona č. 68/1951 Sb. Obě organizace společně se sociální demokracií byly označeny za kontrarevoluční organizace.

Jako první z těchto organizací si můžeme blíže představit KAN = Klub angažovaných nestraníků. Jak již napovídá název této organizace jednalo se o sdružení politicky neaktivních lidí, kteří se však chtěli zapojit v tomto novém obrodném procesu a pomoci zlepšit životní podmínky obyvatel Československa a zároveň nechtěli spolupracovat s komunisty. Impulsem pro vznik KANu byl mimo jiné především článek Alexandra Klimenty, který byl otištěn dne 14. 3. 1968 v týdeníku Literární listy s názvem: *Aktivita nepojmenovaných*. Tento článek se stal impulsem pro aktivizaci mlčící většiny nestraníků jako byli například Ludvík Rybáček či Jiřina Mlýnková. Vznik vlastního KANu se datuje k 5. 4. 1968, kdy se konala ustavující schůze organizace na půdě VŠCHT v Praze. Nestraníci zde byli označeni za občany 2. kategorie na jejichž názor se nehledí a nemají nejmenší vliv na dění ve státě. Poté co nestraníci založili svou organizaci se objevovaly zprávy, že tato organizace by mohla s komunisty soutěžit ve volbách.¹⁰² Pobočky této organizace začaly postupně vznikat po celé republice čehož je také doklad město Valašské Meziříčí, ve kterém byl KAN založený v čele s Janem Trůnečkem.¹⁰³ KAN začal svou činnost jako Prozatímní výbor a 15. 5. předložil MěNV ve Valašském Meziříčí

¹⁰⁰ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*. In: *Československo roku 1968. I. díl: obrodný proces*. Praha 1993, s. 74.

¹⁰¹ *Stanovisko pléna OV ČSM Vsetín. Mládež ví, co chce*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 13, 27. 3. 1968, s. 2.

¹⁰² HOPPE, Jiří: *Opozice '68: sociální demokracie, KAN a K 231 v období Pražského jara*. Praha 2009, s. 135, 138, 142.

¹⁰³ MZA Brno, SOKA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Pamětní kniha 1962–1968, inv. č. 277.

návrh programu společně se žádostí o registraci. Zpráva o vzniku organizace a pozvání na první schůzi byla v Novém Valašsku zveřejněna 8. 5. 1968.¹⁰⁴ Další článek o činnosti KAN byla zveřejněna prostřednictvím článku z 22. 5. 1968, kde jsou čtenáři týdeníku a zájemci zváni na setkání, kde se seznámí s programovým prohlášením organizace a návrhy stanov. KAN se v tomto článku představuje jako organizace, která sdružuje politicky uvědomělé občany, kteří se chtějí zapojit do probíhajících událostí, aby jako nestraníci nebyli politicky izolováni. Klub dává svým členům možnost diskuze nad vnitrostranickými otázkami a dialogem ovlivnit názory a rozhodování členů politických stran.¹⁰⁵

K 231 byla organizace odlišného charakteru, neboť v sobě sdružovala bývalé politické vězně, kteří byli odsouzeni podle zákona na ochranu republiky č. 231/1948 Sb. Jejich cílem se stala důsledná rehabilitace obětí politických procesů odsouzených a mnohdy i usmrčených v 50. letech. Členů klubu bylo cca 70 000 a vyznačoval se vysokým zájmem u obyvatel. Organizace byla komunistům nepříjemná svou snahou a úsilím o rehabilitaci obětí, která se projevila shromažďováním potřebných materiálů k rehabilitacím obětí. Vstřícným krokem k některým z dříve odsouzeným osobám byl určitě nový pohled na minulost, a především na zahraniční demokratický odboj, který se projevil uctěním památky padlých amerických vojáků v Plzni při osvobození města 6. 5. 1968. Soudobí pozorovatelé uctění památky padlých Američanů označili za obnovení lidské slušnosti.¹⁰⁶ Pobočka této významné společenské organizace vznikla také v okrese Vsetín a její první schůze se uskutečnila 27. 4. 1968 v závodním klubu Sklář ve Vsetíně, kdy zahájila svou činnost.¹⁰⁷ O samotné organizaci nebylo napsáno vysoké množství článků, ale rehabilitace byla na Valašsku velmi živou událostí, která proudila týdeníkem *Nové Valašsko* v každém čísle, přesněji od 8. 5. 1968, kdy byl v týdeníku otištěný článek seznamující čtenáře s příběhem Josefa Vítka. Válečný invalida z období 1. světové války byl zatčen příslušníky StB a odvezen do vězení na vsetínském zámku, kde byl mučením přinucen přiznat se k trestnému činu účasti v protistátní skupině. Následně byl Josef Vítek po odvolání odsouzený na 12 let a ve věznicích strávil období let 1948–1955, kdy byl po 6 letech vězení propuštěn na podmínku.¹⁰⁸ Tento článek odstartoval explozi dalších příběhů nespravedlivého odsouzení v rámci politických procesů a samozřejmě nemohl nevyvolat odezvu vyšetřovatelů, kteří se na nezákonnostech 50. let podíleli. Jedním z nich byl Bohumil

¹⁰⁴ *KAN ve Valašském Meziříčí*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 19, 8. 5. 1968, s. 1.

¹⁰⁵ *KAN informuje*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 21, 22. 5. 1968, s. 2.

¹⁰⁶ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha: SPN, 1993.

¹⁰⁷ *K 231 ustaveno ve Vsetíně*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 17, 24. 4. 1968, s. 1.

¹⁰⁸ MACHOVEC, Petr: *Svědectví z nedávné minulosti. Vězeň z Karolinky*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 19, 8. 5. 1968, s. 2.

Klícha, který se snažil prostřednictvím článků v Novém Valašsku očistit a distancovat od zločinů politických procesů, ale tím podnítil další diskuzi a zvýšil zájem občanů. Rehabilitace skutečně probouzela řadu emocí a není se čemu divit, když v rámci organizace K231 bylo v prvních dnech od zahájení činnosti registrováno na 200 bývalých politických vězňů.¹⁰⁹ Ve vlastním článku bylo zdůrazněno, že bývalých politických vězňů žije na území okresu více, jen se ještě nezaregistrovali.

2.4.5. Rehabilitace

Rehabilitace bývalých politických vězňů a odsouzených však nebyla pouze otázkou úzké skupiny členů K 231, ale touto otázkou se zabývaly také masové sdělovací prostředky, které informovaly o nově nalezených důkazech a dokumentech. Vznikla zde averze vůči dobovým vyšetřovatelům z 50. let i k politickým představitelům doby, kteří schvalovali rozsudky – K. Gottwald, A. Zápotocký, V. Kopecký, K. Bacílek a dalším. Řada odborníků však poukazovala na to, že byli mnohdy oklamáni sami komunisté, kdy někteří o páchaných zločinech nevěděli. Byl však požadovaný rozchod s viníky a přímými účastníky těchto politických odsouzení, kteří by měli být postaveni před řádný soud, pokud stále žijí. Diskuze o těchto procesech měla být součástí přerodu komunistů a předpokladem reformy – změny KSČ.¹¹⁰

Zkoumání pozadí politických procesů odhalovaly zákeřné charaktery vyšetřovatelů a zaměstnanců bezpečnostních složek, kteří se na deformacích podíleli a vzbuzovali nedůvěru v tyto osobnosti. Nedůvěra se projevila především v podnicích a organizacích, kde vyšetřovatelé 50. let pracovali po převedení na nové pracovní obsazení. Názorným příkladem se stává Bohumil Klícha, který v roce 1968 pracoval jako funkcionář ve Svaze protifašistického boje ve Valašském Meziříčí. V rámci členské schůze SPB mu byla vyjádřena nedůvěra a v důsledku toho dal Klícha svou funkci k dispozici. Se situací a Klíchovou rezignací však nesouhlasilo okresní vedení SPB, které podalo stížnost na práci redakce Nové Valašsko na OV KSČ, přestože vydavatelem týdeníku je rada ONV. V rámci stížnosti se řešil celkový obsah Nového Valašska, ve smyslu, že v novinách se mají otisknout pouze ověřené jisté zprávy ne senzace, jak se děje na stránkách Nového Valašska pod dohledem Vladimíra Valtra. Progresivnímu redaktorovi je vytýkáno, že se setkává se členy K 231 a tiskne jim články, při čemž se Valtr vůči obvinění obhajoval svobodou tisku, kdy nelze bránit druhým stranám

¹⁰⁹ *Rehabilitace neznamená dávat, ale vracet. K231 zahajuje*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 18, 1. 5. 1968, s. 1, 2.

¹¹⁰ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*. In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*. Praha 1993, s. 73.

vyjádřit se, to samé platí o karikaturách umístěných vedle článků věnujících se rehabilitacím a demokratizačnímu procesu. Vladimír Valtr se vyjádřil, že se řadou karikatur nesouhlasil, ale nemůže bránit druhým, aby se vyjádřili, jak k rehabilitacím, tak k demokratizačnímu procesu. Vedle dalšího bylo Valtrovi vytčeno, že zveřejnění článků o Klíchovi udělal ostudu straně a poškodil tím i Klíchu, který patří k zakládajícím členům strany.

Jak víme celou diskuzi o fungování Nového Valašska odstartovala stížnost SPB, jejíž členové vyslovili oři členské schůzi nedůvěru funkcionáři Klíchovi, což je další bod v probíhajícím demokratizačním procesu. Hned na začátku diskuze prohlásil Klícha, že na schůzi byli přítomni lidé, kteří nejsou členy SPB, a právě oni vyprovokovali situaci vedoucí ke zpochybnění funkcionáře Klíchy a následné hlasování pak vedlo k vyjádření nedůvěry Klíchovi. Celou situaci podle člena SPB Beneše vyprovokovali Hrabovský a Indruch, který nebyl na schůzi SPB od roku 1945.¹¹¹

2.4.6. *Tomáš Garrigue Masaryk – oživená diskuze*

Československá společnost procházela v roce 1968 hlubokou změnou a přehodnocovala velké množství faktů blízké i vzdálené minulosti, což je nejvíce prezentováno deformacemi socialismu a komunismu 50. let a osobností 1.československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka v českém prostředí a na Slovensku Milanem Rastislavem Štefánikem. Na místa se vracely zpátky busty a sochy, které byly v minulosti odebrány se svých míst poté co se komunisté chopili moci v roce 1948.¹¹² Jako názorný příklad si můžeme ukázat město Valašské Meziříčí, kde se znovuoživení sochy stalo velkou událostí, které se účastnili členové tělovýchovné jednoty Sokol i veteráni z 2. světové války společně s legionáři z období 1. světové války. Památník byl umístěn v parku Botanika 9. 5. 1968 poté co socha prošla zrestaurováním, neboť byla od roku 1948 uložena v Městském národním výboru. Vlastní socha je originálem z roku 1925, kdy byl památník poprvé nainstalován.¹¹³ Právě na památníku Tomáše Garrigua Masaryka ve Valašském Meziříčí si můžeme ukázat, jak naším státem procházely totalitní režimy, které se střídaly s demokratickými. Svého prvního zrušení se památník dočkal v roce 1940 v období Protektorátu Čechy a Morava, kdy byly odstraňovány veškeré připomínky české státnosti, historie a demokracie. Na tomto místě si můžeme připomenout, že T. G. Masaryk byl legendárním prezidentem Osvoboditelem a většina občanů

¹¹¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 29. 5. 1968.

¹¹² VANČURA Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 41.

¹¹³ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Pamětní kniha Valašské Meziříčí 1962–1968, inv. č. 277.

si v souvislosti s jeho jménem asociuje demokracii a spravedlnost, což se příliš nelišilo od společnosti na území Protektorátu, ze kterých si většina obyvatel pamatovala období T. G. Masaryka jako prezidenta samostatného Československa. Obnovení se památník TGM dočkal krátce po válce hned v roce 1946, aby byl záhy po 4 letech opět zrušen v roce 1950, tedy pouhé 2 roky po Vítězném únoru a komunistickém puči v Československu. Svého obnovení se dočkal až po dlouhých 18 letech, aby byl po 6 letech v roce 1974 opět zrušen. Svého posledního obnovení se tento památník dočkal v roce 1990 po Sametové revoluci a návratu demokracie do federativního Československa. Od té doby je Památník stále umístěný v parku Botanika naproti evangelickému kostelu a pravidelně jsou k němu na den založení samostatného Československa 28. 10. pokládány pamětní věnce.¹¹⁴

Jak je viditelné Masarykova osobnost a jeho ideály nebyly komunistickými představiteli kladně přijímány a většinu doby byly jeho názory a vliv na společnost potlačovány na okraj zájmu do té míry, že se o něm nemluvílo ve školách při hodinách historie a z očí veřejnosti byly od roku 1948 postupně odinstalovány sochy, busty i památníky, aby lidem nebyla tato osobnost každodenně připomínána. Změna však nastala v roce 1968, kdy s obrodným procesem vzrostl zájem o Masaryka, a především odvaha obyvatel o této osobnosti mluvit a opětovně si ji představovat a připomínat její významné činy a díla z doby Rakouska – Uherska a prvního poválečného Československa. Tento fakt je dokládán diskuzními příspěvky v rámci OV KSČ ve Vsetíně, kdy si Merhaut doslova stěžuje, že dříve o Masaryka nebyl zájem a najednou mu k památníku nosí kytice. Je však zapotřebí si připomenout, že oblast Valašska je s Masarykem pevně spojená a jeho osobnost zde má výsadní postavení od dob, kdy se Masaryk stal v roce 1907 poslancem v Říšské radě za Valašsko a tuto skutečnost se dozvěděl právě ve Valašském Meziříčí v jednom z domů na náměstí, kde je do současnosti umístěna pamětní deska připomínající tuto skutečnost místním obyvatelům i turistům.

Významnost osobnosti Masaryka pro Valašsko dokládají nejen diskuzní příspěvky členů OV KSČ, ale především obnovované a restaurované památníky, které se odhalují po celém okrese. Již víme, že obnovení Masarykova památníku byla velkou událostí ve Valašském Meziříčí, ale ani v dalších městech a menších obcích okresu se nejednalo o skromné odhalení oprášeného památníku. Důkazem jsou články v Novém Valašsku k jednotlivým akcím, které probíhaly ve Vsetíně i v Krhové, kde se nepodařilo dochovat původní památník, a tak byl vyhotovený nový. Otázkou však zůstává, kde je začátek těchto článků, diskuzí a probuzeného

¹¹⁴ viz. Obrazová příloha č. 1, 2.

zájmu? Co dokázalo vyburcovat obyvatele, aby se začali ptát, kde jsou sochy a památníky prezidenta? Rozbuškou byl jeden ze článků v Novém Valašsku s názvem *Kdy se už konečně přestanete bát?*, ve kterém padla otázka, kde je pomník T. G. M., s připomínkou, že na prázdné místo stejně nosí lidé květiny. Dopis do redakce byl podepsán anonymem, zde je připomenuta existence redakčního tajemství, čímž chtěl zřejmě ukázat, že se lidé nemusí bát podepsat kontroverzní dopisy, že nezveřejní jejich jména, když nebudou chtít.¹¹⁵ Odpovědi se autor dopisu dočkal v následujícím výtisku týdeníku, kde předseda MěNV Rožnova pod Radhoštěm přiznává, že socha neexistuje a její úlomky jsou uloženy v krabicích. Nejedlý nezapomněl napsat, že tento rok na místě, kde stával památník květiny neviděl, napříč probíhajícímu obrodnému procesu.¹¹⁶ Touto krátkou zprávu ještě nebyla celá kauza vyřešena, naopak je zničené soše věnován další článek, ve kterém je otištěný dopis čtenáře jako reakce na článek *Kdy už se konečně přestanete bát?*, kde se píše o úloze Lidových milic při zničení – odstranění sochy z očí veřejnosti. Redakce k otištěnému dopisu připsala komentář, kde vyzývala k pokroku v rámci demokratizačního procesu, aby byly postupně napraveny křivdy minulosti.¹¹⁷

Články o Masarykovi nebyly pouze vzpomínáním na zrušené pomníky a oslava jejich znovupostavení, ale začalo se psát i o osobnosti T. G. M. a jeho názorech a roli ve společnosti. Jedním z těchto příspěvků je rozsáhlý článek od Oldřicha Jedličky¹¹⁸ na pokračování, který představuje Masaryka jako nejosobitější a nejvyhranější postavu našich dějin. Ve vlastním příspěvku čtenáře seznamuje s Masarykovými názory a připomíná Masarykovu roli v období hilsneriády, kdy Masaryk obhajoval mladého židovského muže Leopolda Hilsnera, jehož proces byl nestandardní a Masaryk zde chtěl dosáhnout spravedlivého procesu, aby nebyl odsouzený na základě náboženské nesnášenlivosti a epizoda s dokazováním pravosti rukopisů.¹¹⁹ Za jeden z nejrozsáhlejších článků věnovaných Masarykovi můžeme považovat článek od dr. Peroutky, ve kterém čtenáře týdeníku seznámil s obdobím, kdy Masaryk získal mandát v říšském sněmu za Valašsko.¹²⁰

¹¹⁵ VALTR, Vladimír: *Kdy se už konečně přestanete bát?*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 14, 3. 4. 1968, s. 1.

¹¹⁶ NEJEDLÝ, Jaroslav: *Rožnovská socha TGM v bednách*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 15, 10. 4. 1968, s. 1.

¹¹⁷ *Tečka za rožnovskou sochou*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 15, 10. 4. 1968, s. 3.

¹¹⁸ JEDLIČKA, Oldřich: *Tomáš Garrigue Masaryk*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 19, 8. 5. 1968, s. 2, 3.

¹¹⁹ JEDLIČKA, Oldřich: *Tomáš Garrigue Masaryk*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 20, 15. 5. 1968, s. 2, 3.

¹²⁰ PEROUTKA, Bohumil: *Valašská města dala TGM poslanecký mandát*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 26, 26. 6. 1968, s. 4.

2.5. Akční program

Dubnovou hlavní událostí byl dlouho připravovaný Akční program, který vymezoval a zdůvodňoval změny v oblastech života KSČ a který byl schválený 5. 4. 1968 na základě dlouhodobě shromažďovaných podkladových materiálů. Koncepcí vývoje měla zůstat marxisticko – leninská ideologie dosažením demokratickými prostředky. V Akčním programu byla deklarována vedoucí úloha KSČ, která má sloužit společnosti a současně zde bylo zavržení monopolu socialistické státní moci, tedy jistá ochota k dělbě moci,¹²¹ což je obrovský posun dopředu v kontextu minulých dob, kdy KSČ zlikvidovala svou konkurenci – sociální demokracii, kdy byly obě tyto strany sloučené a součástí KSČ se stali vybraní a povolní nyní už bývalí členové sociální demokracie.

Dokument vyvolal mezi Československem a socialistickými spojenci značné napětí a vlnu kritiky především ze strany Sovětského svazu, ale pro řadu progresivních komunistů byl Akční program zastaralý.¹²²

Na základě dělby moci v reformovaném státu se měla KSČ zabývat politikou a starat se o zabezpečení občanských práv a svobod a uspokojování zájmů všech vrstev obyvatelstva a nezasahovat do oblasti hospodářství, vědy či umění.¹²³ Vlastní Akční program je prvním pokusem o reformu socialismu sovětského typu a stal se výzvou k hledání nového modelu demokratického socialismu – tzv. socialismu s lidskou tváří. Akční program znamenal pro KSČ i ČSSR řadu změn, které bylo nutné zákonně ukotvit – tiskový zákon, zákon o svobodě a shromažďování. Součástí programu také bylo nové uspořádání v rámci Československa, tedy federalizace, rehabilitace obětí politických procesů z 50. let i nutnost ekonomické reformy. Občanské svobody se projednávaly na jednání Národního shromáždění dne 16. 4. 1968 a objasňovali si zde podobu občanských svobod jako byla svoboda spolčovací, shromažďovací, slova, náboženského vyznání a pohybu ve formě prohlášení vlády prezentované Oldřichem Černíkem. Součástí prohlášení byl rozbor ekonomické situace společně s návrhem realizace ekonomické reformy společně s opatřeními v oblasti školství, vědy, zdravotnictví, sociální politiky. Vláda měla zmíněné nové zákony – změny připravit a parlament schválit. Nezapomínejme, že se v Akčním programu dále deklarovalo spojení Československa se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi, což byly tradiční formulace, které se neměnily. K novinkám patřila hesla o aktivní evropské politice, úsilí o spolupráci s Francií,

¹²¹ VANČURA, Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 42

¹²² BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 34.

¹²³ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*, In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*. Praha 1993, s. 67

Itálii či severskými státy a politické řešení sporů na Středním východě (Izrael vs. muslimské státy).

Akční program nebyl KSČ považovaný za uzavřený dokument, ústřední výbor strany prohlásil dokument za otevřený, který bude podle dalšího vývoje doplňovaný a upravovaný, s čímž se počítalo už na sjezdu KSČ. Akčnímu programu a soudobým politikům byla v době vzniku vytýkána řada věcí jako bylo zpoždění za obecným vývojem, rozvleklost, malá radikálnost, a však vzhledem k mezinárodním a vnitrozemským podmínkám byl Akční program realistickým programem.¹²⁴

Poté co byl přijatý celostátní Akční program ÚV KSČ, začaly své akční programy na regionální úrovni tvořit také okresní a krajské výbory strany a OV KSČ Vsetín nebylo výjimkou. Podrobnější vhled do jednání k problematice Akčního programu nám dodává diskuze ze Schůze předsednictva ze dne 3. 5. 1968, tedy měsíc po přijetí celostátního Akčního programu. V rámci Akčního programu se řešilo postavení jednotlivých složek společnosti a jejich názory na probíhající demokratizační proces. Bezpečnost, vnitrostranická informovanost KSČ, sjednocení členů strany, zdravotnictví, ekonomické otázky, církev a další témata v jejichž rámci se diskutovalo, aby byl Akční program sestavený podle potřeb okresu a aby v něm byly především sliby, které je strana a její členové na okrese schopná splnit.

Hned prvním tématem diskuze se stala bezpečnost a radikální pokles její autority jakožto veřejné instituce. V rámci popularizace práce bezpečnosti a opětovnému zvýšení vážnosti práce příslušníků bezpečnosti se měly pořádat besedy a názorové ankety obyvatel okresu, aby znali stav bezpečnosti v okrese jak obyvatelé okresu, tak poslanci OV KSČ a ONV, kteří by na základě výsledků ankety přizpůsobili práci bezpečnosti. A však větší prostor v diskuzi získala organizace práce strany, především směrem k občanům, ale také uvnitř vlastní organizace. Zmíněná práce strany se týkala oblasti rozvoje demokracie, která by se měla skládat ze 2 částí podle návrhu poslankyně OV KSČ Anny Holubové. Na celostátní úrovni směrem k vyšším orgánům navrhuje tvorbu a schválení nových zákonů a v další části ukázat vliv direktivního řízení na současnou situaci ve státě a ve vlastním okrese. Vliv direktivního řízení se odrazil ve zpomalení samostatného myšlení základních organizací strany a pracovníků ve straně. V rámci demokratizace ke zlepšení současného stavu měly být využité znalosti inteligence a vědeckých pracovníků a do vedení institucí a organizací se měli dosadit pracovníci

¹²⁴ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*, In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*. Praha 1993, s. 70, 79.

s nejlepšími výsledky. Svou pozornost OV KSČ zaměřilo také na řešení stížností občanů, kteří se museli obracet přímo na ÚV KSČ, aby jim pomohli vyřešit vzniklé problémy.

Jednou z oblastí, o které se na této schůzi také diskutovalo byla Národní fronta, její složení i fungování. Jak bylo během diskuze poznamenáno byla důležitá sebekritická práce ze strany Národní fronty, která podle názoru Anny Holubové od ledna nic neudělala. Postavení Národní fronta mělo spočívat na platformě řešení návrhů komunisty a jinostraníky, kdy vedoucí silou měla zůstat KSČ.

V demokratizačním období se však neřešila pouze politika a směr demokratizačního procesu, ale důležitou otázkou zůstávalo školství a jeho organizace. Výchovně vzdělávací funkce je nejdůležitější funkcí školy a pedagogové by si ke své práci se žáky měli samostatně vybírat metody práce. Podle diskuzního příspěvku Šimarové nemají být žáci hodnocení podle používání pomůcek, ale podle prokázaných vědomostí, aplikací naučených poznatků, což nelze mechanickým učením. Řízení škol se má pak zlepšit pomocí dalšího vzdělání a celkového zvyšování klasifikace pedagogů a školního personálu, s tím že školení má probíhat odpoledne, tak aby nebyla narušena výuka.¹²⁵

Výsledný dvaceti dvou stránkový dokument Akční program pro okres Vsetín byl projednáván prostřednictvím diskuze na schůzi pléna OV KSČ 17. 5. 1968. Na začátku dokumentu se nacházela charakteristika okresu a vyslovení důvěry v demokratizaci společnosti na jejímž základě chtěli rozvíjet socialismus, což se mělo uskutečnit distancováním od minulých praktik a sjednocením straníků a obyvatel okresu. V dalším textu byly předloženy postupy, jak vybudovat nový politický systém na úrovni okresu, ve smyslu spolupráce státních a stranických organizací, tedy především stranických výborů a národních výborů, což mělo vést k všeobecnému zlepšení stávajícího stavu.

Vlastní akční program si také vytvořil Městský národní výbor ve Valašském Meziříčí a k jeho schválení došlo na plenárním zasedání rady Městského národního výboru Valašské Meziříčí dne 25. 4. 1968. Akční program sliboval vyšší podíl obyvatel města na řízení města a vlastní vyjádření k řešeným otázkám a zefektivnění práce MěNV. Národní výbory měly být podle chápání akčního programu jednotky starající se o zajištění potřeb občanů ve městech i v menších obcích. Akční program MěNV byl zaměřený na konkrétní úkoly, které bylo třeba

¹²⁵ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 17. 5. 1968, Akční program OV KSČ Vsetín.

zajistit a organizovat, což se týkalo především úseků plánování a výstavby. Další body akčního programu již byly velmi všeobecné s konečným cílem zajistit pro místní obyvatele chybějící služby a instituce podle ideálních předpokladů.¹²⁶

Všeobecně můžeme říci, že Akční programy sledovaných institucí připomínaly předvolební programy politických stran, kde se naslibují zlepšení v jednotlivých úsecích činnosti, ale ne vždy napíší, kterými prostředky chtějí zlepšení dosáhnout. Svými akčními programy vyjádřily obě instituce souhlas s demokratizačním procesem se snahou na jeho principech zlepšit vlastní práci organizace a v důsledku toho zajistit obyvatelům okresu a města Valašské Meziříčí lepší životní podmínky.

¹²⁶ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV 95.–107. schůze (30. 5. 1968–19. 12. 1968), inv. č. 116, 13. 6. 1968, Akční program.

2.6. Odras liberalizace poměrů v lidových májových oslavách

Změny se také dočkaly tradiční prvomájové oslavy – svátku práce, které byly v minulosti symbolem provolávání hesel typu: Přinášíme světový mír s vynucenou účastí. 1. máj roku 1968 se nesl v duchu radostné a uvolněné oslavy, při kterých by provolávání hesel působilo nedůstojně. Z průvodu se ozývaly dialogy jednotlivých členů a transparenty byly dílem lidové tvořivosti s uměleckými – básnickými díly, které nebyly nijak zvlášť kontrolované, což bylo v době normalizace velkým terčem kritiky.¹²⁷ Nová hesla vyzdvihovala sociálně etické hodnoty (Pravda vítězí, ale dá to fušku), objevovala se kritika před lednového vývoje (Již nikdy jetelová semena našim polím) a podpora současné politiky pražského jara (Žádáme o okamžité rozpuštění politické složky StB). V průvodech se mezi obrazy Lenina, Marxe, Gottwalda a dalších také objevili Dubček, Castro a dokonce T. G. Masaryk. Byli zde také slyšet zástupci KAN na jejichž plakátech se objevovala hesla: Chceme svobodné volby, Nechceme jednotnou kandidátku. Během průvodu se skandovalo a tleskalo Dubčekovi, Svobodovi a celému reformnímu hnutí. Uvolněné prvomájové oslavy se neobešly bez zahraničních komentářů, kdy západní tisk informoval o pozitivní a uvolněné náladě oslav, které poskytly Dubčekovi nejlepší možnou zpětnou vazbu, jak psali v italských novinách Figaro. Východní tisk tuto situaci komentoval se značnou nechutí vůči stále sílící demokratizační reformě, i když tato reforma nadále počítala se spoluprací s KSČ a Sovětským svazem a jeho satelity, což se při četných návštěvách snažili reformní komunisté svým zahraničním kolegům vysvětlit.¹²⁸

Svůj 1. máj samozřejmě slavili také ve Vsetínském okrese a Valašském Meziříčí, kde byla příprava těchto oslav pojata velmi liberálně, i když se nad tím někteří členové předsednictva OV KSČ Vsetín pohoršovali. Vlastní přípravy na prvomájové oslavy byly na předsednictvu OV KSČ projednávány od 17. 4. 1968. Původně měly oslavy zajišťovat odbory a ČSM, ale místo nich byla ustanovena zvláštní komise, u které se projevuje nechut' 1. máj oslavovat ve starém stylu průvodem, a tak se připravovaly manifestace s navázanými kulturními a sportovními pořady v místech jako je Vsetín, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm a dalšími většími obcemi. Zajímavostí je, že když se v Horním Lidči projevila nevůle k organizaci prvomájových oslav nikdo na ně podle zápisu ze schůze předsednictva OV KSČ nenaléhal. Není divu, protože v letošním roce byla zdůrazněna svoboda, nenucenost a dobrovolnost občanů oslavujících Svátek práce s hojnější účastí v kontrastu minulých let. O týden

¹²⁷ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 41.

¹²⁸ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*, In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 80, 81.

později 8. 5. 1968 na Den osvobození se konal tradiční lampiónový průvod, který došel k památníku padlých na Helštýně s ohňostrojem zakončením.

Atmosféra uvolnění demokratizačního procesu se odrazila také v oslavách 100 let od položení základního kamene Národního divadla dne 16. 5. 1868. Atmosféra této stranicky neposvěcené akce byla popsána v kronice města Valašské Meziříčí. Do Prahy se zvláštním vlakem vypraveným ze Vsetína do Prahy dne 27. 3. 1968 vypravily delegace měst Valašské Meziříčí, Vsetína, Nového Jičína a Rožnova pod Radhoštěm. Součástí valašské výpravy do Prahy byli také pracovníci Uměleckých řemesel, tanečníků, zpěváků a muzikantů valašského kroužku Bača. Valašská výprava s sebou do Prahy přivezla gobelín z dílny Uměleckých řemesel s názvem Valašské hory, který byl předaný ředitelství Národního divadla. Kámen z Valašska ke stavbě Národního divadla byl do Prahy přivezen mezi prvními a v současnosti je zazděný v základech divadla. Přes všechna pozitiva bylo upozorněno na špatnou organizaci, díky které se před divadlem neuskutečnilo vystoupení krojovaných skupin.¹²⁹

Obyvatelům Československa se však nelíbilo nové směřování československé politiky, která znamenala zabrzdit demokratizační proces a držet se v hranicích stanovených Sovětským svazem, což bylo dáno svobodou, které se Československu dostalo po 20 letech komunistického vládního monopolu. Projevilo se to na stránkách Rudého práva, kde byly stále častěji tisknuty články *tvůrcích marxistů*, pomohla také podpora Kriegla a Císaře, kteří patřili k progresivním politikům Pražského jara. Napříč komunistickému prohlášení o omezení tisku, nepodařilo se stranickým funkcionářům jejich sedmou velmoc usměrnit. Národní fronta se stala dalším předmětem změn předložených v Akčním programu, který byl v konečném důsledku ústupkem Sovětskému spojenci. Předseda Národní fronty František Kriegel představil předsednictvu ÚV KSČ 4 závazné podmínky pro členství v Národní frontě, což bylo uznání února 1948, vedoucí úloha KSČ, marxisticko-leninská ideologie a zákaz vytvářet politické organizace mimo Národní frontu.¹³⁰

2.7. Dva tisíce slov

Konzervativci se v Československu probírají k životu v červnu a červenci a obrací se především do zahraničí – do bratrských, spojeneckých, socialistických zemí, které kritizují vývoj v Československu a nelíbí se jim nové méně sešněrované směřování země. V Československu byli tito odpůrci demokratizačního procesu mezi obyvateli ve výrazné

¹²⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Pamětní kniha 1962–1968, inv. č. 277.

¹³⁰ JANÁČEK, František – MORAVEC, Jan: *Mezník i rozcestí reformního hnutí (duben – květen)*, In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 94.

menšině a často se až báli ozvat, aby nebyli se svými názory izolováni. K nejvýraznějším kritikům demokratizačních změn patřili tzv. Jodasovci, což byla skupina penzionovaných komunistů z Prahy. Tato skupina například označila odvolání Antonína Novotného za puč měšťáckých a maloburžoazních živlů. I přes názorovou blízkost Jodasovců a konzervativců nebyly názory Jodasovců podporovány pro svou zkontantělost – zastaralost.¹³¹

27. 6. 1968 vyšel v novinách Literární listy článek s názvem *Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, vědcům, umělcům a všem* od Ludvíka Vaculíka. Manifest Dva tisíce slov se měl stát podporou demokratického procesu a Dubčekova vedení, a však jednalo se o kritickou podporu, kdy se především ke KSČ a jejímu hodnocení přistupovalo kriticky. V obsahu článku byla charakterizována situace před lednem s dodatkem, že za současnou situaci v zemi nesou odpovědnost všichni zúčastnění, ne pouze komunisté. Zároveň zde však odmítají děkovat komunistům za demokratizační proces, i když bez komunistů nelze demokratizační proces plně realizovat. Sami komunisté se v minulosti mohli plně realizovat v politickém životě a v současné chvíli si snaží zachránit osobní i národní čest. V hospodářské oblasti upozorňovali na důležitost dobrého hospodářského programu a schopné hospodáře. Stranou nemohla zůstat stagnující situace na okresech a v obcích, kde by měli odejít funkcionáři, kteří v minulosti zneužili svou moc. Do této chvíle byl článek Dva tisíce slov v intencích, ve kterých se pohybovala většina společnosti v Československu i samotná KSČ, a však další část programu byla ztělesněním nejhorším představ socialistických spojenců. Jednalo se o část podporující občanskou iniciativu, v jejímž rámci měli obyvatelé po celé republice upozorňovat na nesprávné postupy funkcionářů a domáhat se spravedlnosti a podpořit tím práci soudobé policie – Veřejné bezpečnosti.¹³²

K odsouzení a nesouhlasu této části Dvou tisíc slov došlo následně po zveřejnění článku Dva tisíce slov, kdy byl úmysl sepisovatelů pozitivní, ale pro ÚV KSČ to znamenalo další položku na seznamu činů, ze kterých se budou muset zodpovídat svým socialistickým spojencům. Dva tisíce slov bylo členy ÚV KSČ chápáno jako útok proti nové politice strany a řešení bylo viděné ve sjednocení členů strany a realizaci Akčního programu. Indra manifest Dva tisíce slov charakterizoval jako akt, který by mohl vést ke kontrarevoluční situaci.¹³³ Manifest Dva tisíce slov však měl i své zastánce ve formě rezolucí pracovišť podniků, či kladné hodnocení poloviny proběhlých okresních konferencí strany, které byly vyzvány, aby k němu

¹³¹ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 52.

¹³² VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny české politiky v dokumentech*. Praha 2005, s. 250.

¹³³ NAVRÁTIL, Jaromír. *Vyvrcholení vnitřní i vnější krize*, In.: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 124.

zaujali odmítavé stanovisko.¹³⁴ Oproti KSČ se KSS vyjádřila k manifestu Dva tisíce slov jednotně s odmítnutím, stejně jako obyvatelé ve Slovenské části republiky. Na Slovensku tento dokument dokonce vzbudil dojem podcenění až urážky federace,¹³⁵ což bylo citlivé místo Slovenské části republiky. Vedle Literárních listů vyšel manifest Dva tisíce slov ještě v periodikách Práce, Mladá fronta a zemědělské noviny. Společně s Akčním programem KSČ se stal manifest Dva tisíce slov nejvýraznějším dokumentem Pražského jara, jehož autory a signatáře čekala v dobách normalizace perzekuce.¹³⁶ Rezoluce Dva tisíce slov vzbudila mezi obyvateli republiky velká očekávání a u funkcionářů obavy a stala se tak impulsem dalších rozhovorů, jak pregnantně prezentují diskuzní příspěvky z mimořádné okresní konference ve Vsetíně.

2.8. Mimořádná okresní konference OV KSČ Vsetín

V roce 1968 se již konala jedna okresní konference KSČ, konkrétně v termínu 16. – 17. 3., která však byla článkem v dlouholetém plánu okresních i krajských konferencí strany. Na červnových a červencových mimořádných 125 okresních konferencích se sešlo 47 231 členů strany. Hlavním cílem mimořádných stranických konferencí byly volby delegátů na XIV. mimořádný sjezd KSČ, který byl naplánovaný na 9. 9. 1968. Komunisté i nekomunisté měli vůči mimořádnému sjezdu velká očekávání, kvůli dalšímu vývoji země. Nezanedbatelná byla také aktivita veřejnosti prostřednictvím diskuzí a anket v tisku. I přes tuto aktivitu se nepodařilo vytvořit ve straně i mimo ni soustavný tlak progresivistů a mezinárodní situace také nebyla pro demokratizační proces podporující. Z těchto mimořádných konferencí vzešlo 836 návrhů na členy ústředních orgánů KSČ, ze kterých pouhých 40 bylo v této oblasti zkušených z předešlých funkčních období. Tento výsledek dokazuje, že kritikové reformy byli ve straně ve výrazné menšině a měli téměř nulovou šanci na znovuzvolení. Demokratizační proces překonal krizovou fázi svého vývoje a konzervativci postupně ustupovali do izolace, ale měli své zastánce v zahraničí – především v socialistických státech pod Sovětským vlivem.¹³⁷

Mimořádnou okresní konferenci svolal i OV KSČ ve Vsetíně na 29. 6. 1968, za účasti 450 delegátů (469 delegátů bylo pozvaných) a 26 hostů. Vesnická organizace Hrachovec a

¹³⁴ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 58

¹³⁵ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993. s. 46.

¹³⁶ NAVRÁTIL, Jaromír. *Vyvrcholení vnitřní i vnější krize, In: Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 123

¹³⁷ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993. s. 47-49.

základní organizace Státní silnice Valašské Meziříčí byly jedinými organizacemi, které na konferenci neměly zastoupení.¹³⁸

Po stranické konferenci v březnu 1968 začalo docházet k překotným změnám a kritice dlouholetých funkcionářů, na které nedokázaly dotčené strany adekvátně reagovat. Důležitým bodem bylo obnovení důvěry obyvatel okresu ve stranu a ve vlastní straně se jako členové sjednotit. S tím, jak se začaly odhalovat nezákonné praktiky některých stranických funkcionářů byla odkrytá názorová různorodost členů strany, kteří do strany přestoupili z jiných politických subjektů. Názorným příkladem byli bývalí členové sociální demokracie, kdy řada těchto členů dostala ve svých hodnoceních nálepku sociálního demokrata, čímž byli stigmatizováni. K tomu, aby se strana postupně sjednotila a mohla se dostat do čela obrodného procesu je zapotřebí očistit stranu od nepravostí ke kterým došlo v 50. letech a teda rehabilitovat nespravedlivě odsouzené a zapojit odsouzené komunisty zpět do práce ve straně, a naopak odpoutat se od členů, kteří se na nezákonnostech podíleli a stranu v očích veřejnosti zkompromitovali. Mezi nezákonnosti však podle prohlášení Jaroslava Beráka nepatří řádné plnění povinností a úkolů nařízených stranou, v jejichž důsledku tito lidé praktikovali nepopulární opatření, se kterými řada lidí nesouhlasila.¹³⁹ Tento text se v plné míře dotýkal i několika členů předsednictva OV KSČ Vsetín, jmenovitě Julia Donátha, který patří k předválečným členům strany s odmítavým postojem vůči obrodnému procesu.

Tato stanovisko, respektive rezoluce vznikla po několikahodinové diskuzi, ze které byly vybrány především názory delegátů z Valašského Meziříčí. Jedním z nich byl Číp, ředitel Urxových závodů, který hned na úvod zkritizoval vnitrostranickou informovanost, kdy se straniční funkcionáři dozvídají o důležitých usneseních z hromadných sdělovacích prostředků, a tak nesouhlasí s jejich kritikou, kdy média rozněcují diskuzi obyvatel. Stejně tak zde byla vyjádřena nespokojenost s vyšetřením případu generála Šejny za což by se měl odpovídat generální prokurátor, který byl ve sledovaném období stále na své pozici a stále chybí vyjádření Novotného k celé situaci. V rámci volebního zákona vyjadřují nespokojenost se stanoveným pořadím kandidátů a rádi by byli více informováni o situaci národního hospodářství, kdy v rámci výstavby postupují dopředu místní a osobní zájmy. Číp připomněl, že v minulosti ZO KSČ, jehož je členem kritizovalo fungování strany a jejich kritické hodnocení jim bylo vrácené k přepracování, aby bylo hodnocení vyhovující. Na závěr Čípova diskuzního příspěvku bylo

¹³⁸ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8, Zpráva mandátové komise mimořádné okresní konference ve Vsetíně.

¹³⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8, Vstupní projev vedoucího tajemníka OV KSČ Jaroslava Beráka.

poukázáno na nejednotnost strany, a tak by bylo prospěšné svolat mimořádný stranický sjezd KSČ, kde by byl zvolený nové ÚV strany. Čípovo hodnocení v podstatě kopíruje vyjádření, rezoluci delegátů okresní konference adresovaný ÚV KSČ.¹⁴⁰

Celé období demokratizačního procesu bylo pro stranu i její členy poučnou zkušeností, školou života, jak se vyjádřil člen Pozemních staveb Horák. Základní potřebou se pro rozvíjení strany stala jednota strany a napravení chyb napáchaných v minulosti, kdy by se mělo důsledně pracovat na rehabilitacích. Je zde upozorněno, že řada organizací píše na ÚV KSČ o chybách, kterých se strana dopustila, i když v minulosti své spolustraníky chválili za dobrou až bezchybnou práci. Považuje za důležité, aby členové strany, kteří pochybili se ke svým chybám vyjádřili a ÚV rozhodne, jestli zůstanou na svých místech nebo odejdou. Připomíná zatajování skutečných výsledků a situace, kdy se zamlčovala řada věcí nebo se záměrně přikrášlovaly, aby situace vypadala stabilnější. Horák upozorňoval, že se jednalo o běžné praktiky, které se běžně praktikovaly v rámci základních organizací, což dělali i progresivní komunisté, pouze nepřiznávají svůj podíl viny. Mnozí funkcionáři ještě před lednem upozorňovali na nešvary při řízení strany a organizaci činnosti, ale protože říkat pravdu nebylo v módě byli tito straníci umlčeni, případně odklizeni, aby jejich kritické připomínky nebylo slyšet, což deklaruje sám na sobě.¹⁴¹

Šimčík ze zemědělského sdružení poukázal na to, že by mělo dojít k výměně funkcionářů, kteří v minulosti prosazovali svou vlastní vůli na úkor většiny a mělo by jim být zajištěno další působíště v duchu zásad socialistického humanismu. U OV KSČ Vsetín vidí chybu v pouhé výměně kádrů beze změny v kádrové práci, což mnohdy souvisí s prací na vesnicích a v zemědělství, kdy často není doceněna práce této části společnosti, která zajišťuje obživu. Velký problém vyvlastnění majetku soukromých zemědělců, kdy mnozí z nich chtějí, aby byla tato záležitost napravena, ale nelze všechno dávat za vinu místním funkcionářům v zemědělských družstvech, jak se to děje na mnoha místech v okrese jako třeba v Novém Hrozenkově.¹⁴²

Během celé diskuze byla opakována nutnost sjednocení stranické organizace a její důsledné očištění se od chyb v minulosti, ke kterým se přiznali a do nejvyšších postů strany

¹⁴⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8, diskuzní příspěvek Číp ze ZO Urxovy závody.

¹⁴¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8, diskuzní příspěvek Horák ze ZO Pozemní stavby Valašské Meziříčí.

¹⁴² MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8, diskuzní příspěvek Šimčík z Okresního zemědělského sdružení.

zvolit delegáty, kteří jsou progresivně orientováni a pracují na základě zásad humánního socialismu. Delegáti mimořádných konferencí si totiž byli vědomi důležitosti výběru a volby delegátů na krajské konference a mimořádný stranický sjezd, jak dokazuje množství literatury.¹⁴³ Dále není možné, aby základní organizace pouze čekali na rozhodnutí ze shora, ale byli sami aktivní a nalézali řešení, která budou optimální vzhledem ke specifické situaci panující v organizacích. Opačné tendence byly v minulosti spíše potlačovány, protože o všem rozhodovaly vyšší stranické složky. MUDr. Kučera upozornil ve svém diskuzním příspěvku na všechny nešvary sledovaného období, které spočívaly především v jednoznačném odsouzení každého, kdo se vymykal z určeného modelu nebo jeho předkové nebyli prostými dělníky, ale například šlechtici či bohatí statkáři. S těmito praktikami má být podle tohoto diskuzního příspěvku konec a skupiny postižených jedinců by měli být rehabilitováni či jinak odškodněni. Mnoho diskutérům také v minulosti vadilo, že nebyli schopni svým voličům vysvětlit co se děje, proč byla realizována některá opatření, která byla zaměřená i proti nevinným lidem, zde můžeme vidět přímý odkaz na justiční odsouzení Milady Horákové, se kterým v době roku 1968 mnoho straníků nesouhlasilo, ale v 50. letech toto soudní rozhodnutí významně nebojkotovali, což souvisí i se stranickými praktikami doby. O přehlížení názorů nižších stranických složek svědčí zápis ze schůze ZO KSČ, kde byl v polovině zápisu opsaný katechismus a tento doplněk zůstal bez odezvy vyšších stranických orgánů. Jakožto lékař vynesl výsledky zdravotnictví a zdravotnického personálu, kdy československé zdravotnictví zařazuje mezi nejrozvinutější, ale s nejnižšími platy.¹⁴⁴

Dalším zajímavým diskuzním příspěvkem přednesl Bláha, který s rozhořčením reagoval na možnost promlčení činů z období 50. let, kdy členové strany zneužili své postavení a bezdůvodně odsoudili řadu obyvatel k trestu odnětí svobody nebo i smrti a dává to do souvislosti s nacistickými zločiny proti lidskosti. Tito lidé by měli za své činy nést následky a připomíná zde, že někteří z nich kritizovali pompéznost oslav k odhalení četných památníků Tomáše G. Masaryka, který nechal střílet do dělníků, ale Bláha připomíná, že to bylo minimum zastřelených oproti obětem politických procesů a osobní zvěle komunistů. Zlepšení situace bylo viděno v dodržování Masarykových zásad nebát se a nekrást a samozřejmě uplatnění svobody a demokracie, aby se straníci nebáli vyslovit vlastní názor, za který by byli odsouzeni. Jako

¹⁴³ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha 1991, s. 113.

¹⁴⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8, diskuzní příspěvek Kučera, Plicní sanatorium Valašské Meziříčí.

klíčové vidí propagaci Masarykových, Havlíčkových i Komenského zásad již na školách a vedení mládeže k uvedeným hodnotám.

Tajemník OV KSČ Josef Palacký zdůrazňuje důležitost právních norem, které by zabránily dalšímu koncentraci moci, ke kterému došlo v 50. letech a navrhuje sestavit návrh vývoje politického systému v zemi, tak jako se zpracovává nový návrh ekonomické soustavy, kdy se jedná o dvě nejdůležitější otázky.

Klement navrhoval sepsat o průběhu konference bulletin, nebo zvláštní výtisk plný informací o obsahu konference, aby byli obyvatelé okresu informováni o proběhlých jednáních. Pokud budou přesně informovat o konferencích a svých rozhodnutích nebude možnost rozdílných až protichůdných interpretací, jak se to podle něj stalo v případě textu 2000 slov. Problém je však v tom, že strana není v čele obrodného procesu, který v zemi intenzivně probíhá od ledna roku 1968 a když je zde možnost plně se za nový směr postavit, mnozí tyto články odsoudí.

Na sjezd byli také v celorepublikovém kontextu vysláni zástupci z ÚV KSČ, na okresní konferenci ve Vsetíně dorazil ministr bez portfeje Václav Hůla. Ve svém diskuzním příspěvku promluvil o přípravách mimořádného sjezdu. Na sjezdu bylo naplánované zvolení nového ÚV KSČ, který by měl postupně realizovat body Akčního programu a budou se řídit demokratickými zásadami ve spolupráci s kázní a disciplínou, což musí jít ruku v ruce, aby si strana udržela akceschopnost a zároveň se stala inspirující a iniciativní silou.¹⁴⁵

Hlavními důvody celorepublikového uspořádání okresních konferencí KSČ bylo vyjádření k akčnímu programu okresních organizací KSČ, volba delegátů na krajskou konferenci a návrhy kandidátů na delegáty mimořádného XIV. sjezdu ÚV KSČ společně s kandidáty na členy ÚV KSČ. Každá okresní konference si tedy zvolila stanovený počet kandidátů a delegátů, kdy na krajskou konferenci vybírali počet delegátů z 28 kandidátů, mezi kterými figurovali hlavní mistr z Tesly Valašské Meziříčí Gabriel Závičák, vedoucí výroby Osvětlovací sklo VM Ing. Karel Truhlář, technik z Urxových závodů Jiří Číp, konstruktér z valašskomeziříčské Tesly Karel Šimara, přednosta z dětského oddělení nemocnice VM MUDr. Josef Kučera, technik ČSD Otakar Šír a pplk. Josef Pazourek ze ŽELU Valašské Meziříčí. Z delegátů na mimořádnou XIV. stranickou konferenci bylo na výběr ze 13 nominovaných delegátů, ze kterých byl z Valašského Meziříčí pouze 1 delegát z podniku

¹⁴⁵ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8.

Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí Ing. Karel Truhlář. Mezi kandidáty do nového ÚV KSČ figurovala 4 jména, ke kterým patřil ředitel Urxových závodů Jaroslav Lamač, jehož kandidatura však neprošla a mezi nominovanými byl také tajemník předsednictva OV KSČ Ing. Josef Palacký v pořadí kandidátů na druhém místě.

K hlasovacím lístkům jednotlivých kandidátů také bylo přiložené stručné stranické hodnocení ke každému navrženému kandidátovi do příslušných funkcí. K vybraným delegátům se ostatní delegáti vyjádřili, jestli souhlasí s jejich kandidaturou či delegováním.¹⁴⁶

Jednalo se o hlavní důvody kvůli, kterým byly okresní konference svolány, ale protože se jednalo o překotnou dobu, kdy se každý den něco stalo nešlo opomenout rezoluci 2000 slov. Otázku řečené rezoluce jako první hned po úvodu vedoucího tajemníka Beráka předložil Rudolf Holíš z předsednictva OV KSČ, kdy se Okresní výbor strany staví za stanovisko ÚV KSČ a k tomuto stanovisku by se měli připojit delegáti konference a tomto stanovisku informovat členy základních organizací a pracující podniků, kam konkrétní základní organizace spadá. Zásadní by mělo být zachování klidu a rozvahy vzhledem k úkolům, které mají před sebou, sjednotit se jako členové 1 strany. Zajímavostí je, že delegáti okresní konference žádali o přečtení 2000 slov, aby se mohli k rezoluci vyjádřit, zde můžeme tedy názorně vidět příklad vnitrostranické informovanosti, stejně tak zájem delegátů se o obsahu rezoluce poučit, protože rezoluce byla vytisknuta ve volně dostupných periodících. Text 2000 slov byl sice přečten, ale poté se strhla diskuze jestli se má o článku jednat přímo na okresní konferenci a do jaké míry, aby nebyly ovlivněny původní názory delegátů konference. Zde je patrné, že se i tehdejšími progresivními členům strany nejlépe hovořilo o bezpečnějších tématech, které sice byly závažné, ale pregnantně neupozorňovaly na chyby současného stranického vedení. Klement ze Zbrojovky Vsetín upozorňuje, že jsou delegáti z jednotlivých základních organizací nabádáni prostřednictvím rezoluce odmítnout text 2000 slov a zamýšlí se kolik se toho vůbec v okresním výboru strany ve Vsetíně změnilo, když je okresní konferenci předána rezoluce, která se má v podstatě bez dalších doplňujících otázek a dotazů přijmout? Delegát Všeticka ze vsetínských Komunálních služeb upozorňuje na nepřipravenost jednat o článku na konferenci ve smyslu, že nejsou známy názory ze základních organizací, které své delegáty poslaly na konferenci, a tak by bylo potřeba znát názory těchto členů ZO, aby se mluvilo za organizaci, ne propagovat pouze vlastní subjektivní názor.

¹⁴⁶ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné konference 29. 6. 1968, inv. č. 21. k. č. 8, Zpráva volební komise mimořádné okresní konference.

Na konci několikahodinových jednání vznikl dopis okresní konference adresovaný ÚV KSČ, ve kterém delegáti konference vyjádřili podporu obrodnému procesu a přání, aby ze svých stranických funkcí rezignovali lidé, kteří rozhodovali za druhé v rámci stranického řízení – toto jednání bylo považováno za protisocialistické, protože často tito lidé jednali pouze v rámci vlastních zájmů a proti zájmům většiny obyvatel. Pokud by tito straníci své funkce neopustili dobrovolně bylo žádáno jejich odvolání a tento požadavek jmenovitě vyžadují u Novotného. Vedle vypsaných požadavků žádali informace pro straníky i nestraníky o stavu ekonomiky a kultury a přijetí zákonů, které by například rušily cenzuru hromadných sdělovacích prostředků a tím by umožnili nerušený vývoj kultury a vědy bez stranických zásahů. V rámci odhalení nezákonností politických procesů žádali přešetření případů a následnou rehabilitaci nespravedlivě odsouzených a jejich zpětné zapojení do obrodného procesu s využitím jejich zkušeností. Vzhledem ke všem omylům, které byly za období obrodného procesu nalezeny požadovali delegáti konference ustanovení trvalého kontrolního orgánu shora i zdola, aby se dostalo slovu o dělnictvu jako nejsilnější složky společnosti, doslovně jako zdroj veškeré moci ve státě. K demokratizaci celého systému má vypomoci nový model stranické struktury od nejnižších složek po ústřední výbor. Dalším bodem usnesení se stal Akční program, na kterém by měly pracovat všechny složky společnosti, což má pomoci aktivizovat tzv. zdravé stranické síly a sjednocení všech vrstev společnosti. O tom, že případ Šejna vzbudil řadu emocí a nesouhlasu jsme se dočetli v mnoha publikacích a dopis delegátů stranické okresní konference to jen dokazuje, protože je zde požadováno důkladné přešetření případu Šejna bez ohledu na zapletené osoby na základě platného práva ČSSR. Návrhy zaslané ÚV KSČ měly posílit socialistický charakter státu a byly vnímány jako záruky pokračování obrodného procesu. Straničtí představitelé chtěli posílit vztahy směrem k Sovětskému svazu a jeho satelitům, tedy upevnit přátelské a bratrské svazky se socialistickými státy. Ve vztahu k Sovětskému svazu se především zdůrazňuje rovnocennost a vzájemný respekt, kdy všechny vyjmenované složky představitelé Sovětského svazu zaměnili za direktivní nadřazené chování zkušenějšího nadřízeného, což se ještě upevnilo po srpnu 1968. Delegáti mimořádné okresní konference se shodli na nutném svolání XIV. mimořádného sjezdu strany, který byl plánovaný na 9. 9. 1968.¹⁴⁷

¹⁴⁷ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis z mimořádné okresní konference 29. 6. 1968, inv. č. 21, k. č. 8.

2.9. Mezinárodní tlak na demokratizující se Československo

Tlak vedoucích funkcionářů ze Sovětského svazu se postupně zvyšuje už od ledna 1968, kdy začal proces demokratizace na území Československa. Československá veřejnost však o kritice socialistických států nebyla plně od začátku informována, především kvůli obavám z aktivizace konzervativců ve straně a možnému vzednutí protisovětských nálad. Tato kritika však nešla zakrývat po projevu Kurta Hagera, člena vedení Jednotné socialistické strany Německa, kterým zahájil ideologickou kampaň proti reformě a zároveň vyvolal vlnu protestů v Československu. Další tlak socialistických států pokračoval návštěvou Československé delegace v Moskvě na začátku května, kde opět zaznívala kritika k demokratizačnímu procesu v Československu, o kterém byli záhy informováni Sovětské spojenci v rámci Varšavské pětky.¹⁴⁸

Napjaté vztahy se ještě vystupňovalo v období probíhajícího vojenského cvičení Šumava, které se snažili Českoslovenští vojenští i političtí představitelé oddálit, nejlépe až na rok 1969. Socialističtí spojenci však chtěli toto vojenské cvičení uskutečnit co možná nejdříve, jedním z navržených termínů byl i květen 1968. Po dlouhých jednáních a ústupcích z Československé strany se vojenské cvičení nakonec konalo v termínu 21. – 30. 6. 1968. Vojenské manévry v socialistických státech vzbuzovaly pozornost jak domácího, tak zahraničního tisku a poté, co začal být pobyt zahraničních vojsk na československém území prodlužován přerůstala nervozita obyvatel Československa v silný odpor a k obavám z možného potlačení demokratizace státu. Jak již víme spojenecká vojska z Československa nakonec odešla 3. 8. 1968, ovšem už se zmapovaným terénem cíle budoucí vojenské intervence.

Spojenecké socialistické státy vnímaly obrodný proces v Československu jako kontrarevoluci a obávali se směřování Československa na Západ. Jak víme demokratizační proces neznamenal odchod Československa ze svazku socialistických států pod Sovětským vedením a zbavení KSČ rozhodujícího podílu na moci, a však mnohé socialistické státy tomu nehodlaly ani nechtěly porozumět. Výjimku ze sousedních socialistických států tvoří Maďarská lidová republika s čele s Kádárem, kteří na začátku koloběhu schůzí a setkání se Sovětským svazem Československý demokratizační proces do jisté míry bránili a situaci neviděli tak kritickou jako další socialističtí spojenci. Kvůli vlastním mocenským a spojeneckým vazbám se však Maďarsko připojilo k socialistickým spojencům a zúčastnilo se vojenské intervence k zastavení

¹⁴⁸ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993. s. 51, 54.

kontrarevoluce v Československu, i když si byl Kádár z vlastních zkušeností vědomý nedostatečnosti tohoto řešení.¹⁴⁹

Schůze 5 socialistických států ve Varšavě o politické situaci v Československu bez přítomnosti Československých funkcionářů je českými historiky vnímána v negativním světle, neboť tato schůze utvrzovala socialistické spojence Československa o kontrarevoluci v Československu a zároveň těmto státům dodala prostor k domluvě a naplánování invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Nejednalo se však o schůzku, která byla zorganizována bez vědomí Československa. Vedoucí funkcionáři Československa byli do Varšavy pozváni prostřednictvím zvacích dopisů, při čemž 1. dopis obdrželi od Sovětů 3. 7. 1968, především díky nedostatečné reakci až apatii k manifestu Dva tisíce slov. Záhy přišly do Československa zvací dopisy z Polska, Maďarska, Bulharska a NDR. V dopisech se odrážela informovanost Sovětů o současné situaci v Československu a o průběhu mimořádných okresních konferencí, díky kterým Sověti konstatovali, že v Československu převažují protisocialistické síly, které vedou stát ke kontrarevolučnímu puči. V dalších řádcích dopisu zaznívaly obavy z dosazení členů pravicových sil do vedení strany a státu, což by mohlo mít důsledek v odvrácení se od marxistických principů strany a rozpadu od socialistické společnosti. Ostatní dopisy byly psány v podobném sovětském duchu a jejich dopad byl zřetelný na následné schůzi předsednictva ÚV KSČ 8. a 12. 7. 1968, při kterém se předsednictvo ÚV KSČ názorově rozdělilo na tzv. zdravé síly a progresisty. Českoslovenští funkcionáři 12. 7. odmítají účast na jednáních ve Varšavě a navrhuji dvoustranná jednání, a však socialističtí spojenci se rozhodli uskutečnit naplánovanou schůzi ve Varšavě 14. – 15. 7. i bez Československa. Domluvená československo – maďarská schůze na 13. 7. 1968 tak ztratila svůj hlavní smysl, a právě zde padl první rozkol mezi Dubčekem a Kádárem s konstatováním o nejhorším rozhodnutí Dubčeka od ledna 1968.¹⁵⁰

Na vlastní schůzce pětiky socialistických zemí ve Varšavě se plánovaně kritizoval Československý vývoj, a však spojenecké země měly na příčinu těchto problémů odlišné názory. Kádár s Gomulkou kritizovali ztrátu vedoucí role KSČ v zemi a Akční program, u kterého hrozilo nebezpečí ztráty perspektivy socialistického vývoje a nástup kontrarevoluce. Wilhelm Ulbricht z NDR ve svém projevu analyzoval situaci v Československu radikálněji s přesvědčením o vlivu světového imperialismu s pomocí československého vedení. Upozorňuje na důležitost sjednat pořádek ve straně do mimořádného sjezdu, kdy se do

¹⁴⁹ PAUER, Jan. *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy : pozadí - plánování - provedení*. Praha 2004, s. 81, 82.

¹⁵⁰ NAVRÁTIL, Jaromír. *Vyvrcholení vnitřní i vnější krize*. In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 126

předsednictva strany mohou dostat příznivci demokracie – imperialismu. Nejradikálnější postoj zaujal člen sovětské delegace ve Varšavě T. Živkov s vyjádřením o povinnosti poskytnout socialistickému Československu veškerou pomoc, včetně vojenské, k potlačení kontrarevoluce. Jako poslední vystoupil L. I. Brežněv, který k vysloveným projevům dodal, že situace v Československu ohrožuje i okolní socialistické státy včetně SSSR s ohrožením jednoty socialistických států. Na konec svého proslovu Brežněv konstatoval: „*Kontrarevoluce v Československu neprojde.*“ a jakožto spojenecké země Československa by měli k její situaci zaujmout rozhodné stanovisko.¹⁵¹

Výsledkem společné schůze ve Varšavě se stal dopis adresovaný vedení KSČ, který byl 16. 7. 1968 přečtený sovětským velvyslancem Červoněnkem v Praze za přítomnosti velvyslanců zemí Varšavské pětky. Na úvod pisatelé dopisu vyjádřili, že některé záležitosti jsou čistě vnitřními záležitostmi státu a KSČ, a však jako spojenecké země socialistického Československa musí reagovat na možnost odklonu Československa ze socialistického směřování státu. Vedoucí úloha KSČ je podkopávána a zničení základů socialistického řádu ohrozí základní pilíře společného svazku. Ohrožení demokracií, ztráta vedoucích pozic KSČ a možná ztráta Československa byly pro Sovětský svaz a jeho satelity nepřijatelné, což bylo vyjádřeno, jak v dopise z Varšavy, tak stranickými prohlášeními zahraničních stranických funkcionářů. Demokratizace zavedla záminku kampani proti KSČ, vznikaly politické kluby a organizace mimo záštitu Národní fronty a hromadné sdělovací prostředky nepolevily ve své protistranické kritické kampani. Sovětský svaz a jeho satelity nejvíce znepokojovala vlnná reakce na všechny antisocialistické aktivity, že se neaktivizovala podle jejich představ, což platí i pro reakci na manifest *Dva tisíce slov*, vůči jejímž autorům a signatářům se tvrdě postupovalo v době následné normalizace.¹⁵²

Reakce na Varšavský dopis na sebe nenechala dlouho čekat. Dubček poděkoval, že se sousední socialistické státy o situaci v ČSSR zajímají, ale situaci vidí zkresleně, protože strana situaci v zemi kontroluje a nebezpečí kontrarevoluce nehrozí. Zároveň Dubček doufal, že dopis zůstane interní záležitostí strany. Spojenecké socialistické státy po Československu požadovali odstoupení od demokratizačního procesu a Akčního programu a obnovení mocenského monopolu. Předsednictvo ÚV KSČ na dopis z Varšavy odpovědělo 17. 7. 1968 se snahou obhájit nastolenou reformu v obranném až ospravedlňujícím se stylu společně s přihlášeniím se k odpovědnosti za obhajobu suverenity Československa. ÚV KSČ s odpovědí na dopis

¹⁵¹ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 89, 90.

¹⁵² PAUER, Jan. *Praha 1968: vpád Varšavské smlouvy : pozadí - plánování - provedení*. Praha 2004, s. 112.

z Varšavy vyslovili souhlas 19. 7. 1968 na pozadí vlny politické aktivity s cílem obhájit nezávislost a suverenitu země.¹⁵³

Zde si můžeme prezentovat, že v této době již demokratizační proces skutečně pronikl do všech složek společnosti, protože zveřejnění obsahu Varšavského dopisu způsobily prudké reakce obyvatel, jak ukazují novinové články v okresním týdeníku Nové Valašsko ze dne 31. 7. 1968. V tomto vydání novin se jak jednotlivé podniky a jejich pracující společně s ONV plně staví za pokračování obrodného procesu a za suverenitu jednotlivých složek státu. Byly sepisovány rezoluce k podpoře Dubčeka a obrodného procesu, kdy bylo ve Valašském Meziříčí nasbíráno 13 069 podpisů za jediný den, přičemž v celém okrese 18 000 podpisů a další byly podle zpráv sbírány. Své prohlášení k nové situaci také vydalo ONV Vsetín, kdy souhlasí se spoluprací a spojenectvím se Sovětským svazem a dalšími socialistickými spojenci, ale zároveň vyjadřují nezadatelné právo Československa k hledání vlastní cesty k socialismu.¹⁵⁴ V této chvíli se k podpoře strany vyslovila také Československá strana lidová, která uznala vedoucí postavení KSČ a zároveň straně nabídla pomoc k prosazování a realizaci obrodného procesu.¹⁵⁵

Po dlouhých vzájemných dohodách se představitelé Sovětského svazu a Československa dohodli na bilaterální schůzi v Čierné nad Tisou v termínu od 29. 7. do 1. 8. 1968.¹⁵⁶ Ačkoliv se setkání konalo na území Československa nadřazenost Sovětského svazu byla patrná v každém aspektu setkání. Sověti například odmítli přítomnost ministra zahraničních věcí J. Hájka v delegaci Československa, a tak se schůze zúčastnili: Dubček, Černík, Svoboda a Smrkovský.¹⁵⁷ Českoslovenští představitelé si v rámci příprav schůze v Čierné nad Tisou připravovali zprávy, které měly vést k objasnění nedorozumění a nejasností ohledně demokratizačního procesu.¹⁵⁸ S tímto záměrem dovezli funkcionáři Československa na místo schůze svým sovětským kolegům lidovou rezoluci s názvem: *Socialismus – spojenectví – svoboda – suverenita*, podepsanou 3 miliony pracujících – Sověty to nechalo chladnými. O jednáních z Čierné nad Tisou nejsou zcela kompletní informace, i když v referátu od Miloše Jakeše z 10. 10. 1968 se nachází mnoho cenných informací doplňující informační mozaiku o

¹⁵³ NAVRÁTIL, Jaromír: *Vyvrcholení vnitřní i vnější krize*. In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 130, 131.

¹⁵⁴ *Z fronty na svobodu*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 31, 31. 7. 1968, s. 1.

¹⁵⁵ SKÁLA, Lubomír: *ČSL stranou všech křesťanů*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 31, 31. 7. 1968, s. 4.

¹⁵⁶ V termínu schůze se autoři monografií o situaci v Československu v roce 1968 liší. Pauer jako poslední den uvádí 1. 8. 1968, zatímco Vančura až 2. 8. 1968, což se mohlo stát zahrnutím odjezdu Sovětů do dnů vlastní schůze.

¹⁵⁷ NAVRÁTIL, Jaromír: *Vyvrcholení vnitřní i vnější krize*. In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 135.

¹⁵⁸ NAVRÁTIL, Jaromír: *Vyvrcholení vnitřní i vnější krize*. In: *Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces*, Praha 1993, s. 134.

průběhu čs.-sovětských jednání. Českoslovenští představitelé během schůze dementovali závěry o odpadnutí země ze svazku socialistických zemí a zavázali se k usměrnění tisku, zastavení činností organizací KAN a K 231 a přípravného výboru sociální demokracie, avšak bez konkrétního data, což Sovětskou stranu neuspokojilo. ČSSR se dále zavázalo k internaci nejaktivnějších protisocialistických sil s čímž se žádná ze stran v období pozdějšího vývoje nepochlubila. Otázku otevřel až v roce 1985 Vasil Biľak, že pro členy pravicové reakce chystali koncentrační tábory – Dubček podotkl, že to byl příslib SSSR.¹⁵⁹

Další společná jednání Československa a sousedních socialistických států byla uskutečněna dne 3. 8. 1968 v Bratislavě, ve stejný den, kdy Československo opouštěli poslední vojáci s technikou z vojenského cvičení Šumava. Podkladem pro schůzi v Bratislavě se stalo Prohlášení Sovětů, vzniklé na základě čs.-sovětských jednání v Čierné nad Tisou. Součástí společného prohlášení zvaného bratislavská deklarace, byla nejdůležitější část věnována podpoře, ochraně a upevnění socialistických vymožeností, kterých bylo dosaženo, právě tato část umožnila Brežněvovi argumentovat o oprávněnosti vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa.¹⁶⁰ Dalším dosaženým cílem z bratislavského jednání bylo pevné odhodlání k prohloubení všestranné spolupráce zemí na principu rovnoprávnosti, suverenity a národní nezávislosti, územní nedotknutelnosti, bratrské spolupráce a solidarity, což sice nebylo silně zdůrazněno, avšak nechtěl víc vířit napjatou situaci. Dubček po této schůzce neměl obavy o narušení suverenity státu a s formulací o územní nedotknutelnosti a suverenitě byl spokojený.¹⁶¹ Své přesvědčení o zažehnání hrozícího konfliktu vyjádřil v televizním vysílání 4. 8. 1968. Zbývá dodat, že právě na této schůzce předal neokonzervativec Biľak, prostřednictvím Kolderova tajemníka Kasky zvací dopis Brežněvovi, díky kterému se začaly aktivizovat vojenské síly spojeneckých zemí.

Českoslovenští funkcionáři i obyvatelé republiky se po jednáních v Čierné nad Tisou a v Bratislavě domnívali, že jsou sousední socialistické státy ochotné v určitých mezích tolerovat demokratizační proces. Aby Československo ukázalo vstřícnost a ochotu řešit problémy nastolené při společných jednáních se rozhodli zklidnit situaci kolem K 231, KAN a přípravného výboru sociální demokracie a hromadných sdělovacích prostředků formou jednání a zákonných opatření. Předsednictvo ÚV KSČ přijalo 6. 5. 1968 výzvu k pracovníkům sdělovacích prostředků k respektování činnosti politické linie strany.¹⁶² Dubček se se

¹⁵⁹ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 66, 67.

¹⁶⁰ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 120

¹⁶¹ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 67

¹⁶² BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 121, 122.

spokojeností nad výsledkem jednání před veřejností netajil a prohlásil, že „*delegace splnila své poslání*“. Další, kdo byl s výsledkem bratislavského setkání spokojený byl Kádár, jehož nadšení sdílel také východoněmecký funkcionář Ulbricht, který věřil v uklidnění mezinárodní situace směrem k Československu a odvrácení možné již chystané invaze.¹⁶³

Ústně dohodnuté závěry z jednání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě se v ÚV KSČ snažili realizovat především neokonzervativci a svým postupem se snažili prosadit politický obrát s konečným cílem zničit reformu. A však situace nebyla k politickému obrátu nakloněná, situace v republice byla klidná a KSČ se díky demokratizační reformě těšila zvýšením autority a byla všeobecně uznávána jako hlavní politická síla. Naopak k poklesnutí důvěry došlo u neokonzervativců Koldera, Indry i Biřáka, kteří se dokonce dostali do izolace. Z tohoto důvodu předali tito neokonzervativci společně s podpisy Kapky a Švestky Sovětům žádost o pomoc proti kontrarevolučním silám v ČSSR.¹⁶⁴ Můžeme zde vidět, že motivací neokonzervativců byla především obava o ztrátu dosavadní moci a postavení, jak již bylo explicitně napsáno v mnoha monografiích zabývajících se tématem Pražského jara.

Kromě slov podpory zde však byly také provokace, které měly vyústit v otevřený konflikt ve státě, díky kterému by mohla beztretně zasáhnout vojska Varšavské smlouvy. Nejznámějším příkladem je nalezení balíku zbraní u obce Mýtina na Sokolovsku, a však jednalo se o americké zbraně z období 2. světové války konzervovány vazelínou v jednom ze sousedních socialistických států. Další zajímavostí na tomto případě je, že balík se zbraněmi byl poslán na sovětskou adresu. K dalším provokacím můžeme přiřadit také shromáždění Lidových milicí, ze které na konci června vyšel dopis sovětské veřejnosti předaný sovětskému velvyslanci. Předaný dopis byl následně zveřejněn v sovětských novinách, na který odpovědělo 16 000 lidí s ujištěním o přátelství a podpoře se znepokojením nad vývojem v Československu. Velkou kritiku v Československu způsobil dopis z devětadevadesáti z Pragovky, který odsoudil rezoluce, ve kterých se požadoval odchod spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy.¹⁶⁵ Zároveň ve svém dopise vyjádřili obavu o socialismus a přátelství se Sovětským svazem.¹⁶⁶ Z celkového počtu 4 000¹⁶⁷ zaměstnaných dělníků dopis podepsalo 60 dělníků, po kterých byl československou veřejností bouřlivě požadován odchod z podniku.¹⁶⁸

¹⁶³ VONDROVÁ, Jitka. *Reforma? Revoluce?: pražské jaro 1968 a Praha*. Praha 2013, s. 224.

¹⁶⁴ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 62, 63.

¹⁶⁵ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 61–64

¹⁶⁶ BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 125

¹⁶⁷ BENČÍK uvádí 4 500 zaměstnanců

¹⁶⁸ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990, s. 65

Samotný československý pokus o třetí cestu mezi demokracií a socialismem mohl v mnoha lidech vzbuzovat nové ideály a pro demokratické západní země problém, protože socialistické země s plánovaným hospodářstvím oproti demokratickým zemím zaostávaly. Avšak stále platí, že se například USA k demokratizačnímu procesu stavěla především apaticky s nezájmem a čekali co přijde. Samotní Američané měli na konci 60. let dostatek vlastních problémů – rasy, studentské protesty, válka ve Vietnamu. Oproti pozorovací Americké politice zde máme SRN, která československý demokratizační proces vítala s doufáním, že proces zasáhne a ovlivní také NDR. Avšak do mezinárodních intervencí směrem k Československu se nepřidávali, aby situaci Československa nezhoršili.¹⁶⁹

Hrozbu intervence si obyvatelé Československa uvědomovali především díky vysokému počtu vojenských cvičení sousedních socialistických zemí, ale jejich obavy byly mírněny díky jednáním v Čierné nad Tisou a v Bratislavě a také nevědomostí o rozsáhlé kritice demokratizačního procesu o čemž československý tisk zkresleně informoval prostřednictvím nedostatečných informací funkcionářů KSČ kvůli zesílení protisovětských nálad a možné aktivizaci konzervativců a neokonzervativců ve straně i společnosti.¹⁷⁰ 17. 8. 1968 se spolu ještě sešli Dubček a Kádár na společném jednání v Komárně, na které měl Kádár možnost přesvědčit Dubčeka ke změně politiky, jak již víme obrat v československé politice se v této době ještě nekonal a ustoupit nehodlalo ani Maďarsko.¹⁷¹

¹⁶⁹ NAVRÁTIL, Jaromír: vyvrcholení vnitřní i vnější krize. In: Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces, Praha 1993, s. 122, 123.

¹⁷⁰ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 64

¹⁷¹ BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Praha 2007, s. 109, 110.

3. Intervence do Československa

Vojska Varšavské smlouvy vstoupila do Československa v noci z 20. na 21. 8. 1968 podle instrukcí sovětské generality.¹⁷² Aby byl vstup vojsk legalizován vznikl plán československých neokonzervativců a sovětských představitelů prostřednictvím schůze ÚV KSČ 20. 8. 1968. Úkolem neokonzervativců měla být prezentace referátu o politické situaci v zemi. V rámci jejich referátu měli členové ÚV KSČ schválit sovětský postoj k obrodnému procesu. Zpráva přednesena Indrem a Kolderem byla odmítnuta a vnitropolitická příprava intervence nevyšla.¹⁷³

Brzy na to přicházely z pohraničí první zprávy o vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Pro obyvatele Československa se jednalo o nevysvětlitelnou situaci, díky zamlčení negativních postojů socialistických spojenců k obrodnému procesu, naděje také dodávaly schůze se sovětskými partnery v Čierné nad Tisou a v Bratislavě. Překvapení to také bylo pro politické představy státu, především pro Alexandra Dubčeka, který intervenci vnímal jako útok proti své osobě.¹⁷⁴ Vojska dorazila do Československa v rámci operace Dunaj v počtu 600 000 vojáků a jednalo se o nejrozsáhlejší vojenskou operaci po 2. světové válce.¹⁷⁵

O postoji většiny československých představitelů svědčí prohlášení předsednictva ÚV KSČ s názvem *Všemu lidu československé socialistické republiky*, ve kterém vyhlásili nesouhlas se vstupem vojsk Varšavské smlouvy, který prohlásili za porušení mezinárodního práva. Následně se vstupem vojsk Varšavské smlouvy začalo zabývat svolané Národní shromáždění, vláda republiky a předsednictvo ÚV KSČ. Rozhlasová zpráva *Všemu lidu...* byla další prohrou neokonzervativců, kteří měli zajistit, aby se tento typ zpráv nerozšiřoval s pomocí rozhlasu a dalších masových médií, což měl na starosti Karel Hoffmann, který ani neprosadil odvysílání zvacího prohlášení, což bylo bojkotováno řadovými pracovníky.¹⁷⁶

Ačkoliv bylo Československo po vojenské stránce obsazeno rychle a bez odporu a intervenční jednotky zajistily stanovené cíle, což byly většinou nejvyšší státní a stranické orgány včetně nejdůležitějšího informačního kanálu Československého rozhlasu, po diplomatické stránce skončila intervence neúspěchem pro Sovětský svaz a jeho socialistické pomahače z řad zemí Varšavské smlouvy. Jak je známo neokonzervativcům se nepodařila přípravná fáze vojenské invaze ani vytvoření rolnicko-dělnické vlády podle sovětského návrhu.

¹⁷² EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Brno 2017, s. 68.

¹⁷³ VONDROVÁ, Jitka. *Reforma? Revoluce?: pražské jaro 1968 a Praha*. Praha 2013, s. 224, s. 240.

¹⁷⁴ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 64

¹⁷⁵ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Brno 2017, s. 68, 69.

¹⁷⁶ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha 2013, s. 155, 165.

Skupina neokonzervativců – zvatelů však byla se svými návrhy zavržená a izolována, a však jak je známo tato izolace nebyla trvalá a jejich situace se zlepšovala s přítomností Sovětů na československém území a podepsáním Moskevského protokolu. Situaci se pokusili neokonzervativci zvrátit s pomocí okupantů schůzí v hotelu Praha, kde se sešla část členů ÚV KSČ. Tato schůze skončila pro příznivce invaze katastrofou, a tak selhaly snahy zvatelů a okupantů dodatečně legalizovat vstup vojsk Varšavské smlouvy do Československa.¹⁷⁷

Ze zabraných prostor byli postupně odváděni vedoucí představitelé strany a státu a následně převezeni na území Sovětského svazu. Jednalo se o následující osobnosti: Alexander Dubček, Oldřich Černík, Josef Smrkovský, Josef Špaček, František Kriegel a Bohumil Šimon.¹⁷⁸ Jejich propuštění a převoz zpět na území Československa se objevoval ve všech rezolucích národních výborů, výborů KSČ i závodů. Na zdech se objevovaly nápisy vyjadřující podporu internovaným jakožto zástupcům Československa, a především představitelům Pražského jara.

V nastalé situaci byl svolán na 22. 8. 1968 mimořádný XIV. sjezd KSČ, který se konal ve Vysočanech, budově ČKD, kde proběhly volby do stranických ústředních orgánů. Zvolení delegáti sjezdu odsoudili vstup vojsk varšavské smlouvy do Československa a požadovali jejich stáhnutí s čímž se také obrátili na komunistické strany socialistických zemí, které pod vedením Sovětského svazu vnikli na území republiky. Občané byli prostřednictvím zpráv ze sjezdu vyzýváni ke klidu a aby respektovali pokyny legální vlády a parlamentu, kdy bylo nejdůležitější zachování rozvahy. Vzhledem k podmínkám, ve kterých tento sjezd probíhal byl 22. 8. přerušený na vhodnější dobu „normální situaci“.¹⁷⁹

Reakcí vzniklé situace se začala organizovat československo – sovětská jednání v Moskvě, kterého se zúčastnili Ludvík Svoboda, Gustáv Husák, Martin Dzúr, Bohuslav Kučera a jako zástupci neokonzervativců byli přizváni Jan Piller, Alois Indra a Vasil Biľak. Tato delegace odletěla z Prahy do Moskvy 23. 8. s cílem se vrátit s internovanými politickými představiteli. Jak již víme jednání se prodlužovala a k jednacímu stolu byli také přizváni představitelé varšavské pětky. Poslední rozhovory se sovětskými představiteli proběhly 26. 8., kdy byl podepsaný písemný výsledek vzájemných jednání tzv. Moskevský protokol, který byl prvním stavebním kamenem budoucí normalizace. Jediný, kdo z československých účastníků odmítl tento protokol podepsat byl František Kriegel, což se odrazilo v jeho životě v období

¹⁷⁷ KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993, s. 68.

¹⁷⁸ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Brno 2017, s. 78.

¹⁷⁹ *Hovoří delegát XIV. sjezdu*, Nové Valašsko (zvláštní vydání 1), 24. 8. 1968, s. 1.

normalizace. S Moskevským protokolem se život v Československu měl vrátit do doby předlednového vývoje, což znamenalo obnovení cenzury, zákaz nekomunistických aktivit, personální změny v rámci KSČ, dohoda o pobytu sovětských vojsk a další body, které byly postupně realizovány původně reformními politickými činiteli. Československá delegace se vrátila z Moskvy 27. 8. 1968 a internovaní politici byli vítáni jako hrdinové, radost z jejich příjezdu opadla ve chvíli, kdy se veřejnost dozvěděla o podepsání Moskevského protokolu, o jehož přesném obsahu nebyla informována. Ačkoliv doufali českoslovenští politici představitelé v udržení obrodného procesu, nakonec Dubček na svolané tiskové konferenci přiznal závázání se k požadavkům Sovětské strany a že existuje možnost konce obrodného procesu.

V dalších měsících byly postupně aplikovány body moskevského protokolu, což začalo anulací mimořádného XIV. vysočanského sjezdu KSČ, postupně byli odvoláváni komunističtí představitelé nepohodlní Moskvě Císař, Kriegel, Pavel, a především zrušení Akčního programu KSČ a do popředí se dostával pragmatický a přizpůsobivý Gustáv Husák. Na začátku října 16. 10. 1968 schválil parlament dohodu o dočasném pobytu vojsk na území Československa. Proti těmto normalizačním krokům veřejnost protestovala 28. 10. 1968 a řada fakult vyhlásila stávkou.¹⁸⁰

O průběhu intervence v Praze nás informuje množství odborné literatury, ale invaze se nevyhnula ani Valašskému Meziříčí obsazenému sovětskými vojsky v průběhu ranních hodin pod vedením plk. Odribjce. Do budovy MěNV Valašského Meziříčí dorazil zástupce velitele sovětské jednotky v 9:40 hodin s žádostí o spolupráci s vojskem, které přišlo do města jako přátelé a bratři, aby zabránilo kontrarevoluci ve státě ve spolupráci s USA a Německou spolkovou republikou. Ve městě byly na rozkaz velitele podle plánu obsazeny budovy Městského Národního výboru, spořitelny a pošty, před které byly postaveny sovětské tanky. Mezi obsazené části města patřilo i železniční nádraží, kde dokonce přistál vrtulník. Předseda MěNV byl nucen dát pracovníkům výboru pokyn, aby opustili svá pracovní místa, zamkli stoly, skříně a odevzdali klíče zástupci velitele, zatímco předseda František Kramoliš zůstal v budově.

Překvapení obyvatelé města se snažili se sovětskými vojáky komunikovat a přesvědčit je o neexistenci údajné kontrarevoluce. Sovětští vojáci o situaci v Československu nebyli řádně informováni, což se projevilo při vzájemné komunikaci s místními obyvateli, kteří na některé dotazy odpovídali střelbou, což obyvatele města vypudilo k rozsáhlé protiokupační akci, která

¹⁸⁰ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Brno 2017, s. 148.

spočívala v lepení plakátů a protiokupačních hesel na zdi města. Situaci ve městě zachytil místní fotograf Jiří Fojtík, člen fotografické skupiny Profil.¹⁸¹ Nápisy byly umístěny na kostelní zdi s obsahem Pryč s kolaboranty. Na budově spořitelny byly vytvořeny nápisy Chceme žít! a nápis Tu dejte Indru na zdi při vstupu na veřejné záchody.¹⁸² Dalším projevem nesouhlasu také bylo vysílání rozhlasu, které bylo znemožněné kvůli uzamčení budovy MěNV, a tak muselo být zajištěné náhradní – provizorní vysílání z budovy Závodního klubu, jehož prostřednictvím byli obyvatelé vyzýváni ke klidu a zachování národní hrdosti. Všechny tyto aktivity okupanty zneklidňovaly a aby se zamezilo zhoršení vypjaté situace byla ustavena čtyřčlenná komise v čele s Ing. Zdeňkem Ježkem¹⁸³, která měla organizovat propagaci, což v prvních dnech okupace znamenalo odstranění nápisů vytvořených z vápna.

Obyvatelé města se shromáždili na náměstí před budovou MěNV, kde byla zorganizována podpisová akce pod protestní rezoluci odsuzující obsazení státu i města. Tato rezoluce nebyla jediná. 22. 8. odeslali zaměstnanci Osvětlovacího skla na ÚV KSČ a vládě ČSSR rezoluci žádající propuštění Dubčka, Černíka, Smrkovského, Kriegla, Císaře a Špačka ze sovětské internace. Vyjádřili podporu prezidentovi Ludvíku Svobodovi, a především žádali odchod vojsk Varšavské smlouvy z území státu. Následně vypracovala své stanovisko také rada MěNV, jmenovitě Jan Svoboda, František Zavadil, J. Kubeša a Brumovský. Se stanoviskem byli seznámeni také předsedové závodních výborů ROH, vedoucí závodů a plénum MV KSČ při poslední schůzce společného mimořádného aktivu 29. 8., další schůze měla být svolána v naléhavém případě, tedy podle potřeby. Sepsané stanovisko bylo reakcí na projevy prezidenta republiky Ludvíka Svobody a 1. tajemníka ÚV KSČ Alexandera Dubčka, ve kterém jeho sepisovatelé vyjádřili respekt a ocenili důvěru místních obyvatel k hlavním osobnostem Pražského jara tedy Svobodovi, Dubčekovi, Černíkovi a Smrkovskému. Hlavním bodem sepsaného stanoviska bylo odsouzení obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy s požadavkem jejich odchodu z území republiky a zároveň ujistili legální státní a stranické orgány o plnou důvěru v jejich rozhodnutí a vedení. Protože v této době již byl podepsaný Moskevský protokol je zde upozorněno na nerovnost podmínek moskevských jednání a z toho vyplývající nespokojenost s přijatým Moskevským protokolem, který podle vyjádření rady

¹⁸¹ V roce 1978 vyrobil Jiří Fojtík z pořízených fotografií letáky, aby připomenul okupační charakter vstupu vojsk Varšavské smlouvy, které rozlepil po městě. Za tuto svou činnost byl odsouzený na 28 měsíců odnětí svobody. Fotografie jsou přístupné na následujícím odkazu: http://www.totalita.cz/gallery/gall_021.php [cit. 12. 6. 2018, 9:50]

¹⁸² viz. Obrazová příloha, č. 3–5.

¹⁸³ Dalšími členy komise byli jmenováni: Jaroslav Skřivánek, František Zavadil a Věra Kalivodová.

MěNV musí být schválený zákonnými orgány státu a strany. Stejně jako většina národa nesouhlasili s návratem funkcionářů, kteří nebyli zvoleni na XIV. mimořádném sjezdu KSČ ve Vysočanech. Dále zde byl oceněný postoj obyvatel města, kteří projeví nesouhlas s okupací země a sovětskou přítomností ve městě Valašské Meziříčí. Stejně stanovisko zaujal národní podnik Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí s tím, že ve svém hodnocení jsou radikálnější a přímo odmítají Moskevský protokol vyjednaný podepsaný pod vojensko – mocenským nátlakem. Stále vyjadřují podporu oficiálním československým představitelům, a především polednovému vývoji socialismu s lidskou tváří. se žádostí o objektivní a svobodné informace s rozbořením příčin vedoucí k současné situaci v Československu.

V rámci uvolnění napjaté situace probíhala jednání vojenských i civilních představitelů města s okupačními sovětskými jednotkami. Jednání začala hned první den okupace 21. 8. 1968. V rámci těchto jednání byl hlavním cílem požadavek odchodu sovětských jednotek z města a uvolnění zabraných objektů s příslibem udržení klidu a pořádku ve městě. K jednání se postupně přidali velitel města a náčelník Železničního učiliště města Valašské Meziříčí.¹⁸⁴ Protože se první den intervence jednající strany nedohodly v jednáních se pokračovalo podle dohody s velitelem brigády Sovětů za přítomnosti sovětského velitele města a velitele Železničního učiliště Valašské Meziříčí.¹⁸⁵

Jednání přinesla pokrok do té míry, že se interventi stáhli z obsazených budov a zároveň pro ně byly uvolněny 2 místnosti v budově pošty¹⁸⁶, kde Sověti v počtu devíti lidí zůstali po zbytek týdne, kdy se přesunuli z území města. Přítomnost sovětských vojáků v budově pošty však znamenaly jisté nepříjemnosti především pro zaměstnance pošty, když se sovětské vojáky domáhali vstupu do ústředny během nočních služeb. Problém byl vyřešen obsazováním mužů na noční služby na poště, kteří měli případné spory řešit s pomocí SNB.¹⁸⁷ Přestože se především vojenští představitelé města snažili se sovětskou jednotkou komunikovat, tak aby nedošlo k problémům a komplikacím dostavili se 24. 8. 1968 do budovy MěNV 2 sovětské vojáky se samopaly, aby odvedli předsedu MěNV Františka Kramoliše k veliteli města. V této době měl František Kramoliš povinnosti mimo budovu MěNV a s vojáky odešel místopředseda

¹⁸⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů rady MěNV. 95.–107. schůze (30. 5. 1968–19. 12. 1968), inv. č. 116, 21. 8. 1968.

¹⁸⁵ Velitel města se s vedením MěNV a Železničního učiliště nemohl dohodnout na uvolnění zabraných objektů bez souhlasu velitele brigády Sovětů.

¹⁸⁶ Další budovou, která mohla být Sověty obsazena byl MěNV, což se neuskutečnilo z obavy, že by tento krok byl považován za provokaci vůči místním obyvatelům a jejich následnému opětovnému shromáždění se na náměstí.

¹⁸⁷ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů rady MěNV. 95.–107. schůze (30. 5. 1968–19. 12. 1968), inv. č. 116, 29. 8. 1968.

František Zavadil společně s tajemníkem MěNV a překladatelkou do ruštiny Švecovou. Jako zástupci města mu bylo prostřednictvím tlumočnice oznámené rozhodnutí velitele města o dočasném omezení práv občanů prostřednictvím úpravy způsobu života ve městě. Omezení práv obyvatel města Valašské Meziříčí bylo formulováno v 8 bodech, ve kterých se zakazuje nošení střelných či bodných zbraní, shromažďování obyvatel bez předchozího oznámení státním, stranickým a vojenským orgánům města. V posledním bodu příkazu velitele města se zakazuje pobyt cizího státního příslušníka na území města bez povolení sovětského vojenského velitele, u kterého se má cizinec hlásit do hodiny po příjezdu do města. Na konci sepsaného příkazu je upozornění, že chování proti těmto bodům bude chováním proti zájmům Československa a bude náležitě potrestaný. Tento příkaz měl být vytištěný a rozmnožený v češtině a ruštině pro obyvatele města. Zástupci města upozorňovali velitele města, že k těmto opatřením není důvod vzhledem k uklidnění situace po odjezdu vojenské techniky a většiny vojáků z území města. Zástupci města také upozornili na dohody se sovětskou stranou, které rozhodnutí velitele města neguje, a však rozhodnutí bylo vysvětleno jako preventivní příprava, pokud by se situace ve městě zhoršila. Aby obyvatelé města, byť nevědomě, neprovokovali sovětské vojáky byli občané vyzváni, aby cizí vojenské příslušníky ignorovali a po vzoru města Gottwaldova se Valašské Meziříčí stalo mrtvým městem.

V rámci těchto protiprovokačních opatření rozhodla rada města o omezení otevíracích hodin v restauračních zařízeních po 20té hodině večerní. K rozhodnutí přispěl incident s opilými občany vyřešený příslušníky Veřejné bezpečnosti, kteří se dopustili výtržností při odchodu z restauračního zařízení U Šotků v blízkosti pošty, kde se v inkriminovanou dobu 25. 8. nacházeli Sověti. Hospodu U Šotků bylo díky tomuto incidentu nařízeno dočasně uzavřít, ale jak bylo později zjištěno zákaz se nedodržoval¹⁸⁸ a současně bylo doporučeno zrušit večerní představení v kinech.

Mezi obsazenými objekty města také patřily Urxovy závody, kde byly zajištěny sklady Lidových milicí, jejíž příslušníci byli vybízeni ke klidu, aby nedocházelo k ozbrojeným střetnutím se sovětskými příslušníky. Tato situace byla řešena i v rámci OV KSČ ve Vsetíně, kde bylo rozhodnuto o vpuštění Sovětů do skladu Lidových milicí, který měli prohlédnout. Ve Valašském Meziříčí byly vedle Urxových závodů 4 sklady lidových milicí, které byly při ČSD, Tesle a Osvětlovacím skle, kde pravidelně hlídkovaly stálé služby příslušníků lidových milicí ve dne i v noci po 1–3 příslušnících. V ostatních městech a obcích se sklady lidových milicí

¹⁸⁸ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů rady MěNV. 95.–107. schůze (30. 5. 1968–19. 12. 1968), inv. č. 116, 27. 8. 1968.

hlídkovali 1–2 příslušníci, s výjimkou skladu Zbrojovky Vsetín s hlídkou o čtyřech členech.¹⁸⁹ Členové místních Lidových milicí se měli řídit nařízením dálnopisu Krajského výboru strany, který velel ustupovat Sovětům v rámci možností, hlavním cílem bylo zamezit ozbrojenému střetnutí. Mezi požadavky Sovětů ve Valašském Meziříčí také byla možnost převozu zbraní Lidových milicí, aby nedošlo k jejich zneužití „kontrarevolucionáři“, a však v tomto bodě Sovětům ustoupeno nebylo a rozhodnutí OV KSČ to pouze potvrdilo, Sověti mohli nechat sklad hlídat vlastními silami, ale převoz povolený nebyl.¹⁹⁰

Jak je neustále zdůrazňováno v pramenech situace ve městě se uklidnila po odchodu většiny sovětských vojáků, ze kterých zůstalo ve městě dočasně pouze devět. I přes snahu o zachování klidu je Městská rada MěNV informována o střelbě u železničního nádraží, a však střelba byla mířena do vzduchu a zřejmě k ní došlo při neodborném zacházení se zbraní podle vyjádření velitele okupační jednotky. Avšak na dalším mimořádném zasedání rady MěNV a MěV KSČ bylo zjištěno, že bylo cíleně stříleno na občany, kteří šli k rannímu vlaku bez zjevného důvodu proti nim zasáhnout s pomocí zbraní pouze na základě jejich přítomnosti v blízkosti železničního nádraží. Zde je zajímavostí, že se střelbě v prostoru nádraží věnuje zápis v pamětní knize města, kde se píše, že bylo stříleno ze samopalů po občanech, kteří šli brzy ráno k rychlíku.

Sovětská intervence však nepřinášela pouze nespokojenost obyvatel republiky s přítomností cizích vojsk na území republiky, dotkla se také zásobování a dopravy. Nejkritičtější situace nastala přímo 21. 8., kdy obyvatelé měst i vesnic v obchodech vykoupili dostupné potraviny, ale nakupovali také v textilu, což odráží psychologický efekt vojenského zásahu vojsk Varšavské smlouvy, ve kterém byl viděný akt vyhlášení válečného stavu, který jak víme nenastal i díky pasivitě československé armády podle nařízení ministra národní obrany a Alexandera Dubčeka. Situaci v obchodech pracovníci zvládali i díky pomoci občanů a studentů, s jejichž pomocí se podařilo zabránit dalším nepokojům obyvatel města, jak je poznamenáno v pamětní knize města Valašské Meziříčí.¹⁹¹ Příkladným závodem se pro město stal Masokombinát, který i přes ztíženou situaci dále vyráběl masné výrobky, které rozvážel do podniků i prodejen podle objednávek. Podle zprávy ve Svobodném Valašsku způsobilo problémy především obsazení pošty a zablokování telefonních linek, kdy v Masokombinátě

¹⁸⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 28. 8. 1968.

¹⁹⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 26. 8. 1968.

¹⁹¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Pamětní kniha 1962–1968, inv. č. 277.

nemohli přijímat objednávky.¹⁹² Na cestách hlídkovali sovětští vojenští příslušníci a kontrolovali podezřelé osoby. Mezi kontrolovanými se také ocitl zástupce OV KSČ Kopecký, kterému byly zabaveny stranické materiály a výtisky periodika Svobodného Valašska, který byl vydáván v prvních dnech přítomnosti Sovětů a společně se svým kolegou byl vyslýchán do 23. hodiny.

V období 21. – 29. 8. 1968 se téměř denně scházely rada MěNV a MěV KSČ Valašské Meziříčí, aby řešily nastalé problémy. Další společná schůze měla být svolána v případě nutnosti, což nenastalo, a tak se 5. 9. 1968 sešla samostatná řádná schůze rady MěNV Valašské Meziříčí, na které byl hlavním bodem jednání rozpočet školství.

Ke vzniklé situaci se dále vyjadřovali představitelé jednotlivých podniků sídlících ve Valašském Meziříčí. Na schůzi předsednictva OV KSČ tito pracovníci hodnotili situaci na závodech ve městě jako klidnou, i když se objevovaly i radikální názory jako v podniku Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí, kde jeden ze zaměstnanců prohlásil, že je současná situace výsledkem dvacetileté kolaborace se Sovětským svazem. Protikomunistický charakter však můžeme vidět v situaci, kdy pracovníci Tesla VM odmítají umístění hvězdy na vstupní bráně do podniku, která byla pro uklidnění situace v závodě odebrána. Jedná se však o ojedinělé názory, protože obyvatelé města vyjadřují loajalitu a důvěru vůči KSČ a jejím představitelům. Dalším problémem, který bylo potřebné řešit bylo spojení podniků a města s okresním výborem strany. Jednotlivé závody se připravovali na chystanou národní směnu s upozorněním, že zboží určené k exportu není kde uskladnit. S tím se objevuje zpráva z podniku Tesla VM, kde se projevují tendence odmítat export zboží do Sovětského svazu. Mimořádné směny byly organizovány především kvůli výpadkům výroby v podnicích během vojenské intervence vojsk Varšavské smlouvy, ale týkaly se podniků s dostatečnými materiálovými, surovinovými a odbytovými předpoklady.¹⁹³ Nemůžeme také zapomenout na Dubčekovu směnu z 31. 8. 1968, v jejímž rámci pracovníci podniků vypomáhali v místních družstvech a statcích sklízet úrodu, v případě okresu Vsetín jmenovitě brambory.

V průběhu jednání Okresního výboru KSČ se opět ukázala polovičatost informovanosti obyvatel republiky o vzájemných jednáních v Čierné a Bratislavě, kde se sice straničtí představitelé zavázali dodržet podepsané dohody, a však obyvatelé Československa neznají jejich obsah, což vyvolává paniku a obavy. Podobný postoj se uplatnil při prezentaci

¹⁹² *Meziříčský Masokombinát nezastaví provoz!* Nové Valašsko (zvláštní vydání 1), 24. 8. 1968, s. 1.

¹⁹³ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 28. 8. 1968.

Moskevských dohod, kdy se vědělo, že byla dohoda podepsána, ale široká veřejnost neznala obsah podepsané dohody, které de facto znamenaly konec obnovenému občanskému životu v Československu a zastavení Pražského jara.¹⁹⁴

Co se týče vydávání periodik víme, že byly Kopeckému sovětskou hlídkou zabaveny výtisky Svobodného Valašska, které převážel do Valašského Meziříčí a blízkého okolí. Svobodné Valašsko bylo vytisknuto pět čísel, z toho 1 číslo bylo zabaveno v tiskárně, ve spolupráci tří okresních týdeníků – Nové Valašsko, Zbrojovák a Elektron, které se po stáhnutí sovětských jednotek z Valašska rozhodly opět vydávat své týdeníky v původních redakcích. 21. 8. 1968 vyšlo 34. číslo okresního periodika rady ONV Vsetín Nové Valašsko podle redakčního týdenního plánu, ve kterém byli obyvatelé okresu informováni o vývoji situace v okrese i v republice. Jak víme jednalo se o zastaralé zprávy vzhledem k dalšímu vývoji a vojenské intervenci vojsk Varšavské smlouvy a aby mohli být obyvatelé okresu řádně informováni vycházely v okrese Vsetín noviny s názvem Svobodné Valašsko, kterých bylo vytištěno omezené množství a někdy i ve špatné kvalitě, jak je přiznáno jedním z redaktorů tohoto přechodného – protestního periodika.

Nedílnou součástí města Valašské Meziříčí také bylo Železniční učiliště, které podléhalo ministerstvu národní obrany, při kterém byla umístěna vojenská posádka. I tento prvek se zapojil do protiokupačních pasivních aktivit v tom smyslu, že náčelník útvaru odmítl spolupracovat se sovětskými vojáky na obsazení města. Jak již víme jednali představitelé Železničního učiliště společně s představiteli MěNV a MěV KSČ se sovětskými vojáky s cílem jejich odchodu z území města. Noví členové útvaru dokonce vyslovili požadavek složení přísahy současnému politickému vedení a prezidentu republiky Ludvíku Svobodovi. Armáda se tak zachovala stejně jako civilní část obyvatelstva, pouze je třeba připomenout, že tím porušili rozkaz ministra národní obrany, který ve svém projevu nařizoval spolupráci a poskytnutí všestranné pomoci okupačním vojskům. Jak ovšem ukazuje literatura nejednalo se o zvláštní záležitost města Valašské Meziříčí, ale většiny členů československé armády od nejvyšších důstojníků po vojáky základní služby. Pomoc okupačním vojskům byla výjimečnou událostí, protože se často neozývali ani sympatizanti intervence, o to více vystupuje dopředu pomoc Sovětům od plk. Belase z Vyššího leteckého učiliště v Košicích.¹⁹⁵

¹⁹⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 27. 8. 1968

¹⁹⁵ BENČÍK, Antonín. *Operace Dunaj, aneb, Internacionální vražda Pražského jara*. Praha 2013, s. 177.

Poté co českoslovenští političtí představitelé podepsali moskevský protokol a vrátili se zpět do Československa se k této situaci a neznámé dohodě ČSSR a SSSR vyjádřili straníci, kteří nebyli přítomni na moskevských jednáních, ale museli řešit nastalou situaci obzvláště po projevu Alexandra Dubčeka. Máme k dispozici zápis ze schůze OV KSČ Vsetín, kde k prvním příspěvkům k diskuzi patří poznámka kritiky k činnosti novinářů, vyjadřující se k Dubčekovu projevu. Jednalo se o příspěvek Tomáše Zámečnicka z celozávodního výboru KSČ podniku MEZ Vsetín, podle kterého zprávy novinářů zaměstnance podniku vrátily na starou cestu ve smyslu, že nově zvolení nekomunističtí členové výboru se opět řídí vůlí komunistů a vedení podniku, a tak jejich dosavadní práce ztratila smysl. Těmto slovům oponoval ředitel Zbrojovky Rostislav Matulík, když prohlásil, že za vzniklou situaci nemůžou novináři, ale celá situace slepé ulice, ve které se ocitlo Dubčekovo stranické vedení. V této atmosféře nevědomosti dalšího směru postupu Pražského jara vznikala řada prohlášení a rezolucí, které byly odpověďmi na Dubčekův proslov po návratu z moskevských jednání. Nejdůležitější však bylo soustředit se na sepsání stanoviska OV KSČ Vsetín k současné situaci, kdy bylo potřeba znát obsah moskevského protokolu, který byl členům ÚV KSČ představen 31. 8. 1968. Tato schůze předsednictva OV KSČ však měla za cíl vyjádřit podporu členům ÚV KSČ, kteří byli zvoleni na mimořádném vysočanském sjezdu, a především Alexandru Dubčekovi či Ludvíku Svobodovi a dalším vedoucím osobnostem obrodného procesu zvaného Pražské jaro. Plk. Jindra upozorňuje na důležitost jednoty členů strany a marnost možného vojenského odporu vůči sovětské okupaci, o které se uvažovalo v prvních hodinách intervence. Upozorňuje na důležitost politického boje, který má spočívat v pokračování obrodného procesu a jeho hodnot s rozvážností. Neméně důležitým krokem také bylo vyjádření se k moskevskému protokolu sjednaného za nerovných a nedůstojných podmínek. V dalších příspěvcích se přikládá důležitost nespokojovat se s podmínkami určené Moskvou a ukázat, že místní komunisté chtějí více, aby nebyl Dubček považovaný za revizionistu. Ing. Bureš upozorňuje na fakt, že se v Dubčkově projevu nemluvílo o okupaci země, jejíž samostatnost byla porušena bez zjevného důvodu a zemi a jejím obyvatelům se nedostalo vysvětlení intervence.

Teprve na konci diskuze předsednictva OV KSČ bylo místním členům strany řečeno o těžkostech a podmínkách doprovázející jednání v Moskvě, mezi které patřila také mezinárodní stížnost na vstup vojsk Varšavské smlouvy do Československa na půdě Rady bezpečnosti OSN, kde měl požadavky Československa reprezentovat Hájek. Jak víme vojenská invaze do Československa se stala předmětem jednání již 21. 8. 1968 a výkonný orgán OSN Rada bezpečnosti chtěla k nastalé situaci vydat rezoluci, která však byla vetována stálým členem

Sovětským svazem. v rámci normalizace situace podle podepsaného moskevského protokolu byla nakonec stížnost Československa stažena.

Zajímavý se může jevit příspěvek Hájka, který upozorňuje na zbrklost XIV. mimořádného sjezdu KSČ, který se konal za bojových podmínek. Podle Hájkova návrhu by se měl XIV. sjezd sejít znovu za normalizovaných podmínek, v tomto smyslu v situaci, kdy nebude země obsazena cizími vojsky a delegáti sjezdu nebudou pod tlakem situace řízeni do radikálních řešení. Cíle sjezdu nebyly během jednodenního jednání naplněny, a navíc se sjezdu nezúčastnili všichni navržení delegáti strany. Tato část se ukázala jako problém především v době mimořádného sjezdu KSS v Bratislavě. Sjezd se sešel ve dnech 26. – 28. 8. 1968 a hned první den byly uznané závěry ze XIV. sjezdu KSČ ve Vysočanech, což však bylo druhý den odvoláno, obě rozhodnutí pocházely od Gustáva Husáka, který prohlásil, že slovenští členové ÚV KSČ byli zvoleni nedemokratickým způsobem, a navíc českými delegáty, což prohlásil za nový způsob řešení slovenských otázek bez účasti Slováků, což znamenalo nový rozpor mezi Českou a Slovenskou částí socialistické republiky. Gustáv Husák ukázal svůj přizpůsobivý postoj, ale napříč tomuto faktoru sjezd ÚV KSS ukázal, že stojí za obrodným procesem, kdy Biľak či Šalgovič nebyli zvoleni do nového předsednictva.¹⁹⁶

Závěrem schůze předsednictva OV KSČ bylo schválené stanovisko, kterým vyjadřovali loajalitu ke Svobodovi, Dubčekovi a dalším politickým představitelům státu a obrodného procesu, stejně tak stojí za prohlášením XIV. sjezdu KSČ ve Vysočanech. Na konci sedmibodového stanoviska žádají členové OV KSČ přešetření situace státními orgány a vyzývají k uvážlivému jednání v současné situaci, aby nedošlo ke krveprolití. Podobných prohlášení vzniklo v týdnu po sovětské intervenci celá řada a všechny měly za cíl podpořit vedoucí představitele státu v boji za udržení změn během obrodného procesu a zároveň uklidnit Sovětský svaz, aby nedošlo k dalším manévřům vyslaných vojenských jednotek z řad Varšavské smlouvy. Samotné stanovisko OV KSČ navazovalo na stanovisko KV KSČ Severomoravského kraje z 27. 8. 1968.¹⁹⁷

Invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa nenechala obyvatele republiky pasivními a díky obrodnému procesu a změnám, které tento proud přinášel se lidé a stráničtí funkcionáři naučili spolupracovat a sdílet informace, i když jak ukazuje odborná literatura

¹⁹⁶ BÁRTA, Miloš: *Pokus o záchranu reformního programu*, In: *Československo roku 1968, 2. díl: počátky normalizace*. Praha 1993, s. 7.

¹⁹⁷ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 28. 8. 1968

zůstaly některé problémy doby skryté a neotevřené. Tento pocit svobody si obyvatelé Československa nechtěli nechat vzít a politickým představitelům vyjadřovali formou protestů a rezolucí podporu na začátku invaze, a především v období internace a následných jednání vedoucích představitelů Československa v Moskvě. Projevená důvěra a radost z návratu československé delegace z Moskvy 28. 8. 1968 byla postupně vystřídána zklamáním a rezignací obyvatel Československa způsobené aplikací jednotlivých bodů z moskevského protokolu.

Vstup vojsk způsobil prudkou reakci obyvatel Československa, kdy podepsání Moskevského protokolu vyvolalo značné obavy, protože nebyl známý obsah podepsaného dokumentu a mezi lidmi kolovaly zvěsti o tvrdých podmínkách protokolu, což mnohdy zhoršovalo celou situaci, jak se shodli členové předsednictva OV KSČ Vsetín. Například se spekulovalo o zákazu půjčky ze Spolkové republiky Německo a jiných demokratických zemí. Jedním ze známých bodů podepsané dohody byla podmínka zavedení cenzury. Vlastní podpis dohody způsobil v okrese bouřlivou reakci mladších ročníků, kteří vyslovovali slova jako vlastizrada či kapitulace.

4. Cesta k normalizaci

4.1. Aplikace Moskevského protokolu

Přijetí patnácti bodového moskevského protokolu 27. 8. 1968 znamenalo rozdvojení politiky, kdy začali českoslovenští političtí představitelé přesvědčovat obyvatele Československa o pokračování nastoleného obrodného procesu a zároveň se snažili vyhovět moskevským požadavkům, jak situaci analyzoval Jiří Pernes. Situace v Československu byla Sovětskými představiteli pozorně sledována a KSČ tak čelila tlaku Sovětů, kteří očekávali co nejdřívější splnění bodů Moskevského protokolu. Změny začaly personálním přeobsazením vrcholných politických funkcí jmenovitě Františkem Krieglem, Čěnkem Císařem či J. Pavlem ministrem vnitra a dalšími. Po těchto změnách zůstal v předsednictvu ÚV KSČ jediný konzervativce Vasil Biľak.¹⁹⁸

Život v Československu se po dramatickém týdnu vojenské intervence vojsk Varšavské smlouvy postupně vracel k běžné rutině, jak ilustruje situace ve Valašském Meziříčí a v celém okrese Vsetín, kde se začaly sčítat škody způsobené invazí, které dosáhly v oblasti průmyslu hodnoty 15, 7 miliónu Kčs a na silnicích 10 151 000 Kčs. Škody v oblasti průmyslu byly způsobené především výpadkem ve výrobě, kdy dělníci pracující mimo město nedorazili do práce a také bylo zastaveno zásobování, což byl velký problém pro Urxovy závody ve Valašském Meziříčí, kam nedodali potřebný surový benzol z ostravských koksováren. Vlivem vyjmenovaných aspektů došlo v podnicích k nárůstu neexportovaných zásob podniků a růstu úvěrů z půjček bankám a celkovému zaostávání za stanoveným plánem. Aby byl vzniklý výpadek nahrazený začaly být plánovány mimořádné Dubčeckovy směny, aby se zmírnily škody vzniklé během prvních dnů intervence, ke kterým vyzývaly okresní noviny Nové Valašsko.¹⁹⁹ Všechny škody se začaly opravovat v prvních dnech září roku 1968 a začaly frekventovanějšími silnicemi I. třídy a postupně přecházeli na další. Protože Sovětská vojska z okresu neodjela byla pro přesun jejich vojenské techniky vymezeny 4 trasy, po kterých se měli vojáci i s technikou přemísťovat. Z těchto 4 tras 3 vedly přes Valašské Meziříčí. Sověti zůstali na 4 místech okresu a sice ve Valašském Meziříčí v 1 místnosti v budově pošty, v SZ části Valašského Meziříčí v Bynině, v Rožnově pod Radhoštěm na Pustevnách u Tanečnice, kam byl turistům zakázaný vstup a v Halenkově.

¹⁹⁸ BÁRTA, Milan – BŘEČKA, Jan – KALOUS, Jan: *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. Praha 2012, s. 28.

¹⁹⁹ *Dubčeckova směna*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 35, 4. 9. 1968, s. 1.

Na území města Valašské Meziříčí byla k normalizaci situace ustavena a aktivizována komise ochrany veřejného pořádku se zaměřením na zabránění výtržnostem a provokacím. Pořádková a hlídková činnost ve městě a okolních obcích se uskutečnila za pomoci příslušníků posádky podle dohody Kramoliše a plk. Čiháka. Provokující hesla a urážlivé nápisy začaly být považovány za negativní jevy, jejichž rozšiřování se musí zabránit a odstranit ty, které se objeví. Dále bylo nařízeno stáhnutí smutečních vlajek z budov. Do původního stavu také mají být vrácena označení silnic, konkrétně do 15. 9. 1968.

V průběhu intervence spolupracovaly státní, stranické i bezpečnostní složky, kdy členové posádky ve Valašském Meziříčí pomáhali vyjednávat se sovětským velitelem města Odribjecem a realizovali se i v dalších aktivitách k udržení stabilní situace ve městě. MěNV ve Valašském Meziříčí se proto rozhodl zaslat Železničnímu učilišti děkovný dopis za pomoc v neočekávané situaci, kdy je chování členů učiliště a velitelů hodnoceno jako neohrožené, solidární a vlastenecké. Oceňují především velitele plk. Čiháka, který zahájil jednání s velitelstvím cizích vojsk mimo území města odkud se vydal na mimořádný XIV. sjezd KSČ do Vysočan, kam dorazil až ve večerních hodinách.²⁰⁰

Na vzniklou situaci nemohla nereagovat redakce Nového Valašska, která v prvním čísle novin v měsíci září děkovala za zvládnutí neočekávané situace po zahraniční intervenci. Hned na titulní straně periodika je děkovný dopis mládeži za to, že během uplynulých dní nebyli pasivní a že vyjádřili svůj názor k vojenské intervenci.²⁰¹ K udržení aktivity dále vyzýval článek s názvem *Vytáhnout do pole s rozumem a lidsky*, kdy je důležité neupadnout do pasivity a vyjádřit požadavek udržení polednového vývoje, mít vládu a hlavní politické představitele na území města. Podporu legálně zvoleným představitelům Československa vyjádřil také svaz sportovců vsetínského okresu²⁰²

Poděkovat nezapomněli ani funkcionáři MěNV Valašské Meziříčí svým obyvatelům za úsilí a disciplinovanost, které prokázali v krizových dnech okupace. Zdůrazňují důležitost komunikace členů rady a pléna MěNV s místními obyvateli – voliči a stoprocentní účast členů rady MěNV během prvního týdne vojenské intervence s výjimkou člena na zahraniční dovolené. Členové rady zůstali během intervence na území města Valašské Meziříčí a někteří občané je za to považovali za kolaboranty, i když funkcionáři se členy cizí armády přímo

²⁰⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 116,

²⁰¹ *Příkaz těchto dnů: Služba vlasti. Dopis československé mládeži*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 35, 4. 9. 1968, s. 1.

²⁰² *Vytáhnout do pole s rozumem a lidsky*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 35, 4. 9. 1968, s. 3, 4.

nespolupracovali, pouze vycházeli vstříc nezbytným požadavkům v rámci zachování klidu a bezpečnosti ve městě. V rámci schůze pléna rady MěNV vystoupila se svým příspěvkem také Holatová, poslankyně Národního shromáždění, která přítomné seznámila s průběhem jednání v Moskvě a s některými hlavními závěry, kdy jako nejdůležitější bod uvedla zachování klidu a pořádku na území republiky jako podmínku odchod zahraničních vojsk Varšavské smlouvy. Mezi další body přijaté v Moskvě odtajnila Holatová, že masové sdělovací prostředky nesmí používat provokační hesla v souvislosti se SSSR a spřátelených socialistických zemí, neuznali platnost mimořádného XIV. stranického sjezdu ve Vysočanech a některým stranám a organizacím nebude povolena činnost. Všechny informace byly prezentovány na mimořádné schůzi pléna MěNV 29. 8. 1968, avšak byla také naplánována řádná schůze řečeného orgánu, při které měli jednat o plnění celooobecního závazku, který je dosud splněný na 40, 6 %, s tím že na řádně naplánované splnění akcí nemají v rozpočtu dostatek peněz a je zde vysoká možnost úvěru od banky.²⁰³

Návrat ke standardním poměrům ilustruje také oznámení v Novém Valašsku ze dne 28. 8., kdy Tesla Rožnov obnovila export svých výrobků do socialistických zemí. Autor oznámení otevřeně přiznává, že s exportem do socialistických zemí nesouhlasí, a však 30 % výroby směřuje na trhy socialistických zemí, bez kterého by lidé přišli o své zaměstnání a zároveň přiznává, že výrobky nejsou na tak vysoké kvalitě, aby mohly být nabízeny a následně exportovány na vyspělejší – západní trhy. Na tuto skutečnost dále poukazují diskuzní příspěvky ze schůze předsednictva OV KSČ v dalších měsících o nezbytnosti a důležitosti spojení se Sovětským svazem a dalšími socialistickými státy.²⁰⁴

O normalizaci stavu ve vsetínském okrese byli místní obyvatelé ujišťováni především článkem z 11. 9. 1968 s názvem *Situace ve vsetínském okrese již normální. Zatneme zuby a jdeme dál*, který měl za cíl obyvatele okresu uklidnit a prezentovat konec mimořádných opatření. Ke zmíněným opatřením patřily omezené nákupy pohonných hmot či dřívější uzavírání restaurací a kulturních zařízení, která byla mimořádně zavírána již ve 20:00. V článku se nezapomněli zmínit, že kvůli okupaci nesplnily průmyslové podniky stanovený plán s výjimkou Osvětlovacího skla Valašské Meziříčí, což může působit jako výmluva proč se nepodařilo splnit dlouhodobý měsíční plán, protože je nutné uvědomit si, že vlastní intervence trvala pouze několik hodin a nejprudší reakce vznikly v prvních 3 dnech okupace a následující

²⁰³ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí pléna MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 18, 29. 8. 1968.

²⁰⁴ *Smutný export*, Nové Valašsko, 4. 9. 1968, číslo 35, ročník 18, s. 1.

týden se začali lidé vracet zpět do práce, takže splnění závazků a plánů nemělo být teoreticky ohroženo, ale je otázka nakolik bylo československé hospodářství a podniky okresu Vsetín a města Valašské Meziříčí výkonné, aby se jejich práce nedotkla týdenní mimořádná situace.²⁰⁵

Výpadek 6 podniků vsetínského okresu okres stála 14 300 000 Kčs. Jedním z méně postižených odvětví bylo zemědělství, kde bylo zpoždění žňových prací způsobené počasím. Aby se zpoždění vyrovnalo byly naplánovány brigády z podniků na území okresu Vsetín, kdy si jako vzor můžeme ukázat Železniční učiliště ve Valašském Meziříčí jehož 120 vojáků bylo posláno do JZD Bynina, Zašová, Hrachovec, Branky, Jarcová a Police. Napříč všem těžkostem způsobených intervencí znamenala tato situace výnos a splnění plánu pro prodejce potravin, protože v prvních dnech okupace doslova vypukla nákupní horečka a v rámci udržení plynulého zásobování probíhal v pekárnách a dalších potravinářských podnicích třísměnný provoz, aby mohly být pravidelně doplňovány zásoby. Kvůli udržení klidu ve městě bylo 22. 8. vydáno opatření o prodeji do jedné ruky a zákazu prodeje alkoholu a lihovin kvůli udržení klidu ve městě, což bylo zrušeno na začátku září.²⁰⁶ Zásobování potravinami byla v době okupace klíčovou záležitostí, kdy se některé výrobky nedostaly na pulty obchodů vlivem nepříznivé situace. O to povzbudivěji musel na obyvatele okresu působit článek, ve kterém byla vyzdvížena realizace rozvozu podnikových výrobků na určená místa v rámci okresu, což bylo skutečné povzbuzení vzhledem k čase, ve kterém byl článek otisknut.²⁰⁷

K obsazení republiky došlo na konci letních prázdnin, kdy se začaly školy připravovat na začátek školního roku, jehož narušení se místní funkcionáři obávali. Jak se ukázalo začátek školního roku proběhl bez problémů a směrem k mládeži byla poslána slova chvály, že v krizové chvíli projeví zájem o vlast. Tato část vzkazu mladým lidem můžeme prezentovat jako úmysl vytvořit si z mládeže spojence, který bude obhajovat stranickou i stranickou politiku a prezentovat jim, že jejich názory jsou vnímány jako potřebné, aby tím mladé lidi získali pro členství ve straně, i když v průběhu dalšího vývoje budou projevy mládeže a jejich vyjádření nesouhlasu s okupací vnímán jako protisocialistický a protisovětský čin, o kterém se nebude mluvit anebo bude exemplárně potrestán. V této chvíli byla prezentována především důležitost znalostí, schopností a informovanosti učitelů mládeže, kteří odpovídají na dotazy svých žáků a studentů, kdy bylo cílem mládež ve škole uklidnit, protože i když byla vyzdvížena jejich činnost

²⁰⁵ *Situace ve vsetínském okrese již normální. Zatneme zuby a jdeme dál*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 36, 11. 9. 1968, s. 3.

²⁰⁶ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. kartonu 98, 11. 9. 1968.

²⁰⁷ *Meziříčský masokombinát nezastaví provoz*, Nové Valašsko (zvláštní vydání 1), ročník 18, 24. 8. 1968, s. 1.

v prvním intervenčním týdnu nyní po podepsání moskevského protokolu bylo nutné uklidnit situaci a zamezit střetům se sovětskými jednotkami na území okresu a jejich provokaci, což nám může ukázat míru respektu funkcionářů vůči sovětským vojákům a důstojníkům. Neméně důležitým faktorem byla spolupráce škol všech stupňů s národními výbory, jejichž spolupráce byla zaměřena na technickou údržbu škol než ideologické ovlivňování personálu a žáků škol, kdy bylo v článku zdůrazněno sepětí prostředí školy a výchovné činnosti.²⁰⁸

4.2. 50. výročí vzniku Československa

Rok 1968 nebyl významný pouze kvůli intervenci vojsk Varšavské smlouvy, ale také pro 50. výročí vzniku samostatného Československa 28. 10. 1918. Přestože období první – buržoazní republiky nebylo pro komunisty oblíbené téma o čemž svědčí označení 28. 10. jako Den znárodnění, s obrodným procesem se však pohled na tuto část dějin změnil. V rámci obrodného procesu a přehodnocení pohledu na minulost by spolu tato výročí neměla soupeřit, ale najít si svá vlastní místa v paměti obyvatel, což je zcela nový pohled na období Masarykovské první republiky. Je potřeba si připomenout, že v minulosti se komunističtí funkcionáři snažili spíše zatlačit vzpomínky na demokratickou část československých dějin, jak je dokumentováno odinstalovanými a zničenými sochami Tomáše G. Masaryka, což je popsáno v předchozím textu. Podle nového názoru na minulost mají historici doslova povinnost říkat pravdu a objasňovat staré činy. První republika se zrodila v době velkých změn v období krátce po 1. světové válce a je dávana do souvislosti s Velkou říjnovou socialistickou revolucí.²⁰⁹ Vztah těchto dvou důležitých událostí byl podrobněji zpracovaný v dalším vydání Nového Valašska 30. 10. 1968 v článku s názvem: 28. říjen a 7. listopad. Článek se zaměřil na propagaci myšlenky práva národů na sebeurčení, který byl šířený díky bolševické revoluci do zbytku Evropy, kdy je zdůrazňována nechuť Rakouska – Uherska k zavedení rovnoprávnosti národů.²¹⁰

Silný vztah obyvatel k první republice i prezidentu T. G. Masarykovi dokumentuje autor článku na příkladu umístění sochy valašského povstalece na místě, kde v minulosti stávala socha T. G. M. a kam se také socha vrátila, zatímco povstalec je umístěn ve skladišti, dokud mu funkcionáři v Rožnově pod Radhoštěm nenajdou vhodnější umístění.²¹¹

²⁰⁸ *Jen v nerozborné jednotě se nám podaří vrátit národu čest a dětem radost*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 36, 11. 9. 1968, s. 1, 3.

²⁰⁹ RANDÝSEK, Robert: *Zamyšlení nad 28. říjnem*. Nové Valašsko, ročník 18, číslo 42, 23. 10. 1968, s. 1.

²¹⁰ *28. říjen a 7. listopad*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 43, 30. 10. 1968, s. 1, 3.

²¹¹ RANDÝSEK, Robert: *Zamyšlení nad 28. říjnem*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 42, 23. 10. 1968, s. 1.

Na toto významné výročí se začalo město Valašské Meziříčí i okres Vsetín společně se zbytkem republiky svědomitě připravovat již od září, kdy byli obyvatelé vyzýváni k poslání fotografií a dalších hmotných vzpomínek na výstavu do Pražského hradu.²¹² Vedle monumentálních památných výstav se však připravovala celorepubliková akce pod patronací národních výborů, v jejímž rámci se měly vysázet jednotlivé stromy či celé aleje, čímž navážou na lípy svobody, které byly vysazovány u příležitosti založení Československa v roce 1918. Vysazené stromy měly v obyvatelích vzbudit zájem o přírodu a jejich ochranu, které měly zosobňovat obnovu plné samostatnosti a svobody obsazené republiky pod vedením KSČ. Události se měly zúčastnit především školy, zájmové svazy a mládežnické organizace, které měly převzít nad vysazenými stromy patronát a následujících 5 let o tyto stromy pečovat. Vysazením stromů se také měla oslavit federalizace republiky, která měla být vyhlášena právě dne 28. 10. 1968.²¹³

Oslavy 50. výročí samostatného ČSSR, které se budou ve VM konat v místnosti v Lidovém domě, pokud se situace změní proběhnou oslavy na náměstí, jak bylo původně plánováno. Program bude podrobně zpracován a zveřejněný ve Zpravodaji města. Ustanovení komise k realizaci oslav v čele s předsedou Augustýnem Mořkovským. V původní koncepci oslav se počítalo s vojenskou přehlídkou a shromážděním pracujících, což však nebylo doporučeno Ing. Palackým z OV KSČ, kdy se tato shromáždění mají přemístit do vnitřních prostor a venku nahrazeny představením dechové hudby. V rámci oslav byli také navrhováni kandidáti na udělení pamětní plakety k 50. výročí vzniku ČSR, což měli být účastníci světových válek, legionáři, účastníci v občanské válce ve Španělsku, členové odboje v letech 1938–1945 a občané se zásluhami na socialistické výstavbě v zemi. Návrhy na udělení ocenění měly být předloženy do 13. 9. 1968 politickými stranami, společenskými organizacemi, SPB a národními výbory. Vyznamenání byla předána na slavnostním shromáždění Národní fronty a národních výborů. Pro celý okres byla stanovena kvóta počtu oceněných na 100, což znamená, že malé obce mohou navrhnout pouze 1 kandidáta a MěNV mohly navrhnout 2–3 kandidáty. MěNV ve Valašském Meziříčí navrhl hned 6 kandidátů na toto významné ocenění, s tím, že mezi nimi figuruje i držitelka ocenění prezidenta republiky z roku 1960 Anna Janyšková v současnosti učitelka na důchodě.²¹⁴

²¹² *Pomozte výstavě „50 let Československa“* Nové Valašsko, ročník 18, číslo 36, 11. 9. 1968, s. 1.

²¹³ HANÁK, Antonín: *Stromy svobody*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 36, 11. 9. 1968, s. 3.

²¹⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 116, 19. 9. 1968.

50. výročí Československa také bylo oslaveno s pomocí dokumentu s názvem *V srdci Evropy*, který popisuje vývoj československého státu od vyhlášení 28. 10. 1968 k jarním demokratizačním událostem. Dokument byl vytvořen ve spolupráci s historiky jako dr. Jiří Doležal, Alena Gajánová, Zdeněk Urban a další odborníci. Kina promítající dokument byla vyzývána, aby tržbu za promítání věnovali Fondu republiky.²¹⁵

Vedle zajímavých dokumentů, článků a besed se také připomněla role Národních výborů v době vzniku samostatné Československé republiky. Instrukce národních výborů byla zřízena v roce 1918 jako přechodná veřejnosprávní instituce, jejichž činnost skončila v menšinových oblastech roku 1920, většina svou činnost ukončila na začátku prosince 1918 pro svou radikálnost. Národní výbory jako instituce politické správy byly obnoveny až v roce 1945 po 2. světové válce a staly se plnohodnotnou součástí správy²¹⁶ a v uplynulých měsících roku 1968 prokázaly svou důležitost a pomohly sjednotit obyvatele. Právě krátké období působení národních výborů v roce 1918 se stalo námětem článků Roberta Randýska, který čtenáře stručně seznámil se založením ONV ve Valašském Meziříčí²¹⁷ a Vsetíně. Národní výbory zde byly popsány jako stmelovatelé obyvatel, především dělníků, které však byly zrušeny a nahrazeny jinými správními institucemi.²¹⁸ Prostřednictvím těchto článků se čtenáři nabízí náhled na komunistické – socialistické nazírání dějin, kdy byl historikem představený jeden krátký článek z vývoje politické správy, který byl napsán tak, aby vznikl dojem nezbytnosti sledovaného článku správy a jeho pozdější obnovení tak bylo vnímáno jako přirozený vývoj. V tomto konkrétním případě se prezentují národní výbory jako stmelovatelé dělnictva v období první republiky, avšak tyto národní výbory byly z velké části činné pouze od konce října do prosince roku 1918, nejpozději do roku 1920, s tím, že Komunistická strana se vyprofilovala až v roce 1921.

50. výročí Československa bylo velkou událostí, před kterou nešlo utéct a svůj program v tématu oslav si také připravil Okresní dům dětí a mládeže ve Valašském Meziříčí, který pro menší i větší děti připravil program, který spočíval jak v soutěžení, tak v promítání filmů a pohádek. Soutěž se jednoduše jmenuje, Co víš o ČSSR, která spočívá ve vědomostech o Československu z oblasti kultury, sportu, historie i průmyslu. Zúčastněné školy uspořádaly školní kola a do finále ve Valašském Meziříčí postoupí z každé školy 1 tříčlenné družstvo.²¹⁹

²¹⁵ LIŠKA, Josef: *Československo „V srdci Evropy“*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 40, 9. 10. 1968, s. 3.

²¹⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v Českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha 2007, s. 350, 443.

²¹⁷ *ONV ve Valašském Meziříčí před 50 lety*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 41, 16. 10. 1968, s. 3.

²¹⁸ *ONV na Vsetíně před 50 lety*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 40, 9. 10. 1968, s. 3.

²¹⁹ *Okresní dům dětí a mládeže k 50. výročí republiky*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 41, 16. 10. 1968, s. 1.

Finále soutěže se uskutečnilo 2. 11. 1968 v Klubu pracujících, kdy ve finálovém klání 4 družstev základních škol zvítězilo tříčlenné družstvo ze Základní devítileté školy v Husově ulici následovaný Křižnou a školou na Šafaříkově ulici. Program byl zakončený divadelním představením pro děti secvičené souborem Divadla Oldřicha Stibora v Olomouci. Přestože byl o program velký zájem ne všechny školy z Valašského Meziříčí a okolí se zúčastnili, což prezentuje fakt, že se soutěže neúčastnilo družstvo z nejpočetnější školy ve městě z Leninovy (dnes Masarykovy) ulice.²²⁰ Od 21. 10. – 25. 10. bude probíhat promítání filmů pro menší děti zakončené uvedením celého pásma filmů.²²¹

Vedle 50 let republiky se ve Valašském Meziříčí připomínalo 60 let místní gobelínky. K historii této vzácné instituci byl v Novém Valašsku z 30. 10. 1968 vytištěný článek s názvem Meziříčská gobelínka včera a dnes, Šedesát let valašských gobelínů. V rámci připomenutí významného výročí vznikla v muzeu ve Valašském Meziříčí výstava v zámku Kinských otevřená do prvních listopadových dní. Na výstavě byly k vidění nejstarší gobelíny i vývoj gobelínové manufaktury s textilními vzory.²²²

Nezapomíná se ani na budování městských organizací jako je Klub mládeže ve Valašském Meziříčí, který byl vybudován ve sklepních prostorech Klubu pracujících. Velké plány představitelů klubu.²²³

Téměř půl roku po obnovení památníku Tomáše G. Masaryka byl ve Valašském Meziříčí nainstalován další památník významné české osobnosti, Františka Palackého. Jednalo se o sochu vytvořenou na objednávku Městského národního výboru valašskomeziříčským rodákem Ambrožem Špetíkem ve spolupráci s architektem Jaroslavem Hlaváčem. Socha byla umístěna v blízkosti střední všeobecně vzdělávací školy, která převzala péči za památník a k jejímu odhalení došlo symbolicky 28. 10. 1968 v rámci oslav 50. výročí od vzniku samostatného Československa.²²⁴ Den předtím 27. 10. 1968 byly v Krhové odhaleny busta prezidenta T. G. Masaryka a pamětní deska příslušníkům partyzánské jednotky Karel 20, kteří se v Krhové v části Jehličná scházeli.²²⁵

²²⁰ *Co víš o ČSSR?*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 44, 30. 10. 1968, s. 2.

²²¹ *Okresní dům dětí a mládeže k 50. výročí republiky*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 41, 16. 10. 1968, s. 1.

²²² *Výstava Valašský gobelín*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 41, 16. 10. 1968, s. 1.

²²³ *Příkladné pochopení MěNV pro mládež, Meziříčský Klub mládeže bude*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 41, 16. 10. 1968, s. 1.

²²⁴ *Odhalení pomníku Františku Palackému*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 42, 23. 10. 1968, s. 1.

²²⁵ *Busta TGM v Krhové*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 23. 10. 1968, s. 1.

50. výročí vzniku Československa se oslavovalo různými způsoby a ve Valašském Meziříčí se k této příležitosti konal ve dnech 26. – 28. 10. 1968 IV. ročník Moravského festivalu poezie s názvem Štít města Valašského Meziříčí, kdy se sjedou recitátoři ze Severomoravského (25), Jihomoravského (25) a Jihočeského kraje (10).²²⁶

4.3. Federalizace Československa

Jedním z pozůstatků Pražského jara se stal zákon o federaci účinný od 1. 1. 1969, ústavním zákonem přijatý 27. 10. 1968. Federalizace se uskutečnila na základě národnostního principu, kterým vznikl stát Čechů a Slováků. Jednotlivé národy měly být zastoupeny ve dvoukomorovém orgánu Federální shromáždění, které se dělilo na Sněmovnu národů (150 členů) a Sněmovnu lidu (200 členů). Sněmovna národů se měla skládat ze stejného počtu zástupců České a Slovenské socialistické republiky, zatímco v Sněmovně lidu mělo být zastoupení Čechů a Slováků na základě počtu obyvatel jednotlivých socialistických republik federace.²²⁷

V této době začaly o svou svébytnost usilovat také 2 historické části českých zemí Morava a Slezsko, které se obávaly majorizace, tedy nerespektování specifických potřeb. V rámci svých požadavků chtěli obnovení historických hranic, zastoupení ve vrcholných orgánech federace a České socialistické republiky či sdružování ve volených orgánech. Otázka federalizace probudila na Moravě i na Valašsku autonomní tendence, jak ukazuje výzva k podpisové akci o vzniku trojdílné federace, kdy by jistou formu autonomie získaly Morava a Slezsko. Výzva byla zaslána Společností pro Moravu a Slezsko, kteří potřebují 2 miliony podpisů, aby se o žádosti začalo jednat na nejvyšších místech. Sklenář se obává z iniciativy studentů a učitelů v rámci podpisové akce, které by mohly vyvolat rozruch veřejnosti. Zdeněk Juříčka připomíná, že se jedná o brněnskou iniciativu, pro kterou jde o srdeční záležitost s dodatkem Františka Smělého, který připomíná, že zákon o federaci je připravený ke svému schválení na 28. 10. 1968.²²⁸ Valašskému Meziříčí byla také zaslána přihláška do Svazu českých, moravských a slezských měst a obcí, jejichž prostřednictvím se měly tyto územní jednotky sdružovat kvůli boji za mocenskoprávní funkce a samosprávu, které odpovídají poslání národních výborů při demokratické výstavbě socialistického státu. K přihlášce byly doplněny první stránky stanov nově vznikajícího svazu, které však byly obecné a představitelé města chtěli znát více podrobností ke svazu a povinnostem měst a obcí sdružených ve svazu, a

²²⁶ KYŠÁK, Miroslav: *IV. Moravský festival poezie*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 46, 20. 11. 1968, s. 2.

²²⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v Českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha 2007, s. 429.

²²⁸ MZA Brno, SOKA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Záписy ze schůzí pléna OV, inv. č. 47, č. k. 23, 4. 10. 1968.

tak rada města rozhodla, že jednání o svazu budou pokračovat v dubnu 1969, s tím, že do března 1969 se mají zjistit další podrobnosti. V jednání rady MěNV bylo nakonec 5. 12. 1968 rozhodnuto o podání přihlášky do Svazu českých, moravských a slezských měst a obcí. Svaz českých, moravských a slezských měst a obcí nebyl jediným nově ustanoveným sdružením, které chtělo usilovat o zlepšení a sdružování obcí, k radě MěNV se v roce 1969 dostal návrh ke členství v mezinárodní organizaci s názvem: Federace sbratřených měst, informace o organizaci však nebyly v českém jazyce dostatečné, a tak se rozhodlo o překladu stanov organizace.²²⁹ Nakonec bylo 13. 3. 1969 rozhodnuto o nepřijetí členství do této mezinárodní organizace.²³⁰

Co se týče celorepublikové situace víme, že 1. 1. 1969 vstoupil v platnost zákon o federaci České a Slovenské socialistické republiky a v jejím rámci se rozhořel boj o post předsedy federálního Národního shromáždění, na kterou byl původně jmenován Josef Smrkovský, který však vzhledem ke své aktivitě v polednovém vývoji, nevyhovoval Sovětům. Situace se ztížila po námitce 1. tajemníka ÚV KSS Gustáva Husáka, že by danou funkci měl zastávat Slovák.²³¹ Členové předsednictva OV KSČ Vsetín se k nastalé situaci a k prohlášení předsednictva ÚV KSČ vyslovili na mimořádné schůzi 4. 1. 1969, kdy byl hlavním předmětem diskuzí Josef Smrkovský, jehož popularita byla ve sledovaném období zcela evidentní. Vedle toho se diskutující shodují na špatnou vnitrostranickou informovanost a od ÚV KSČ požadují zaslat písemnou rezoluci z jednání předsednictva ÚV KSČ a kritizují řešení situace kolem Josefa Smrkovského, která se začala podle členů OV KSČ řešit pozdě. Kritice zde čelily i hromadné sdělovací prostředky, které o situaci informovali obyvatelé republiky a podle názoru členů ÚV KSČ celou situaci vyhrocovali. Předsednictvo OV KSČ ve Vsetíně k situaci také vydalo prohlášení, kde oceňuje zapojení se obyvatel do obrodného procesu ve státě, ale v současné situaci je potřeba situaci uklidnit, a ne ji rozdmýchávat neuváženými akcemi. K této rozvážnosti vyzvali všechny stranické organizace v okrese, aby pomohli klidnému rozvoji země.²³²

V době schůze předsednictva OV KSČ se ještě čekalo na vystoupení Smrkovského v televizi, jestli dokáže uklidnit situaci nebo ji ještě více vyhroť. V řadách publikací je popsáno,

²²⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV 108.–118. schůze (16. 1. 1969–19. 6. 1969), inv. číslo 117, 27. 2. 1969.

²³⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV 108.–118. schůze (16. 1. 1969–19. 6. 1969), inv. číslo 117, 13. 3. 1969.

²³¹ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha 1991, s. 212.

²³² MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Záписы ze schůzí předsednictva OV, inv. č. 74, č. k. 100, 4. 1. 1969.

že Smrkovský situaci uklidnil a netrval na postu předsedy Federálního Národního shromáždění a dobrovolně klesl na méně sledované místo ve státní i stranické hierarchii. Předsedou Federálního shromáždění se nakonec stal Peter Colotka, což se setkalo s nesouhlasem především české strany republiky i slovenských progresivistů, ale kromě rozhořčení a nesouhlasu nemohli situaci změnit.²³³

4.4. Úpadek aktivity

Normalizace v roce 1968 byla zcela evidentně chápána jako návrat a pokračování reformního procesu. Tato koncepce však nebyla následována, jak ukázaly následující události již v září 1968. Vše začalo personálními změnami především na ministerstvu vnitra u samotného ministra Jana Pavla vystřídáného 31. 8. 1968 Janem Pelnářem. Dalším krokem bylo schválení řady zákonů 13. 9. 1968 Národním shromážděním. Zmiňované zákony omezily shromažďovací právo, opětovně zavedené cenzury a omezení činnosti politických stran a organizací na rámec Národní fronty. Činnost Národní fronty byla eliminována zákonem č. 128/1968 Sb., a v jejím rámci odstavec 1 § 3 zákona eliminoval aktivity antisocialistických organizací, mezi které patřily KAN, K 231 či sociální demokracie. Orgán Národní fronty mohl na základě příslušného zákona zakázat činnost těchto organizací rozhodnutím ministerstva vnitra a na Slovensku Slovenská národní rada. Organizace se mohly do třiceti dnů odvolat u Městského soudu v Praze či Krajského soudu v Bratislavě, ale vzhledem k neschváleným stanovám K 231 a KAN se jednalo o formální záležitost.

Postupná normalizace poměrů krátce po vojenské intervenci se ve vsetínském okrese odrazila zastavením činnosti K 231, kdy členové přípravného výboru K 231 uznali za vhodné dodržet požadavky nadiktované Moskvou a v zemi udržet klid. Zároveň vyzývají své členy, aby svou činností přispěli k normalizaci situace, aby se udržela politika Pražského jara. Ke stejnému kroku, tedy zastavení činnosti se rozhodla také organizace KAN se sídlem ve Valašském Meziříčí s cílem nekomplikovat napjatou vnitřní politickou situaci Československa. Organizace KAN ve svém prohlášení připomíná, že se jedná o právně neexistující organizaci, která nemohla zavinit vojenskou intervenci vojsk Varšavské smlouvy. Své členy KAN vybízí, aby podporovali jiné progresivní – pokrokové strany, aby byl uhájený socialismus s lidskou tváří a veškeré obdržené finanční prostředky plánuje Přípravný výbor KAN odevzdat MěNV Valašské Meziříčí na odstranění škod způsobených přítomností sovětských vojáků v rámci intervence Československa.²³⁴ K situaci se také vyjádřil Okresní výbor Československé strany

²³³ *Osm měsíců pražského jara 1968*. Praha: Práce, 1991, s. 212.

²³⁴ *Prohlášení KAN ve Valašském Meziříčí*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 35, 4. 9. 1968, s. 2.

socialistické, jehož schůze se konala 31. 8. 1968 ve Valašském Meziříčí, který se plně postavil za Dubčekovu politiku a socialismus s lidskou tváří, který odpovídá vývoji v Československu a který hodlají prosadit v rámci Národní fronty stejně jako se za tato stanoviska postavila Československá strana lidová. O postojích členů Československé strany lidové nás může informovat tiskové prohlášení, ve kterém je prohlašováno, že ve straně nebudou dominovat lidé, kteří by narušovali jednotu strany a v Národní frontě, což je nutnost pro normalizaci vztahů v zemi. Místní organizace strany jsou dále vyzývány, aby aktivně spolupracovaly s KSČ i orgány národních výborů a přispěli k aktivizaci Místních výborů Národní fronty.²³⁵ V této době bylo pro oficiálně tolerované a podporované strany – organizace tedy důležité podpořit KSČ v její cestě za udržení polednového vývoje a spolupracovat s touto stranou na udržení klidu v obcích, městech i okresech.

Jak plynul čas a intervenční vojska neodcházela přestávali obyvatelé republiky ztrácet víru ve stranické vedení a jejich progresivitu, což nám znázorňuje situace ve vsetínském okrese prostřednictvím článku *Posilujme se navzájem*, kde autor Ladislav Baletka vyzýval k soudružnosti nehledě na stranickou legitimaci a informovali své voliče a obyvatele okresu o současném dění a diskutovali.²³⁶ Stále byla zdůrazňována úloha obyvatel okresu, kteří mohou svým přístupem pomoci vývoji politiky a normalizaci situace, jak přímo vybízel článek s názvem: *O vývoji naší politiky rozhodujeme všichni*. V článku byl také charakterizován polednový vývoj od sesazení Antonína Novotného, v jehož obrodném procesu doufali jak politici, tak nestranická část společnosti. Článek dále upozorňoval na chyby ve vývoji socialismu 50. let, tedy politické procesy s tím, že pro mnohé je tento směr politiky vzorový, což by soudobí komunisté neměli podle autora článku dopustit. Československo je zde popsáno jako země na hranici zájmů dvou supervelmocí, které mají k dispozici atomové a vodíkové pumy. K normalizačnímu úsilí se přihlašovaly nekomunistické organizace i volnočasové spolky.²³⁷

4.5. Situace ve straně, nové uspořádání státních organizací

Vzniklá situace nemohla zůstat bez odezvy vsetínských a valašskomeziříčských funkcionářů, kteří v prohlášeních vyjadřovali odhodlání pokračovat v nastoleném demokratizačním procesu, i když ve ztížených podmínkách vzniklých z moskevských dohod. Funkcionáři se v tomto období museli poprat s vysokým úbytkem členů strany – 215, z nich

²³⁵ *Extrémní živly v řadách ČSL živnou půdu nenajdou*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 39, 2. 10. 1968, s. 4.

²³⁶ BALETKA, Ladislav: *Posilujme se navzájem*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 36, 11. 9. 1968, s. 3.

²³⁷ *O vývoji naší politiky rozhodujeme všichni*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 37, 18. 9. 1968, s. 1, 4.

134 dělníků, což KSČ postavenou na síle dělnického hnutí skutečně znepokojovalo a hledali řešení, jak zvýšit počet členů strany. Jedním z největších problémů strany jak na celostátní, tak okresní úrovni byla špatná vnitrostranická informovanost, která se projevila v říjnu a listopadu roku 1968 v souvislosti s aktivem starých a předválečných členů strany ve Zděchově z 5. 10. 1968. Ostatně špatná informovanost panovala ve straně dlouho před rokem 1968, jak podotýkali vsetínští funkcionáři na svých zasedáních. V této chvíli se však nespokojenost ohledně informovanosti týkala obsahu moskevských dohod, ze kterých byl známý požadavek odchodu vojsk Varšavské smlouvy z Československa a opětovné zavedení cenzury. Jinak nebyly podány další potřebné informace a mezi lidmi kolovaly domněnky o možném zákazu půjčky ze Spolkové republiky Německo a jiných kapitalistických – demokratických zemí. O obsahu moskevských dohod byli členové OV KSČ informováni na plenárním zasedání OV KSČ Vsetín z 2. 9. 1968 prostřednictvím Josefa Smrkovského z ÚV KSČ. Členové okresní stranické organizace si byli vědomi potřebnosti splnění moskevských dohod, protože jim to v této době dávalo naději na udržení autonomie státu, a však nebyli ztotožnění se všemi kroky, které byly provedeny v rámci plnění moskevských dohod – zastavení vydání časopisů Literární listy či Student, ve kterých byly údajně ostré články proti Československu.

Aby se zlepšila práce Národních výborů na celostátní úrovni byly vytvořené dotazníky, odeslané z Krajského národního výboru. Vyplněné dotazníky poté byly z MěNV ve Valašském Meziříčí odeslali 8. 1. 1969 na ONV ve Vsetíně, kteří odeslali dotazníky z celého okresu do KNV Severomoravského kraje v Ostravě. Dotazník byl zaměřený na územní členění státu a organizaci správy, kdy MěNV Valašské Meziříčí doporučuje dvoustupňovou správu, při které by byly zrušeny krajské orgány a centrální orgány – Česká národní rada by přímo komunikovaly, jednaly s okresními správními i stranickými orgány.²³⁸

Zároveň v této době potřebovali komunisté posílit městské a místní komunistické organizace, aby měly ve svých obvodech větší vliv k ovlivnění základních organizací strany. Řada menších podniků na území měst podřízeno vyššímu stranickému orgánu OV KSČ, ale bylo zapotřebí, aby základní organizace mohly jednat operativněji, a tak měly být nově podřízené MěV KSČ, a tak nově mělo pod MěV KSČ spadat 107 základních organizací s 3 675 členy a zároveň měly být přezkoumány malopočetní organizace, mezi kterými se objevuje také Cihelna Hrachovec. Tato organizace měla ve sledovaném období 12 členů, ze kterých byli 3 v důchodovém věku a 4 pracovali mimo hlavní pracoviště v hrnčírně. Dále se zde řešila

²³⁸ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 116, 6. 1. 1969.

možnost sloučení základních organizací Učňovských škol a Zemědělského odborného učiliště ve Valašském Meziříčí.

Vedle přeorganizování místních a městských výborů strany čekal na komunisty další vážný úkol a sice nová organizace Okresního výboru Národní fronty. Národní fronta měla mít nově aktivní politickou úlohu v jejímž rámci se má jednat s politickými partnery, což v okrese Vsetín byli členové Československé strany lidové a socialistické. V Národní frontě měl být dán prostor nekomunistickým stranám i nestraníkům, aby se mohli vyjádřit k situaci v zemi, avšak výraznou většinu si zde držela KSČ, která měla v politickém složení 21 členů, zatímco ostatní strany po jednom členu a nestraníků zde bylo 5. Aby tedy mohla být uplatňována zásada pluralitního systému měl být nový OV NF tvořený 22 politickými i volnočasovými organizacemi, mezi kterými byli včelaři, zahrádkáři i invalidé. Počet zástupců jednotlivých organizací se měl odvíjet od politického a společenského významu organizace společně s místními podmínkami. Nově ustanovené plénum OV NF se mělo skládat z 37 členů s tím, že politické strany byly v orgánu zastoupeny 3 členy. V předsednictvu měly jednotlivé organizace a politické strany vystupovat jako rovnoprávné složky NF. Funkce v předsednictvu NF měly být rovnoměrně rozloženy s tím, že funkci předsedy OV NF si zabrala KSČ.²³⁹

Realizace nové formy OV NF se uskutečnila 23. 10. 1968, se kterým také byla přijata nová programová platforma s názvem: Prohlášení hlavních politických organizací NF z 15. června 1968. V Prohlášení se OV NF přihlásilo k obrodnému procesu a oficiálním představitelům této politické linie s uznáním nutnosti realizace Akčního programu přijatého v dubnu 1968. Moskevské dohody považují za nutné splnit, ale plnění je také očekáváno ze strany Sovětského svazu, jehož představitelé rozmístění po Československu nemají podle dohody zasahovat do vnitřních záležitostí státu, a to ani vydáváním ilegálních Zpráv se zkreslenými informacemi a největší důraz je pokládán na udržení jednoty obyvatel a členů strany. Během ustavujícího zasedání bylo zvoleno 16členné předsednictvo v čele s Vladimírem Houserem, poslancem za KSČ s místopředsedy z okresních výborů stran ČSS JUDr. Milanem Kleskou a ČSL JUDr. Lubomírem Skálou a Zdeňkem Ottou z Okresní odborové rady. První řádné zasedání nově ustanoveného orgánu proběhlo 11. 11. 1968, kde se hodnotila současná situace ve státě.²⁴⁰

²³⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva OV. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. k. 98,

²⁴⁰ *Nový OV NF Vsetín*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 46, 20. 11. 1968, s. 1.

Září 1968 bylo také smutnou 30letou připomínkou Mnichovské dohody na, kterou bylo vzpomenu na stránkách okresního periodika Nové Valašsko článkem s názvem Rozhodlo se o nás bez nás. Větou, že malého národa si všimneme, když se ocitne v katastrofální situaci je odkaz na dobu, kdy se o Československo zajímalo vysoké množství zahraničních tiskovin, stejně jako v roce 1968, kdy byla země uchváćena zahraničním agresorem, v roce 1938 Němci, v současnosti roku 1968 Sověty. Československo bylo v roce 1938 obětována světovému míru Anglií a Francií a zároveň autor článku nezapomněl připomenout roli zahraničních komunistických zemí, kdy anglická odsoudila jednání svého ministerského předsedy.²⁴¹ Jak je vidět i v této chvíli vzpomínky si novináři – komunisté našli skulinu propašování ideologie do článku o historii, což v této době a režimu není překvapujícím zjištěním. Aby se zajistily předměty budoucí historické hodnoty ze současnosti roku 1968 byli obyvatelé okresu prostřednictvím Nového Valašska vyzýváni, aby tyto předměty – dokumenty chránili a případné nebezpečí zničení těchto artefaktů bylo nahlášeno Veřejné bezpečnosti. Jako smutný příklad ničení předmětů historické hodnoty vojenského charakteru je uváděn rok 1945.²⁴²

Ačkoliv znamenal rok 1968 řadu smutných výročí, tak na Valašsku se pořádaly jubilejní desáté Valašské hry, které se poprvé konaly ve Valašském Meziříčí krátce po 2. světové válce 23. 7. 1945 za účasti předních českých a moravských sportovních klubů, mezi kterými nechyběla Sparta, Slavie, SK Baťa Zlín či ČSK Vítkovice. Po prvním úspěšném roce se hry každoročně opakovaly až do roku 1949, kdy oddíl Valašského Meziříčí stagnoval a pořádání Valašských her bylo přerušeno. Hry se obnovily v roce 1964 s obnovením oddílu lehké atletiky ve Valašském Meziříčí roku 1959. Obnovené Valašské hry se nově konaly pro oddíly Valašska a sousedních okresů a vítězný oddíl vyhrál putovní pohár, který se následující rok předával novému vítěznému týmu – oddílu.²⁴³ V roce 1968 se Valašské hry konaly 28. 9. ve Valašském Meziříčí.

O situaci ve vsetínském okrese nás také informuje článek Veřejná bezpečnost ví, kde je její místo, kde náčelník Veřejné bezpečnosti major František Matyáš reagoval na události 21. 8. a období těsně po něm. Obzvláště zde byla kritizována mládež a reakce obyvatel na invazi, která spočívala ve psaní nápisů na zdi a přesměrování směrůvek na Moskvu. V rámci nápisů byli uráženi členové KSČ i spojenecké socialistické státy, s čímž major Matyáš nesouhlasil.²⁴⁴

²⁴¹ *Rozhodli o nás bez nás*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 38, 25. 9. 1968, s. 1, 3.

²⁴² *Vojenský historický ústav a Klub vojenské historie vyzývají*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 39, 2. 10. 1968, s. 4.

²⁴³ *Opět „Valašské hry“*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 38, 25. 9. 1968, s. 2.

²⁴⁴ MATÁŠ, František: *Veřejná bezpečnost ví, kde je její místo*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 38, 25. 9. 1968, s. 4.

Článek nezůstal bez odezvy a hned v dalším vydání Nového Valašska se major Matyáš dočkal odpovědi trestuhodné mládeže, jak byli nazváni mladí lidé, kteří řečenými prostředky vyjádřili svůj nesouhlas s událostmi v republice. Hned na začátku bylo připomenuto, že se major Matyáš v inkriminovanou dobu nenacházel na území republiky, ale byl na soukromé dovolené v Sovětském svazu. Bylo zde upozorněno na fakt, že protestující měli omezené možnosti odporu a že jednali v souladu s vyjádřením oficiálně zvolených představitelů státu, kteří vojenskou intervenci odsoudili. Miroslav Kyšák, který se podepsal pod článek trestuhodné mládeže upozornil na fakt, že vyjádření majora Matyáše je prvním kritickým vyjádřením nesouhlasu se srpnovými činy obyvatel Československa a že by se bezpečnost měla zajímat o jiné ilegální činnosti, ke kterým dochází v současnosti.²⁴⁵ Článek Miroslava Kyšáka vyvolal odpověď sovětského velitele města podplukovníka Odribjece, který jej považoval za protisovětský až si na jejich obsah stěžoval na OV KSČ, společně ještě s dalšími články (Proč ilegálně?, Místo blahopřání). Ke vzniklé situaci se vyjádřil člen České národní rady Jiří Šimsa, když připomíná, že se autoři článků věnovali vnitřní problematice okresu a že podle Moskevských dohod nemají členové sovětské armády zasahovat do vnitřních záležitostí státu, i když sama jejich přítomnost je hodně velkým zásahem do rozhodnutí funkcionářů. Překladatel pro podplukovníka Odribjece ho špatně informoval o obsahu uvedených článků, což vedlo k přehnané reakci podplukovníka.²⁴⁶

Ačkoliv článek Františka Matyáše prezentuje normalizační proud směřování československého státu, lidé se doposud nevzdávali naděje na pokračování obrodného – ozdravného procesu státu, a tak prostřednictvím publikovaných periodik posílali své vzkazy čelním představitelům pražského jara, jako členky Českého svazu žen z malé vesnice Jarcová či dělnický vzkaz na podporu socialismu s lidskou tváří, který pro většinu obyvatel znamenal uvolnění přísných pravidel a realizaci nápadů.²⁴⁷ Podporu obrodnému procesu také vyjádřil Vladimír Valtr, redaktor Nového Valašska, kdy na titulní straně okresního týdeníku napsal, že směr kterým se vydávají Smrkovský, Dubček a další má budoucnost a znamená rozvoj a posílení Československa.²⁴⁸

Brzy na to byla 18. 10. 1968 ratifikována Smlouva o dočasném pobytu vojsk SSSR na území ČSSR. Z 242 přítomných poslanců hlasovali proti 4 poslanci a 10 se zdrželo hlasování.

²⁴⁵ KYŠÁK, Miroslav: *Slovo trestuhodné vsetínské mládeže*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 39, 2. 10. 1968, s. 4.

²⁴⁶ ŠIMS, Jiří: *K protestu podplukovníka Odribjece*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 42, 23.10. 1968, s. 2.

²⁴⁷ *Jarcovské ženy A. Dubčekovi*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 41, 16. 10. 1968, s. 1.

²⁴⁸ VALTR, Vladimír: *Umět vidět nejen dnešek*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 45, 13. 11. 1968, s. 1.

Československé území začali po ratifikaci smlouvy opouštět vojska MLR, BLR, PLR a NDR a snížil se také počet sovětských vojenských příslušníků na 75 000 členů, kteří kompletně území Československa opustili v roce 1991. Podepsanou smlouvou vyjádřili českoslovenští politici představitelé souhlas s omezením suverenity státu a přítomnost sovětských vojenských příslušníků znamenala obavy z nebezpečí jejich zásahů do vnitřních problémů Československa. O zásazích Sovětského svazu do Československých záležitostí nemohlo být pochyb po podepsání dohody ČSSR a SSSR o poskytování vzájemné právní pomoci o věcech související s dočasným pobytem sovětských vojsk v Československu. Smlouva znamenala, že Sověští vojáci a jejich rodinní příslušníci, kteří na území Československa spáchali trestný čin byli vyšetřováni sovětskými úřady.

První schůze předsednictva po intervenci se konala 11. 9. 1968 a projednávala 12 bodů, ve kterých hodnotili politickou situaci v okrese Vsetín a jaké škody intervence způsobila v oblasti průmyslu a zemědělství. Zvláště významné otázky tvořily ekonomické problémy, které se staly součástí politických problémů. Okresní výbor viděl největší nedostatky v investiční a bytové výstavbě. O tom, jak moc vážný tento problém byl svědčí řada poznámek v kronice města Valašské Meziříčí, kde byl nedostatek bytů pro zaměstnance místních podniků, které rok, co rok investovaly do výstavby nových bytových komplexů. Je potřeba podotknout, že v roce 1968 byla naplánována výstavba sídlištního komplexu na Vyhliďce, o kterém informovaly i okresní noviny Nové Valašsko. Aby se situace zlepšila měli ředitelé podniků navrhnout nové nápady a opatření ke zlepšení situace a zaměřit svou pozornost na ekonomické otázky a představit své plány na rok 1969.²⁴⁹

Intervence zahraničních vojsk způsobily v celé republice mnohamiliónové škody, které byly způsobeny i v okrese Vsetín, jen na komunikacích vznikly škody v hodnotě 7 miliónů Kčs. V době konání schůze předsednictva OV KSČ se situace v dopravě po intervenci zkonsolidovala a odstraněné či zničené dopravní značky se obnovovaly. Potraviny a zboží byly průběžně doplňovány až byla omezení prodeje potravin zrušeno. Mezi občany panovaly obavy ze zavedení měnové reformy a místní vedoucí představitelé jednali se zástupci obchodních společností o vhodné úpravě pracovní doby, která by vyhovovala zájmům občanů. Vláda dále jednala s velením zahraničních vojsk a na okresní úrovni byla ustavena komise, která měla jednat se zahraničními vojsky na území okresu Vsetín. Ustavená komise pro styk s jednotkami cizích vojsk se skládala ze 4 členů: Oldřicha Nesvadby, Františka Matyáše, pplk. Lasky a na

²⁴⁹MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva OV. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. k. 98, 11. 9. 1968

návrh Jaroslava Beráka byla komise doplněna o tajemníka OV KSČ Karla Sklenáře. – stranických funkcionářů i představitelů Veřejné bezpečnosti. Zahraniční vojenské jednotky byly umístěny v blízkosti Byniny a Halenkova s jejichž MNV bylo spolupracováno, aby nedocházelo ke střetům mezi civilisty a sovětskými vojenskými příslušníky.

V době krátce po vojenské intervenci se musel OV KSČ vyrovnávat s tlaky na místní funkcionáře, kterým bylo přes telefon vyhrožováno a odstraňování protiintervenčních hesel bylo chápáno jako kolaborantský akt, jak bylo předneseno na schůzi předsednictva OV KSČ Vsetín.

Ke všeobecnému znaku posrpnové doby také patřila emigrace, kdy řada obyvatel Československa využila vzniklé situace, aby překročili hranice demokratických států. Ze Severomoravského kraje, kam patřil i okres Vsetín a město Valašské Meziříčí v této době opustilo republiku 450 obyvatel. V době konání schůze předsednictva OV KSČ se však nevědělo, kolik obyvatel Československa na Západě zůstane. V Novém Valašsku byla zveřejněna zpráva o návratu skupiny československých lékařů ze zahraničí, můžeme předpokládat, že kvůli povzbuzení morálky místních obyvatel, aby nebyli motivováni odejít ze země. Problém emigrace byl v okrese Vsetín znatelný, což dokazují čísla poskytnuté Okresnímu výboru KSČ, která ukazují, že v roce 1968 opustilo zemi 56 osob, zatímco v roce 1967 pouze 16 osob. Vážnost situace dokazuje, že se emigrace stala jedním z předmětů jednání předsednictva OV KSČ, kde jednali o jejím zamezení. Nejvíce je znepokojovala emigrace dělníků a techniků, kteří tvořili nejvyšší procento zastoupených v emigraci podle předložených čísel. Nejvíce zaměstnanců emigrovalo z podniku Tesla Rožnov pod Radhoštěm, z velkých podniků ve Valašském Meziříčí jako byly Urxovy závody či Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí emigrovali po 1 pracovníkovi. Podle předložených informací emigrovalo nejvíce obyvatel v posrpnové době, kdy emigrovalo 43 osob a během srpnových událostí zůstalo v zahraničí 8 osob. Pro představu o předchozím stavu emigrace si můžeme uvést, že v době před srpnem emigrovaly pouze 2 osoby, ostatní zřejmě doufali v realizaci obrodného procesu. Na základě listopadového pléna ÚV KSČ se sice zpřísnily podmínky vydání cestovního pasu a doporučení podniku pro výjezd, ale neomezuje to emigraci, pouze zvyšuje kontrolu při výjezdu do západních demokratických zemí.²⁵⁰

²⁵⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva OV. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. k. 98, 15. 10. 1969

4.6. Vztahy obyvatel k SSSR

Sovětský svaz byl přes 20 let v Československu synonymem osvoboditele od nacismu, ale po vojenské intervenci a následné přítomnosti vojsk Varšavské smlouvy v čele se sovětskou armádou. Členové předsednictva i pléna začali diskutovat, jak obyvatelům okresu přikrášlit Sovětský svaz, aby nevznikaly protisovětské tendence a skrytá kritika, která se navenek projevila především ke vztahu k organizaci Svaz československo – sovětského přátelství. Okresní pobočka svazu měla společně s KSČ připravit, zajistit a organizovat oslavy Velké říjnové socialistické revoluce a připomenout si 25. výročí od podepsání čs.-sovětské smlouvy. Ovšem vznikl zde problém o nezáměru o členství v SČSP, v jehož důsledku bylo vráceno 75 legitimací SČSP a uzavření 20 poboček na území okresu. Vzhledem k nedůvěře v práci svazu, která podle diskutérů spočívá ve vybrání příspěvků na dovolenou do Sovětského svazu žádají členové svazu o pomoc základní organizace, které mají své členy motivovat k větší angažovanosti ve svazu, a však ani jejich situace nebyla právě na nejlepší úrovni vzhledem k situaci, která vyžadovala konsolidaci a normalizaci situace podle sovětských představ. Předsednictvo OV KSČ však upozorňuje, že tato stagnace činnosti a aktivity Svazu je otázkou dlouhodobého charakteru a nejedná se čistě o výsledek srpnových událostí. Podle názoru vedoucího tajemníka OV KSČ Jaroslava Beráka nemá SČSP pasivně čekat, co řekne OV KSČ, ale být sami aktivní a zdůrazňuje členství SČSP v Národní frontě, která určuje postup členských organizací a zároveň má vlastní OV NF vydat stanovisko k současné situaci SČSP. Katolický dává důraz na přímá jednání mezi SČSP a dalšími organizacemi včetně s KSČ bez vzájemného obviňování.²⁵¹ Majestátní oslavy VŘSR se tentokrát nesly v odlišném duchu a podobně byly také plánovány s tím, že jejich letošním cílem se stala stabilizace vztahů obyvatel k Sovětskému svazu. Členové předsednictva OV KSČ se snažili ukázat svázanost budoucího vývoje s ideemi VŘSR. Oslavy měly probíhat prostřednictvím vzpomínkových schůzí, položením věnců na hroby sovětských hrdinů. Významnost VŘSR měla být vyzdvížena s pomocí projevů, přednášek a filmů.²⁵²

Aby členové OV KSČ demonstrovali podporu SČSP, který patří k největším organizacím v Národní frontě a stojí na vlasteneckých základech, jak ujišťuje obsah článku

²⁵¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva OV. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. k. 98, 16. 10. 1968

²⁵² MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva OV. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. k. 98, 25. 10. 1968

v novinách. Je zde připomenuto, že zlepšení vztahů se Sovětským svazem je v zájmu Československa.²⁵³

4.7. Řešení rezoluce zakládajících členů strany

Dalším problémem se stala rezoluce z besedy zasloužilých komunistů, která se konala 5. 10. 1968 ve Zděchově, která se setkala s bouřlivou a nespokojenou odezvou po jejím zveřejnění ve vydání Nového Valašska z 30. 10. 1968. Jedním z výstupů rezoluce bylo zhodnocení činnosti Nového Valašska s požadavkem kádrových změn, kdy se můžeme domnívat, že se týkala především redaktora Valtra, který publikoval mnohdy kontroverzní a pobuřující články týkající se tzv. zasloužilých členů OV KSČ s kritikou poměrů doby 50. let společně s karikaturami, což se několikrát stalo předmětem jednání předsednictva OV KSČ. Znění rezoluce bylo značně konzervativní a řada členů předsednictva OV KSČ se k ní vyjádřilo negativně a s mnoha výroky nesouhlasila, ale v zájmu zachování relativního klidu v okrese, bylo rozhodnuto, že rezoluce se bude projednávat v orgánech strany, aby působili jednotně. 31. 10. 1968 se však sešla mimořádná schůze předsednictva OV KSČ právě kvůli zveřejnění obsahu rezoluce z aktivu zakládajících členů strany v okresním periodiku Nové Valašsko bez porady s OV KSČ. Valtrovi byla podle jeho vlastních slov rezoluce doručena poštou a on se jí rozhodl zveřejnit, aby informoval obyvatele okresu o probíhajících jednání, aby byli plně informováni, když to neudělaly oficiálně orgány OV KSČ. Obzvlášť velké rozhořčení způsobil příspěvek u člena předsednictva OV KSČ Julia Donátha, jehož jménem byla rezoluce z 5. 10. podepsána. Donáth si totiž stěžoval, že je mu telefonicky vyhrožováno, je urážen lidmi na ulici a neznámý pachatel mu píše na rodinný dům hanlivé vzkazy. Zveřejnění rezoluce sice vyvolala diskuzi, ale zároveň předsednictvo OV KSČ zdiskreditovalo, jak prohlásil RSDr. Václav Václavík. Dodal, že se článek odrazí ve zpomalení konsolidaci, kdy budou všichni debatovat o rezoluci a žádat její vysvětlení. Ničemu nepomohla ani neinformovanost členů pléna OV KSČ, kteří se o obsahu rezoluce dozvěděli až po jeho uveřejnění v Novém Valašsku. Vedoucí tajemník OV KSČ ve svém příspěvku připomněl, že jsou hanobeni lidé, kteří pomohli stranu založit, že pro tuto stranu i s chybami pracovali a musí najít cestu ke sjednocení všech komunistů. Katolický připomíná snahu vyříkat si rozdílné názory ve straně a domluvit se na kompromisu, který bude prezentován veřejnosti, ale tyto články tomuto postupu zabraňují. KSČ se snažila působit sjednoceně a vyzývala k jednotnému postupu, avšak jak moc je mohli lidé následovat, když byly zveřejňovány vnitrostranické dokumenty, ke kterým nebylo doplněné stanovisko předsednictva OV KSČ, které se obrodného procesu a periodika Nové Valašsko zastávali.

²⁵³ Stanovisko k našemu přátelství, Nové Valašsko, ročník 18, č. 43, 30. 10. 1968, s. 3.

Předsednictvo OV KSČ rozhodlo o hodnocení periodika Nové Valašsko a ustavili k tomuto účelu dvoučlennou komisi (Palacký, Katolický), jejichž zpráva o činnosti Nového Valašska byla diskutována na schůzi předsednictva OV KSČ 15. 11. 1968. Většina diskutérů nebyla s předloženou zprávou spokojená a bylo nařízeno vypracovat novou zprávu do konce listopadu komisi složenou z následujících členů OV KSČ: Palacký, Jan Janovský a Josef Macháček. Nejvíce kritiky sklídilo uveřejnění článků, které nebyly dostatečně podloženy průkaznými důkazy a dost často chyběl názor dotčené strany, což bylo opakovaně řešeno na schůzích předsednictva OV KSČ.²⁵⁴

Aby dostali obyvatelé okresu kompletní informace o Rezoluci starých komunistů bylo v Novém Valašsku otištěné stanovisko předsednictva OV KSČ, ve kterém se zásadně staví proti některým bodům rezoluce a objasňuje mnohé nesrovnalosti spojené s aktivem starých komunistů. Mezi nesrovnalosti patřilo přesvědčení veřejnosti o frakční činnosti zakládajících členů KSČ, ve skutečnosti byl aktiv zakládajících a dlouholetých členů strany uspořádán ve spolupráci s OV KSČ, která tím chtěla zajistit plnění výsledků pléna ÚV KSČ z 31. 8. 1968. OV KSČ rozhodně nesouhlasili s několika body rezoluce starých komunistů. Jak víme ke sporným a nesouhlasným bodům patří odsouzení hromadných sdělovacích prostředků, požadavky kádrových změn, provedení vedoucích pracovníků a volených orgánů KV a OV KSČ a požadavek potrestání sabotérů a protestujících vůči vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. V další části tisku byly otištěny odmítavé reakce k rezoluci zakládajících členů strany k celé situaci a jejímu hodnocení společně s vyjádřením redakce Nového Valašska, které článek otisklo kvůli informovanosti obyvatelstva. Podniky poslaly do redakce 65 odmítavých ohlasů na zveřejněnou rezoluci předválečných členů strany a do tisku byly vybrány dopisy následujících podniků: Zbrojovka Jablunka, MEZ Vsetín, Lipta a Tesla Rožnov pod Radhoštěm. V rámci prohlášení je kladen důraz na udržení jednoty strany a od obsahu rezoluce předválečných členů strany se distancují.²⁵⁵

V rámci zveřejnění rezoluce starých komunistů se řešila i redakce Nového Valašska a jakou míru svobody a volnosti mají mít redaktori k vydávání zpráv politického významu. Tato otázka byla několikrát řešena i na předsednictvu OV KSČ, kam byl také pozván redaktor Vladimír Valtr za zveřejnění příliš kritických či nevyhovujících článků. Otevřenost a kritičnost periodiku Nové Valašsko zůstala i po srpnových událostech i po přijetí zákona o tisku č.

²⁵⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva OV. Funkční období 1968–1971 (23. 3. 1968–4. 12. 1968), inv. č. 74, č. k. 98, 31. 10. 1968.

²⁵⁵ *Stanovisko předsednictva okresního výboru KSČ ve Vsetíně k „Rezoluci z aktivu členů strany z doby prvé republiky*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 44, 6. 11. 1968, s. 3.

127/1968, Sb.²⁵⁶ Jistá kritika zmíněného zákona zazněla ve článku *Proč ilegálně?*, ve kterém se autor vyjadřuje o publikování periodika interventů Zprávy nad jehož obsahem se nikdo nepozastavuje a nikdo neřeší kdo Zprávy vydává a kdo je povoluje či rozšiřuje mnohdy zdarma přímo do schránek. Jako další ilegální tiskovinu rozebírá Československé jaro 1968 v dokumentech, ve kterých je obhajována předlednová linie strany, čímž je podkopávána jednota strany i národa, jehož svornost byla v minulosti vícekrát zkoušena. Autor článků se hlásí k podpoře Dubčeka, Svobody a polednového demokratického vývoje. Ilegálně vydávané tiskoviny považuje za nenormální.²⁵⁷

K situaci v Novém Valašsku bylo nakonec sepsáno Stanovisko rady ONV a předsednictva OV KSČ, kdy má periodikum pomoci konsolidovat politickou situaci v okrese v duchu polednové politiky. V periodiku mají být tištěny fundované články ze všech oblastí života a věnovat více pozornosti názorům dělníků, tak aby se noviny staly diskuzní základnou.²⁵⁸

4.8. Odstoupení Ing. Jaroslava Beráka z funkce

Další událost, která musela být na okrese urgentně řešena bylo podání žádosti vedoucího tajemníka Ing. Jaroslava Beráka o uvolnění z funkce 16. 10. 1968 na schůzi předsednictva OV KSČ, s odůvodněním že na vedoucí funkci nemá dostatek sil a vzhledem k Moskevským dohodám ztratil motivaci k plné práci v aparátu. Vedle těchto důvodů také uvedl zdravotní a osobní problémy, které ho k tomuto kroku vedou. O uvolnění z funkce nežádal Jaroslav Berák poprvé, jak ukazovaly stranické materiály, ale již potřetí a vždy se nechal svými spolustraníky a spolupracovníky přesvědčit, aby funkci nepokládal a zůstal ve vedoucí funkci. Tentokrát byl plně rozhodnutý opustit svou funkci a na své místo navrhl rovnou dva kandidáty a sice Karla Sklenáře a Václava Václavíka. Žádost byla předtím projednána na KV KSČ v Ostravě a své stanovisko vyslovilo také plénum OV KSČ na mimořádné schůzi 8. 11. 1968, která se primárně sešla kvůli rezignaci Jaroslava Beráka. Na plénu byla Berákova činnost hodnocena pozitivně s tím, že diskutující si nepřáli jeho odchod z funkce obzvláště ve vzniklé situaci, kdy je potřeba silného vůdce, který má autoritu ve straně i mimo ni, což dokazují názory nestraníků, kteří si Berákův odchod nepřáli. Je zde zdůrazněna jeho progresivita se kterou se mezi prvními pustil do obrodného procesu v okrese, i když se zde objevily negativní hlasy, že v období vojenské intervence se Berák málo zapojoval do činnosti ve Valašském Meziříčí obsazeného Sověty, což

²⁵⁶ http://www.totalita.cz/txt/txt_zakon_1968-127.pdf

²⁵⁷ *Proč ilegálně?* Nové Valašsko, ročník 18, číslo 39, 2. 10. 1968, s. 3

²⁵⁸ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 3. 1. 1969

bylo vzápětí dementováno. Diskutující se zde shodli, že nelze Beráka nutit, aby ve funkci zůstal a jestliže se necítí dostatečně silný k výkonu vedoucí funkce neměl by být dále přemlouván. Na závěrečném hlasování pléna OV KSČ byla Berákova rezignace odmítnuta 15 hlasy, ale 14 hlasů bylo pro rezignaci. Na základě hlasování ustoupil Jaroslav Berák od svého návrhu odchodu z funkce vedoucího tajemníka OV KSČ a rozhodl se zůstat, aby pomohl konsolidaci a normalizaci situace.

Mohlo by se zdát, že Berák má širokou podporu členů okresních straníků, ale ne každý ho podpořil, důkazem je dopis Krajskému výboru strany do Ostravy od Josefa Mládenky. Ve svém dopise upozorňuje na časté změny ve vedení částí stranického aparátu, kdy se noví pracovníci museli narychlo seznámit se situací v okrese. Co se týče přímo Jaroslava Beráka viděl jeho nedostatky ve vedení vnitřních záležitostí základních organizací, vrchol viděl v řešení ekonomických otázek mimo stranickou organizaci s pomocí ředitelů podniků a hospodářských pracovníků. Stále více se podle názoru Mládenky projevoval v Berákově vedení liberalismus, který vedl ke snížení dohledu a náročnosti vůči organizacím Národních výborů či základních organizací. Celou situaci zhoršovaly reakce Beráka na snahy o diskuzi. Při řízení OV strany se měl Berák opírat o nejsilnější a nejvlivnější podniky v okrese, za které byly označovány následující podniky: Zbrojovka Vsetín, Tesla Rožnov pod Radhoštěm a Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí, které podporovaly Berákovy názory a pomáhali mu protlačovat jím navrhované koncepce. Mládenka také obvinil Beráka, že rezoluci z aktivu předválečných členů strany poskytl Vladimíru Valtrovi právě on, aby se mu dostalo podpory při jeho návrhu na rezignaci. Další kritika Beráka se týkala jeho účasti na schůzích KAN a K 231, ale už se neúčastnil stranického aktivu v základních organizacích, kde byli vedoucí straničtí činitelé pranýřováni za svou činnost v poválečném období. Zdůraznění prezentování subjektivních názorů na stranických konferencích a organizacích. V závěrečných řádcích Mládenka prohlásil, že Berák inklinuje ke směrům odsouzených listopadovým plénem jako protisocialistické. Řešení vidí ve změně působišť Beráka převedením na jiný úsek, aby zde mohl uplatnit své zkušenosti a znalosti.

Dopis Josefa Mládeky vyvolal mezi členy předsednictva OV KSČ bouřlivou a dlouhou diskuzi, kde se střetávala řada názorů na Jaroslava Beráka a hodnocení jeho činnosti, tak na Josefa Mládenku. Na konci diskuze byla ustavena skupina ve složení: plk. Jaroslav Jindra, Jan Janovský a Jiří Novosad, která měla vypracovat stanovisko k 27. 1. 1969, kdy se mělo sejít předsednictvo OV KSČ ve Vsetíně. Co se týče konečné reakce na obsah dopisu Josefa Mládenky a jeho kritice Jaroslava Beráka, diskutující se shodli, že je čas přestat řešit osobní

spory a spojit se ve věci konsolidace situace v okrese. Zároveň se zde mluvilo o problému vynášení informací ze schůzí předsednictva, kdy byl plk. Jindra pozván k sovětské jednotce do města Frenštát pod Radhoštěm, aby zde vysvětlil svá stanoviska, která zaujal k dopisu Josefa Mládenky.²⁵⁹ Stanovisko bylo na této schůzi předsednictva 27. 1. také projednáváno společně s dopisem ze základní organizace KSČ Veřejné bezpečnosti, ve kterém byl vyslovený protest vůči členství Jaroslava Beráka v delegaci²⁶⁰, která má navazovat přátelské vztahy se Sovětským svazem během plánované návštěvy v Kotovu. Pod dopisem se podepsalo 33 členů ZO KSČ OO VB Vsetín. V diskuzi nad zasláným dopisem bylo diskutéry přiznáno, že mnohé postoje Beráka k Sovětskému svazu byly kritické, ale ne protisovětské, jak uvádí plk. Jindra. Je zdůrazněno, že žádný další orgán si nestěžoval na účast Jaroslava Beráka ve skupině vyslané do Kotova. Další řešení této otázky mělo probíhat za přítomnosti zástupců stěžovatelů, aby mohli své názory obhájit.²⁶¹ Zástupci SNB ve Vsetíně k tomuto účelu dorazili na jednání předsednictva OV KSČ 12. 2. 1969 a jako důkaz Berákových protisovětských postojů je prohlášení POV KSČ z 27. 8. 1968, kdy se o sovětském vojsku na území Československa vyjadřují jako o okupačních vojscích. Tento výňatek z prohlášení vyvolal mezi členy předsednictva OV KSČ bouřlivou diskuzi, kde bylo jednoznačně řečeno, že situace v srpnových dnech byla značně nepřehledná a velké množství organizací se k problému postavilo podobným způsobem, ale především zde bylo řečeno, že nelze zaměňovat protisovětské postoje za postoje k srpnové intervenci cizích vojsk, kdy se jedná o dvě odlišné otázky. V této části diskuze můžeme zaznamenat, jak jednotliví funkcionáři upozorňují na činy v minulosti svých kolegů a to především k srpnové činnosti krátce po invazi vojsk Varšavské smlouvy. Například, že se členové SNB nezúčastnili jednání se sovětskými vojsky kromě 1 staršího člena Babince. Členové předsednictva OV KSČ zde dokazovali, že přednesený důkaz o Berákových protisovětských postojích byl vytvářený celým předsednictvem OV KSČ a že by se již neměli vracet k minulým postojům, ale přemýšlet, jak přistoupit ke konsolidaci vztahů a poměrů v okrese. V rámci diskuze docházelo k hodnocení srpnových událostí, kdy bylo rozhodnutí předsednictva OV KSČ podle členů SNB Vsetín ovlivněné davovou psychózou a vlivem sdělovacích prostředků, které se stále častěji stávají cílem kritiky straníků. Členové OV KSČ své názory obhajovali ve smyslu, že je potřeba všechny výroky vnímat v celkovém kontextu situace, kdy byli straníci neinformovaní a museli

²⁵⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 12. 2. 1969

²⁶⁰ Dalšími členy delegace byli vybráni: Oldřich Novotný, František Katolický, Jan Nehyba, Josef Tichánek a Ondřej Holík.

²⁶¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 27. 1. 1969

okamžitě reagovat na nastalou situaci. Aby nedocházelo k dalším nedorozuměním jako nejlepší východisko bylo vyhodnoceno odeslat na stranickou schůzi SNB skupinu z POV KSČ ve složení: Berák, Jindra a Katolický, kteří vysvětlí připomínky členů této stranické organizace.²⁶²

Co se týče dopisu Josefa Mládenky adresovaný KV KSČ v Ostravě, předsednictvo OV KSČ ve Vsetíně se rozhodlo neprovádět hodnocení okresní organizace v období polednového vývoje, protože to je úkol okresní stranické konference. Stanovisko se však vyjádřilo k jiným bodům Mládenkova dopisu, mezi ně patřilo řízení politické práce Beráka, kde se upozorňuje na rychlý sled události v období po dubnovém a květnovém plénu ÚV KSČ, kdy nastala názorová diferenciací. Značný vliv na zeslábnutí práce OV KSČ měly žádosti o rezignace ze strany vedoucího tajemníka Jaroslava Beráka. Při hodnocení osobních vlastností Jaroslava Beráka považuje určená komise za rozhodující Berákovu hodnocení pracovníky předsednictva při jeho žádostech o uvolnění z funkce. Činnost stranického orgánu by se měla podle zprávy komise analyzovat a vyjasnit si sporné body, kterých je hodně. Jaroslav Berák by se měl podle závěru zprávy ujmout pevného řízení stranického aparátu, aby straničtí představitelé soustavně spolupracovali s příslušnými odborníky, a tak došlo ke zvýšení úrovně činnosti OV KSČ. Změnu ve vedení OV KSČ byla stanoviskem zamítnuta, protože nejdůležitějším úkolem bylo sjednocení strany a Jaroslav Berák má širokou podporu ve stranických orgánech, jak dokázaly rozsáhlé diskuze a protesty, když chtěl Berák odstoupit z funkce vedoucího tajemníka OV KSČ Vsetín.²⁶³

Ve světle těchto událostí a přesvědčování Beráka, aby neopouštěl funkci vedoucího tajemníka OV strany působí další žádost Jaroslava Beráka o uvolnění z funkce a následná reakce předsednictva OV KSČ poněkud groteskně. Zde si totiž můžeme explicitně ukázat, jak se změnila politická situace po nastoupení Gustáva Husáka do funkce 1. tajemníka ÚV KSČ, který začal postupně nastolovat normalizační mocensko-byrokratický režim. Svou další žádost o uvolnění z funkce odeslal Jaroslav Berák předsednictvu KV KSČ 25. 4. 1969, kde byla jeho žádost schválena a byl oceněn jeho čestný a komunistický přístup k tomuto problému. Žádost byla následně postoupena k jednání předsednictvu OV KSČ v přítomnosti delegace z KV KSČ dne 21. 5. 1969. Zde byla žádost jednomyslně schválena²⁶⁴ a dne 22. 5. 1969 byla projednána na mimořádné schůzi pléna OV KSČ. Důvody žádosti o uvolnění z funkce byly ve své podstatě

²⁶² MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 12. 2. 1969

²⁶³ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 27. 1. 1969

²⁶⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 22. 5. 1969

stejně, totiž že Berák byl zastáncem polednového demokratizačního kurzu ve straně, který chtěl pomoci prosadit, ale nové cíle už byly poněkud jiné a také Berák pocíťoval nedůvěru u části předsednictva OV KSČ, jak nám ilustroval dopis, respektive stížnost Berákova kolegy Josefa Mládenka. Berák ve své žádosti prohlásil, že za takových podmínek nemůže dále vykonávat vedoucí funkci ve straně a sjednotit ji. Na konci své žádosti vyjádřil souhlas se závěry dubnového pléna ÚV KSČ.²⁶⁵ Po tomto vyjádření již nenásledovala diskuze ani přesvědčování jako u předchozí Berákovy rezignace. Přímou na schůzi předsednictva OV KSČ 21. 5. 1969 byl navržen jediný kandidát na uvolněnou funkci vedoucího tajemníka OV KSČ RSDr. Václav Václavík, který byl v tajném hlasování do funkce zvolený 20 hlasy. Ve sledované době zastával Václavík funkci tajemníka pro stranickou práci v oblasti průmyslu na OV KSČ a za jeho následovníka byl vybrán Ing. Radomír Kozubík, zvolený v tajném hlasování 22 hlasy. Diskuze nenastala ani na mimořádné schůzi pléna OV KSČ 22. 5. 1969, která byla svolána speciálně k vyřešení odstoupení Beráka z funkce a zároveň jeho uvolnění z dalších funkcí v rámci vsetínského předsednictva a pléna OV KSČ. Tentokrát pro Berákovo odvolání hlasovalo 26 členů pléna OV KSČ a 2 se zdrželi hlasování.²⁶⁶

4.9. 1969

Rok 1969 byl stejně jako rok 1968 bohatý na události, které si každoročně připomínáme, ale už se nejednalo o tak radostné události jako v roce 1968. Rok 1969 si můžeme charakterizovat jako postupnou cestu k normalizaci, jejímž symbolem se v celostátním měřítku stal Gustáv Husák, který byl paradoxně jednou z hlavních osobností obrodného procesu na Slovensku, ale věděl, kdy má změnit názor a splynout s davem. Rok 1969 znamená především návrat k mocensko-byrokratickému systému a demokratické principy, které strana začala v roce 1968 postupně zavádět zase byla rychle zrušena. Demokratické státy západu zase začaly být zlí kapitalisté a vykořisťovatelé a Československo se ještě více přimklo k Sovětskému svazu a jeho satelitům a opět se stalo poslušným spojencem reálného socialismu. Než se však situace znormalizovala došlo ještě k řadě významných i méně významných událostí.

Společnost vlivem prožitých událostí a činností československých funkcionářů postupně upadala do apatie. Většina společnosti se směřováním Československa spokojená nebyla, ale začali se přizpůsobovat změněným podmínkám. Všudypřítomnou apatii chtěl

²⁶⁵ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ, Zápisy ze schůzí pléna okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (17. 3. 1968–20. 6. 1969), 22. 5. 1969, Jednotná informace o zasedání pléna OV KSČ, konaného dne 22. 5. 1969.

²⁶⁶ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ, Zápisy ze schůzí pléna okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (17. 3. 1968–20. 6. 1969), 22. 5. 1969.

prolomit student filozofie Univerzity Karlovy Jan Palach, který se 16. 1. 1969 upálil na Václavském náměstí, a o 3 dny později 19. 1. 1969 zemřel na následky svých zranění. Před tímto činem sepsal Palach dopis, ve kterém napsal požadavky, které se týkaly zrušení cenzury a zákaz rozšiřování tiskoviny Zprávy, čímž vyjádřil názory řady obyvatel Československa. Palach svým činem vstoupil do dějin jako tzv. První pochodeň, nejednalo se však o jediného upáleného člověka v Československu, dalším byl Jan Zajíc, který se upálil 25. 1. 1969.²⁶⁷ Jedná se o nejznámější případy tzv. pochodní, ale existovali další lidé, kteří se v této době zapálili. Jedním z nich byl PhDr. Bohumil Peroutka,²⁶⁸ vsetínský vědec a historik, který působil jako pedagog, ředitel Státního okresního archivu ve Vsetíně a ředitel Státního vlastivědného muzea ve Vsetíně. Tento historik napsal do Nového Valašska článek Jedenapadesátileté Československo, kde popsal založení Československa a vyzdvihoval zde roli T. G. Masaryka s návratem k obrodnému procesu. Článek, který prošel přes cenzora Nového Valašska Jakše způsobil na OV KSČ a v celém okrese zemětřesení na řadech postů. Příkladem je autor článku Bohumil Peroutka, který byl propuštěn z Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně, což byla pro vědce zlomová událost, po které se rozhodl k sebeupálení na nádvoří Vsetínského zámku dne 28. 10. 1969. Svým činem upozornil na situaci v okrese i v celé republice a zároveň ve svém závěrečném dopise upozornil, že za ním napsaný článek byli nespravedlivě odpovědní druzí lidé, kteří na obsahu článku nepracovali, ale byli prostě součástí redakce. Řečený článek byl v Novém Valašsku otištěn 22. 10. 1968 a působil zde téměř jako zjevení.²⁶⁹

Přestože smrt Jana Palacha vyvolala bouřlivou reakci veřejnosti stranický aparát, respektive jeho členové, se k situaci postavil s ledovým klidem, jak ve své publikaci popisoval Zdeněk Mlynář.²⁷⁰ Obyvatelé státu mezitím konali za mrtvého Palacha tržny a demonstrace, aby podpořili realizaci Palachových požadavků. Situaci se pokoušel uklidnit prezident Ludvík Svoboda ve svém televizním projevu 20. 1. 1969, kdy vzdal hold Palachovu činu, ale zároveň nesouhlasil s formou, kterou zvolil k předání svých postojů.²⁷¹ K prezidentovu projevu se také

²⁶⁷ BÁRTA, Milan, Jan BŘEČKA a Jan KALOUS. *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, s. 48–50.

²⁶⁸ Vzhledem ke způsobu jeho smrti, kterým vyjádřil svůj nesouhlas s normalizací se mu dostalo přezdívky Vsetínská pochodeň.

²⁶⁹ JANOŠÍK, Rostislav: „Valašský Palach“, jehož jméno mělo být zapomenuto, <http://www.i-sn.cz/clanky/sn-c.-8-2016/---valassky-palach----jehoz-jmeno-melo-byt-zapomenuto-----phdr.-rostislav-janosik.html> [cit. 3. 7. 2018, 13:20].

²⁷⁰ MLYNÁŘ, Zdeněk: *Mráz přichází z Kremlu*, s. 273–274.

²⁷¹ FELCMAN, Ondřej – VONDROVÁ, Jitka: *Vláda a prezident. Období normalizace (září 1968 – říjen 1969). Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970*, díl 8, svazek 2, Praha – Brno 2010, s. 272–274.

vyjádřil poslanci rady MěNV ve Valašském Meziříčí na svém mimořádném zasedání 23. 1. 1969, kde Svobodu označili za morální oporu a autoritu

A jak na tyto případy reagovaly orgány v okrese Vsetín a ve městě Valašské Meziříčí? V oficiálních spisech a záznamech ze schůzí se neobjevily zmínky či ohlášení těchto tragických událostí. Jediní, kteří na situaci reagovali byli redaktori týdeníku *Nové Valašsko*, kde byla otištěna báseň *Parabola* věnovaná Janu Palachovi.²⁷² Ve stejném vydání novin byl dán větší prostor rozhlasovému vysílání ve Valašském Meziříčí²⁷³ a informování o společných oslavách 25. výročí Slovenského národního povstání 1944.²⁷⁴ Čin Jana Palacha byl více rozebírán v následujícím vydání *Nového Valašska* z 29. 1. 1969, kdy byl v novinách otištěný krátký vzkaz studentům UK od studentů Střední ekonomické školy ve Valašském Meziříčí, kde své pražské kolegy ujišťují, že se budou zasazovat o uskutečnění požadavků Jana Palacha²⁷⁵ a zároveň studenti stejné školy posílají soustrastný dopis jeho matce, ve kterém ji vyjadřují obdiv, protože v boji za suverenitu státu ztratila to nejcennější – syna.²⁷⁶ Palachův hrdinský, ale tragický čin²⁷⁷ se sice stal událostí, která na chvíli opět probudila společnost, aby zabodovala o svá práva, kterých se jí dostalo během roku 1968, ale tento plamínek byl brzy uhašen k čemuž napomáhala činnost okresních stranických složek i místních periodik. Zde je však jistou omluvou, že k popsaným událostem došlo pár dní před uzávěrkou okresních novin, které měly pevně stanovenou strukturu a počet článků na vydání.

Leden roku 1969 se pro vsetínský okres i Valašské Meziříčí nesl především v duchu příprav výročních členských schůzí, na jejichž konání měl ve městě Valašské Meziříčí dohlédnout plk. Jindra, kde se měly schůze konat 14. 1. 1969. Ing. Josef Palacký měl za úkol dohlédnout na tuto schůzi v rámci podniku Osvětlovací sklo, Jan Kopecký na schůzi ve valašskomeziříčské Tesle a Ing. Bohumil Dvořák na situaci v Urxových závodech. Tito dohlážitelé byli na schůzi předsednictva OV KSČ jmenováni, aby o průběhu schůze informovali na lednové schůzi pléna OV KSČ. Na začátku roku také bylo nutné schválit plány práce mnohých institucí, kterými by se mohly řídit, prvním z nich byla Okresní politická škola a její plán na I. čtvrtletí.²⁷⁸ Co se týče vlastních výročních členských schůzí byly postupně

²⁷² KYŠÁK, Miroslav: *Parabola. Studentu Janu Palachovi*, *Nové Valašsko*, 22. 1. 1969, ročník 19, číslo 4, s. 1.

²⁷³ *Hlásí se studio Val. Meziříčí*, *Nové Valašsko*, 22. 1. 1969, ročník 19, číslo 4, s. 1.

²⁷⁴ *25 let SNP na moravsko-slovenském pomezí. V duchu česko-slovenské vzájemnosti*, *Nové Valašsko*, ročník 19, číslo 4, 22. 1. 1969, s. 1.

²⁷⁵ *Studentům filosofické fakulty UK*, *Nové Valašsko*, ročník 19, číslo 5, 29. 1. 1969, s. 1

²⁷⁶ *Studenti matce hrdiny*, *Nové Valašsko*, ročník 19, číslo 5, 29. 1. 1969, s. 2.

²⁷⁷ *Jde nám o jednotu*, *Nové Valašsko*, ročník 19, číslo 5, 29. 1. 1969, s. 1.

²⁷⁸ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 3. 1. 1969.

realizovány od února 1969 a probíhaly i v průběhu dubna 1969. Ve stejné době se také konalo Mistrovství světa v ledním hokeji ve Stockholmu na což ve svém diskuzním příspěvku upozornil vedoucí tajemník OV KSČ Jaroslav Berák, jako by předpokládal vývoj událostí, které způsobí tato sportovní událost, a především zápasy ČSSR – SSSR. Co se týče vlastního průběhu výročních schůzí byl zde kladen důraz na větší zapojení komunistů do odborové činnosti, protože podle jejich usnesení není nejdůležitější počet komunistů v dané organizaci, ale jejich kvalita, jak dokáží jednat s lidmi a předávat jim důležité myšlenky a celkově prezentovat činnost KSČ při vedení státu.²⁷⁹ Pro komunisty bylo důležité, aby pro obyvatele republiky působili silným dojmem, kdy mají situaci pod kontrolou a jejich členy jsou nejlepší z nejlepších. Pro komunisty nevypadalo nejlépe, když nestraník působil způsobileji než komunista, který by měl být všestranně informovaný o probíhající situaci ve státě a v okrese a odpovídat na zadané otázky. Neméně důležitou otázkou určité byly počty komunistů v odborových organizacích, ale v roce 1969 bylo klíčové udržení a upevnění pozice ve společnosti, protože k vládě nad obyvateli byla potřebná důvěra, kterou nešlo získat pasivitou a přenecháním iniciativy nekomunisty či dokonce jinostraníky, jak na místní, tak na celostátní úrovni.

Členské schůze v okrese také byly hodnoceny Krajským výborem strany, který své hodnocení zaslal OV KSČ. Celkově byla poměrně nízká účast na schůzích, kdy má podnik AVTB 103 členů, ale schůze se účastnilo pouze 39 členů, ale celková účast z 58 konaných schůzí se pohybovala okolo 62, 2 %. Hlavní náplň schůzí většinou tvořily diskuze nad celostátními problémy, jako hodnocení polednového vývoje, hodnocení vojenské intervence vojsk Varšavské smlouvy, pasivita členů strany i nejednotné názory. Úkolem schůzí byly především volby nových zastupitelů základních stranických organizací, které jsou součástí podniků, kdy někteří z funkcionářů zůstávají součástí nově zvolených základních organizací, ale problém byl zajistit kandidáta pro funkci předsedy organizace. V některých podnicích nebyli ve volbách zvoleni navržení kandidáti, kdy se další možností stala volba formou aklamace, veřejným hlasováním. Jako jeden z největších problémů je podle zprávy KV KSČ reakce na usnesení z listopadové rezoluce ÚV KSČ, které jsou povrchní a nejsou zahrnuty v novém akčním postupu, což je podle některých členů základních organizací záležitost, kterou by se měly zabírat nově zvolení členové základních organizací. Jako další znepokojující fakt rozebírali znalosti místních komunistů o vlastním obsahu listopadového pléna, kdy bylo nařízené, aby se četla celá rezoluce, ale na některých členských schůzích k tomuto kroku

²⁷⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápis ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 12. 2. 1969

nedošlo, protože se údajně místní funkcionáři domnívali, že je rezoluce příliš dlouhá a umrtvuje diskuzi.²⁸⁰ tato zpráva se však týkala menší části proběhlých členských schůzí, které probíhaly 3 měsíce. Poslední zprávu o průběhu a hodnocení těchto schůzí máme z 9. 4. 1969, kdy na území okresu proběhla většina členských schůzí a jejichž obsah byl zaměřený na místní problémy.²⁸¹ Zde můžeme vidět, že každý podnik řešil odlišné záležitosti podle svého zaměření a vlivu v oblasti, kdy například pro Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí byla důležitá zahraniční politika státu, podle které může podnik posílat své nabídky do zahraničních obchodů a následně zde uzavírat výhodné obchody placené v silnějších západních měnách. Menší podniky se tedy spíše zaměřily na místní situaci, kdy potřebovali být informováni o místních záležitostech, a hlavně o jejich řešení. Z celostátních problémů je nejvíce probíranou záležitostí, respektive požadavek uspořádání XIV. sjezdu strany, kde bude zvolené nové vedení KSČ.

Vedle výročních členských schůzí se strana předně věnovala zhodnocení polednového vývoje z různých stran chápání řečeného pojmu. Vznikala celá řada stanovisek a rezolucí, ve kterých byl oceňovaný polednový vývoj, ale zároveň bylo důležité zklidnit situaci ve městech okresu a sjednotit členy strany. Rezoluce a stanoviska předsednictva OV KSČ k situaci byly tištěny na stránkách okresního periodika *Nové Valašsko*, ale přesto nebyli všichni tak informováni, jak si to situace zasloužila, aby mohlo dojít k normalizaci stavu a funkcionáři se mohli naplno věnovat své náplni práce. Místo toho se musí vysvětlovat co, kdo, komu, kdy řekl zpětně a lidé si radši naladí západní stanice, aby se dozvěděli pravdu a získali i více informací. Na tento stav upozorňuje právě na stránkách *Nového Valašska* redaktor Vladimír Valtr, hned pod prohlášením předsednictva OV KSČ k rezoluci ÚV KSČ.²⁸²

V rámci 100. letého výročí od založení podniku Osvětlovací sklo Valašské Meziříčí v listopadu 1968 doporučili členové předsednictva OV KSČ udělit kolektivu pracujících státní vyznamenání za zásluhy o výstavbu. Udělení vyznamenání bylo doporučeno v termínu 1.-9. 5. 1969, což lze chápat jako jeden z prvků májových oslav práce a osvobození. Vyznamenání bylo pracovníkům podniku uděleno vzhledem ke skutečnosti, že většina výrobků podniku byla určena na export především do západních – demokratických zemí, kde byla ve sledovaném období vysoká konkurence a podnik se přesto dokázal udržet v této době své odběratele, a dokonce svou působnost rozšířil. Zřejmě, aby nebylo opomenuto některé z významnějších

²⁸⁰ Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 26. 2. 1969

²⁸¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 9. 4. 1969

²⁸² VALTR, Vladimír: *Nejen klid i porozumění*, *Nové Valašsko*, ročník 19, číslo 2, 8. 1. 1969, s. 1, 4.

výročí průmyslových podniků v okrese, bylo průmyslovému oddělení OV KSČ uloženo tyto události sledovat a zároveň zpracovat jejich přehled, stejně tak u družstev a zemědělských podniků.²⁸³ Zpracování podobných přehledů a statistik však také mohl být způsob, jak obyvatele okresu zaujmout novými tématy, aby nediskutovali o situaci, která panovala v Československu. Předloženou teorii nám může potvrdit rozhodnutí OV KSČ o větší angažovanosti okresu a stranických orgánů v oslavách významných výročí v místních obcích a organizacích a spojit je s událostmi národních výborů a národní fronty. Právě OV NF měl organizovat řečené události a primární roli zde měla zastávat KSČ a její členové, jmenovitě v politické a ideologické oblasti ve spolupráci s dalšími členy společnosti – jinostraníkům, nestraníkům, státních organizací. Zároveň je zde kladený důraz na oslavy Vítězného února, který má být prezentovaný jako vítězství strany a lidu,²⁸⁴ což lze vnímat jako taktický tah, kdy chtěli komunisté prezentovat svá vítězství a pomoc obyvatelům Československa, i když se v polednovém vývoji přiznával k chybám, ke kterým došlo po únorovém převratu.

Situaci v Československu si stále můžeme popisovat jako aktivní období občanské společnosti, kdy řada společenských a stavovských organizací dostala od ministerstva vnitra povolení k registraci. Díky této registraci mohly legálně působit svazy žen, lékařů, drobného socialistického podnikání či Junák nebo sdružení přátel SOS dětské vesničky a mnoho dalších.²⁸⁵ Jako typický příklad si můžeme ukázat na organizaci Junáka, která byla ustanovena a funkční ve Valašském Meziříčí, protože její činnost v období po srpnu 1969 by mohla překvapit, vzhledem k zastavení činnosti organizací typu KAN či K231, což byly organizace politického rázu, především KAN. V rámci činnosti skautské organizace Junák ve Valašském Meziříčí si můžeme ukázat, že s organizací se jednalo minimálně na úrovni MěNV rovnoprávně, což dokazuje případ prodeje, respektive pronájmu domu na Mlynářce. Jednalo se o dřevěný srub, který byl ve sledovaném období bezplatně používán rybářským spolkem se sídlem ve Valašském Meziříčí. Srub byl majetkem MěNV kvůli plánované výstavbě silnice a křižování železniční tratě na trase Valašské Meziříčí – Ostrava – Rožnov pod Radhoštěm, ale vzhledem ke změně plánů výstavby nemohl MěNV budovu asanovat. Budova se však vzhledem k nově vzniklé situaci stala neužitečnou a rada MěNV doporučila objekt prodat. Rada MěNV předběžně rozhodla o prodeji objektu Štefanu Verbichovi na schůzi z 13. 8. 1968, ale museli

²⁸³ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 12. 2. 1969.

²⁸⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 12. 2. 1969.

²⁸⁵ BÁRTA, Miloš: *Pokus o záchranu reformního programu*. In: *Československo roku 1968. 2. díl: počátky normalizace*, Praha 1993, s. 46, 48.

počkat na odhad ceny soudním znalcem. Po odhadu ceny byl odprodej srubu Štefanu Verbichovi schválený za cenu 16 290 Kčs.²⁸⁶ Prodej objektu však byl opět otevřený 13. 2. 1969 na schůzi rady MěNV, kdy o popisovaný objekt začala usilovat organizace Junák, respektive o bezplatné přidělení budovy. Skautská organizace v této době sdružovala 200 dětí v 8 oddílech, z toho byl 1 oddíl dívčí, 2 oddíly vlčat a v ostatních oddílech byli sdružováni chlapci. Vzhledem k náplni práce organizace s dětmi byl návrh Junáka přijat a původní záměr prodat srub na Mlynářce Verbichovi byl zrušený.²⁸⁷ Zde můžeme vidět snahu MěNV vyjít vstříc skautské organizaci Junák do té míry, že byli ochotni zrušit několikaměsíční dohody a připravit nové, včetně dalšího posudku spojených s následným bezplatným přidělením objektu.

Vedle Junáka byla na území okresu také hojně podporováno sdružení SOS dětské vesničky, které zajišťují opuštěným dětem vytvoření nové stabilní umělé rodiny. Kruh přátel SOS dětské vesničky v ČSSR vznikl 16. 4. 1968 a postupně začaly být na jeho konto pod číslem 777 shromažďovány vyšší či menší finanční příspěvky, jejichž součet 28 miliónů Kčs dal vzniknout první SOS dětské vesničce v ČSSR v Doubí u Karlových Varů.²⁸⁸ K finální částce dopomohli také obyvatelé okresu Vsetín, kteří byli prostřednictvím novinových článků uveřejněných v Novém Valašsku vyzýváni, aby pomohli realizovat tento dobročinný projekt.²⁸⁹ Sbírky byly zahájeny ve Valašském Meziříčí na výzvu MěNV pionýrskou organizací při Základní devítileté škole v Husově ulici a jejich prostřednictvím bylo vybráno 1 496 Kčs. Tímto způsobem byli záhy inspirováni obyvatelé blízké obce Zašová, kde vybrali 2 550 Kčs.²⁹⁰

V rámci Valašského Meziříčí čekal funkcionáře úkol realizace výstavby sídliště Na Vyhlídce. V rámci výstavby v plánech figuroval návrh výškové budovy, kde mělo sídlit osvětové zařízení MěNV, ředitelství podniku Pramen a zařízení Restaurace a jídelny. Na dotazy odpovídal JUDr. Nesvadba. Výstavba sídliště se také stala tématem mimořádné schůze rady ONV ve Vsetíně, které účastnil hlavní projektant sídliště společně se zástupci MěNV Valašské Meziříčí.²⁹¹ S vlastní výstavbou sídliště se začalo v průběhu roku 1969 a na jejím konci už stály 3 nové budovy, které se staly základem pro nové sídliště. Moderní bytové výstavbě musely ustoupit domům a vilkám postavených na ulicích Králová, Nová, Vsetínská a Študlov. Na

²⁸⁶ MZA Brno, SOkA Vsetín, MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů Rady MěNV 30. 1. 1969

²⁸⁷ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 117, 13. 2. 1969

²⁸⁸ HOPPE, Jiří: *Pražské jaro a občanská společnost*, In: *Padesátá a šedesátá léta v československých i světových dějinách. XV. letní škola historie. Sborník textů a přednášek*. Praha 2003, s. 109–110.

²⁸⁹ SOS – *dětské vesničky*, Nové Valašsko, ročník 19, číslo 2, 8. 1. 1969, s. 3.

²⁹⁰ *Další dar SOS vesničky*, Nové Valašsko, ročník 19, číslo 3, 15. 1. 1969, s. 1.

²⁹¹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV Valašské Meziříčí, inv. č. 117, 16. 1. 1969.

Štěpánově vznikl ojedinělý projekt, popisovaný jako největší svého druhu v republice – rodinná výstavba, tedy řadové domy družstevní i individuální výstavby, kde v roce 1969 začali pokládat inženýrské sítě. S problémy se však díky bytové výstavbě potýká umístění dětí do škol jak mateřských, tak základních, kde většina základních škol vyučuje na směnný provoz a stává se obtížným umístit dítě do mateřské školy a čekalo se na vybudování podnikové mateřské školy Urxových závodů. Roku 1969 byla také dostavěna obřadní síň ve Valašském Meziříčí díky Technickým službám města na území krásenského hřbitova, aby se mohli pozůstalí důstojně rozloučit s mrtvými i mimo objekt kostela ve městě. Nová obřadní síň vznikla přístavbou a rekonstrukcí bývalé židovské márnice v jejíž blízkosti se nacházelo několik náhrobků, kolem kterých bylo naplánované postavit památník.

Kronikářka města Valašské Meziříčí také nezapomněla připomenout řadu zpráv z činnosti komise Památkové péče v čele s Richardem Jeřábkem, kdy komise opravila domy²⁹² a sochy a důrazně protestovali proti odstranění křížů. Zvláštní pozornost byla v pamětní knize města věnována předsedovi komise Památkové péče Richardu Jeřábkovi, o jehož činnosti vznikla ve valašskomeziříčském muzeu výstava R. Jeřábek a jeho hobby. Jsou zde vystaveny předměty vysoké historické hodnoty, které Jeřábek v období svého života nashromáždil. Richard Jeřábek byl profesí strojvedoucím a zálibu v historii zdědil po otci filatelistovi a následně tuto vášeň zdědil Jeřábkův syn, etnograf Masarykovy univerzity.²⁹³

1. plenární zasedání MěNV se konalo 6. 2. 1969, kde se řešilo hned několik problémů, kdy některé přetrvaly ještě z roku 1968 a jiné se objevily na začátku roku 1969. Mezi velké problémy města patřil nedostatek pitné vody, kdy mezi poslanci pléna MěNV panovaly obavy, jestli pitnou vodu neodebírají průmyslové podniky k výrobě, což bylo během diskuze vyvráceno, protože podniky používají průmyslovou – užitkovou vodu a pitnou vodu používají jediné potravinářské podniky. Díky této krizové situaci nastala otázka, jestli je město schopné zajistit vodu i pro nově vznikající sídliště Na Vyhlídce, které se má v roce 1969 začít stavět, na což bylo odpovězeno kladně, kdy projektanti sídliště i samotné město počítá s kanalizací a odvodem vody do této části města.

Člen pléna MěNV Grosman si ve svém příspěvku také stěžoval na informovanost členů MěNV, kdy ve zprávách nejsou podrobné informace, nýbrž pouze výtahy, kde jsou podtržené obzvlášť důležité věci, což by se mělo řešit vydáváním Bulletinu.

²⁹² Jedním z opravených domů byla také budova, ve které sídlí Městský národní výbor.

²⁹³ MZA Brno, SOKA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Pamětní kniha 1969–1972, inv. č. 278.

Jako každoročně se plénium věnovalo statistice trestných činů ve městě, které jsou v časovém horizontu 10 let podobné i přes zvyšující počet obyvatel a je to dáno charakterem oblasti, která je charakterizována jako rekreační a průjezdová.

Důležitým bodem byla také zpráva o výsledcích hospodaření za rok 1968. V této části může zpráva překvapit v části, která se zabývá federativním uspořádáním republiky na národnostním principu, v jejímž rámci poslanci MěNV nesouhlasí se vznikem menších okresů, protože by to situaci pouze zkomplikovalo, ale v průběhu roku 1968 byl jejich postoj odlišný, když žádali vyšší územní složky o znovuoobnovení okresu Valašské Meziříčí. Je potřeba dodat, že v rámci vzniku střediskových center se hodlá město Valašské Meziříčí o ustanovení centra ucházet.²⁹⁴

Na schůzích předsednictva se také v roce 1969 vyjasňovaly otázky mezinárodního zájmu republiky, jak dokazuje jisté pobouření nad neúčastí KSČ na IX. sjezdu Svazu komunistů Jugoslávie, kam byla pozvána jak KSČ, tak i sociálně demokratická strana. Řečený sjezd se konal v termínu 11.–16. 3. 1969 a výkonný výbor ÚV KSČ rozhodl o neúčasti československé delegace na sjezdu. Důvodem rozhodnutí byla možnost opětovného zájmu o události ve státě, což by mohlo zkomplikovat již komplikovanou situaci. Navíc se některé spřátelené komunistické strany rozhodly sjezdu nezúčastnit, takže by podle ÚV KSČ přítomnost československé delegace nesplnila účel stmelení a zlepšení vztahu ke spřáteleným, bratrským zemím a situaci by to celé více zkomplikovalo. Na základě těchto informací se ÚV KSČ rozhodla nevyslat na sjezd Svazu komunistů Jugoslávie svou delegaci, ale pouze zaslat pozdravný dopis, který měl být další den otištěn v novinách. Kritika tohoto rozhodnutí souvisela s načasováním a pevným rozhodnutím o neposlání delegace do Jugoslávie, kdy nadřízení nebyli schopni řadovým členům toto rozhodnutí vysvětlit. Podle mnohých straníků se jedná o vyjádření nedůvěry směrem k členům strany. Obyvateli okresu bylo dále upozorněno, že v novinách se neustále píše o přátelství k Jugoslávii, takže nastává otázka, proč do Jugoslávie nevyšlou delegaci?²⁹⁵ Zde můžeme vidět, že se strana postupně vrací ke svým starým praktikám, kdy je oznámeno rozhodnutí na poslední chvíli a nižší organizace se musí podle nově nastavené situace zařadit.

²⁹⁴ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Knihy zápisů ze schůzí pléna městského národního výboru 29.–34. schůze (6. 2. 1969–11. 12. 1969), inv. č. 19, 6. 2. 1969.

²⁹⁵ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ, Záписы ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 12. 3. 1969.

Jednotlivé měsíce roku 1969 se vyznačovaly specifickými událostmi, kdy k nejdůležitějším patřily březnové události, které jsou v českých dějinách zapsány jako tzv. hokejová krize. Krize byla způsobena Mistrovstvím světa v ledním hokeji konaném ve dnech 15.–30. 3. 1969 ve švédském Stockholmu. O řečeném mistrovství již víme z předchozích řádků v souvislosti s organizací výročních členských schůzí, při kterých měl být brán zřetel při organizaci členských schůzí. Mistrovství mělo být původně pořádáno v Praze, ale protože se organizátoři obávali protisovětských postojů bylo mistrovství přeloženo do Stockholmu. Jak ukázaly následující události byly obavy pořadatelů oprávněny. První výhra hokejistů Československa nad Sověty v poměru 2:0 z 21. 3. 1969 vzbudila velkou radost československé veřejnosti a průběh oslav byl klidný bez zásahů bezpečnosti. Pověstná sopka vybuchla teprve 28. 3. 1969, kdy Československo opět vyhrálo nad Sovětským svazem v poměru 4:3 za dramatických okolností.²⁹⁶ Vítězství bylo oslavováno v noci z 28. na 29. 3. ve formě vzdoru vůči Sovětské okupaci ve formě výkřiků výsledku zápasu, psaním po fasádách, trubením či vyvěšením vlajky. Největší nepokoje byly zaznamenány v Praze, Ústí nad Labem, Bratislavě či Košicích. V Praze oslavoval vítězství dav 15 000 – 20 000 lidí, kteří byli sledováni policisty v civilu i v uniformě na Václavské náměstí, kde část davu rozbila dlažebními kostkami výlohu sovětské společnosti Aeroflot. Tato událost se stala další vítanou záminkou ke kritice československého stranického vedení a především 1. tajemníka Alexandra Dubčeka, kdy sovětská strana požadovala nalezení a potrestání viníků, i když se jednalo o vyprovokovanou akci příslušníků bezpečnosti v civilu. V pamětní knize města Valašské Meziříčí byly popsané události hodnoceny jako vandalismus a následně odsouzené a vedení města se od podobných výjevů distancovalo. Ke vzniklé situaci se také vyjádřilo OV KSČ během mimořádné schůze předsednictva, kdy se i ve vsetínském okrese pořádaly spontánní oslavy na počest československého vítězství. Ve městě Valašské Meziříčí vznikly průvody, kterých se zúčastnilo 500 obyvatel, stejně jako ve Vsetíně a Rožnově pod Radhoštěm, zde se však průvodu účastnilo 300 osob. Ve Valašském Meziříčí a Rožnově proběhl průvod klidně bez zásahů bezpečnosti. 50 příslušníků bezpečnosti bylo posláno do Olomouce pro posílení bezpečnosti, i když zde byla hrozba manifestace v případě výhry Československa nad Švédskem na Mistrovství světa, k uklidnění situace si bezpečnost s pomocí MěNV zajistila vysílání rozhlasu, což nebylo zapotřebí, protože jak je známo Československo se Švédskem prohrálo.²⁹⁷

²⁹⁶ JENŠÍK, Miloslav: *Zlatá kniha ledního hokeje. Historie a současnost nejrychlejší sportovní hry*. Praha 2011, s. 265–268.

²⁹⁷ Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 3. 4. 1969

Hokejové události se staly významnou záminkou pro Sověty, aby mohli nerušeně sesadit Dubčeka z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ. Zároveň bylo potřeba za něj najít vhodnou náhradu, v čemž Sovětům pomohli věrní přísluhovači, například ministr národní obrany generál Dzúr či prezident Ludvík Svoboda společně s dalšími konzervativci. Doskočil ve své publikaci dokládá, že se Svoboda nikdy plně neztotožnil s myšlenkami Pražského jara, že byl především vojákem s pevnými vazbami k Sovětskému svazu, v čemž s Doskočilem souhlasí Antonín Benčík. Ze seznamu možných kandidátů na post 1. tajemníka ÚV KSČ byli doloženi především Oldřich Černík, a především Gustáv Husák. Doskočil ve své publikaci píše i o dalším možném kandidátovi na 1. tajemníka ÚV KSČ za Dubčeka a sice o Lubomíru Štrougalovi o jeho jednáních se Sověty však nejsou dochované dokumenty, takže se jedná o spekulace.²⁹⁸

Přestože na konci roku 1968 byla redakce okresního týdeníku rady ONV Nové Valašsko OV KSČ podpořena, v dubnu 1969 byla situace diametrálně odlišná. Při hodnocení činnosti redakce Nového Valašska od prosince 1968 do dubna 1969 byla především kritizována práce šéfredaktora Vladimíra Valtra, který řídil redakční radu bez stanoveného plánu, řádně neinstruoval dopisovatele periodika Nové Valašsko. Velkým problémem byl pro OV KSČ především obsah Nového Valašska, kdy otištěná rezoluce z aktivu zakládajících členů strany vzbudila velkou pozornost a nepomohla uklidnit – normalizovat situaci v okrese, nebo článek převzatý ze závodního časopisu Elektron, který se nezakládal na pravdě a do sledovaného období nebyla vytištěna omluva. Všechny tyto výtky vyústily k hodnocení Vladimíra Valtra, který nerespektoval napomínání OV KSČ, ani svého vydavatele a dále tiskl kontroverzní články a nepracoval podle představ vedení ONV i OV KSČ. Na základě předestřené hodnocení bylo rozhodnuto o odstoupení Vladimíra Valtra z pozice vedoucího redaktora Nového Valašska, tak aby jeho odchod nevyvolal snížení úrovně týdeníku. Vladimír Valtr nebyl jediný kdo neprošel výběrem vsetínských stranických funkcionářů, uvolnění z pracovního poměru se týkalo také přibráného třetího redaktora, který byl do redakce přijat jako brigádník, když se týdeník Nové Valašsko rozšířil ze 4 stran na 6, Miroslava Dvořáčka. Dvořáčkova práce nebyla podle hodnocení OV KSČ pro redakci přínosem a hodnocení kolegy v redakci také nebylo pozitivní, byl hodnocený jako nedůsledný člověk, jehož chování v práci i mimo ni bylo kritizováno. Doplňme, že Dvořáček byl členem Československé strany socialistické.²⁹⁹ Jak je z předešlých

²⁹⁸ DOSKOČIL, Zdeněk: *Duben 1969. Anatomie jednoho mocenského zvratu*. Brno: Doplněk 2006, s. 150, 161–164.

²⁹⁹ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 9. 4. 1969.

řádů patrně smyčka normalizace se začíná postupně utahovat, i když z předsednictva OV KSČ stále neodešel Jaroslav Berák, jedna z hlavních osobností obrodného procesu v okrese Vsetín.

Přestože nebyla vážnost situace ve spisech OV KSČ detailně popsána můžeme pozorovat řadu signálů, které svědčí o zhoršování situace, kdy se členové předsednictva OV KSČ nezmiňují o vypracovaném Akčním programu, soustředí se na uplatnění stranické moci ve státě a přestává se mluvit o spolurozhodování s jinostraníky. V polednovém vývoji roku 1968 byli obyvatelé země i okresu, že byli pravidelně informováni o schůzích a rozhodnutích stranických orgánů, kdy věděli, co se děje, což se však začalo postupně měnit, a především si nikdo nebyl jistý dalším směřováním strany. Popsanou situaci nám dokládá i průběh mimořádné schůze předsednictva OV KSČ ze 17. 4. 1969, kdy je popsána situace v okrese s obavami o průběh tradičních oslav 1. května, v jejichž rámci je ve Valašském Meziříčí chystaný průvod. Plk. Jindra označil tehdejší situaci za ticho před bouřkou, kdy se očekávalo, že se něco stane, jen se nevědělo co, a právě kvůli tomuto mezidobí panovalo v okrese i ve městech a obcích napětí z budoucích rozhodnutí a směru vývoje. Aby se zabránilo vyhrocení situace bylo například rozhodnuto o selekci některých textů a nápisů, které se měly stát součástí prvomájového průvodu, aby se tak zabránilo provokacím, i když nemohli všechno ohlídat.³⁰⁰

17. 4. 1969 však není známý kvůli schůzi stranické organizace okresního formátu, ale především kvůli schůzi pléna ÚV KSČ, na které rezignoval proreformní politik a hlavní tvář Pražského jara Alexandr Dubček a na jehož místo byl navržen Gustáv Husák, který se stal 1. a později generálním tajemníkem strany až do roku 1989 a stal se symbolem šedivé doby normalizace.³⁰¹

K nově vzniklé situaci se postupně vyjádřily stranické složky OV, tedy plénium a předsednictvo. Plénium OV KSČ souhlasilo ve svém stanovisku s výměnou nejvyšší stranické funkce a je zde vyjádřeno přání, aby se realizovala polednová politika bez předešlých negativních jevů, na zásadách a principech marxismu – leninismu. Jako jeden z nejdůležitějších bodů byla prezentována jednotnost a akceschopnost strany, kdy je pro okres Vsetín důležité zaměřit se na řešení ekonomických a sociálních otázek.³⁰²

³⁰⁰ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (18. 12. 1968–21. 5. 1969), inv. č. 74, č. kartonu 99, 17. 4. 1969.

³⁰¹ BARTA, Milan, Jan BŘEČKA a Jan KALOUS. *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, s. 67.

³⁰² MZA Brno, SOkA Vsetín, fond OV KSČ Vsetín, Zápisy ze schůzí pléna okresního výboru. Funkční období 1968–1971 (17. 3. 1968–20. 6. 1969), inv. č. 47, č. kartonu 23, 18. 4. 1969.

A co se ve sledovaném období 4 měsíců roku 1969 řešilo na půdě MěNV ve Valašském Meziříčí? Vedle organizace a následné realizace výročních členských schůzí, které byly plně v režii Okresního výboru KSČ Vsetín se MěNV zaměřil na přípravy oslav 100. výročí založení gymnázia ve Valašském Meziříčí, přičemž jubilejním rokem byl rok 1971. S oslavami výročí byly spojené vzpomínkové programy, které se měly organizovat s aktivní účastí absolventů gymnázia ve spolupráci s MěNV a účastí obyvatel města, což mělo vést k důstojnému průběhu oslav. Vzpomínkové programy měly být uskutečněné v rámci oslav města a připomenout tak odkaz školy a zároveň naplnit heslo: Absolventi svému stoletému gymnáziu. O velkoleposti budoucích oslav svědčí záměr členů rady MěNV zřídit ve velkých městech na území Čech a Moravy přípravná centra, například v Praze, Olomouci, Ostravě, Brně s hlavním centrem ve Valašském Meziříčí.³⁰³ Jako jeden z darů MěNV škole tak můžeme nyní vnímat přestěhování gymnázia do budovy, kde do roku 1968 sídlila Základní devítiletá škola na Husově ulici, která bude podle společného projektu přebudována na gymnázium, aby prostory vyhovovaly třídám o 35 žácích.³⁰⁴ MěNV prezentoval svou schopnost spolupráce se školními institucemi na příkladě odhalení památníku Josefa Palackého umístěného před SVVŠ, při čemž zde bylo spolupracováno také s Krajským národním výborem. Vedle takto velkolepě plánovaných oslav stojí 30. výročí od založení Lidové školy umění, kdy je ze školy podána žádost o navýšení rozpočtu školy o 8 000 Kčs, aby mohly být tyto oslavy důstojně zabezpečeny.³⁰⁵

Jako zajímavost by se mohl jevit rozbor stížností podaných za rok 1968, kde bychom očekávali vysoké procento stížností především v období srpna roku 1968, a však pravda byla jiná. Stížnosti, které se staly předmětem rozborů pracovníků komise při MěNV se týkaly především životního prostředí ve smyslu stížnosti na dlouhodobý zápach vycházející z tlejícího smetí. Rozbor 12 evidovaných stížností byl proveden pracovníky odboru pro vnitřní věci a prezentován vedoucím představitelem odboru Vratislavem Procházkou. Vzhledem k událostem roku 1968 a to především v srpnu bylo očekáváno vyšší množství stížností, především v souvislosti s přítomností a pohybem zahraničních – sovětských vojenských příslušníků ve městě. Můžeme se domnívat, že se tyto stížnosti založily pod stůl, nebo spadají do stížností

³⁰³ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV 108.–118. schůze (16. 1. 1969–19. 6. 1969), 16. 1. 1969.

³⁰⁴ *Valašské Meziříčí dostane gymnasium*, Nové Valašsko, ročník 18, číslo 50–52, 18. 12. 1968, s. 1.

³⁰⁵ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV 108.–118. schůze (16. 1. 1969–19. 6. 1969), 27. 3. 1969.

vyřízených ústně na místě se stěžovatelem, případně byly tyto stížnosti řešeny institucemi s vyšší pravomocí, než byl MěNV.³⁰⁶

³⁰⁶ MZA Brno, SOkA Vsetín, fond MěNV Valašské Meziříčí, Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV 108.–118. schůze (16. 1. 1969–19. 6. 1969), Kniha zápisů ze schůzí rad MěNV, 27. 2. 1969.

Závěr

Pražské jaro dorazilo do Valašského Meziříčí později, ale s o to větší intenzitou, kdy nespokojenost s fungováním státu a strany po letech mlčení vybuchla jako pověstná doutnající sopka. Začalo se veřejně mluvit o obětech politických procesů, které se zorganizovaly v rámci K231, jehož okresní pobočka vznikla ve Vsetíně. Dále se začaly organizovat mlčící masy nestraníků do nově se formující politické platformy s názvem KAN. Obyvatelé okresu a Valašského Meziříčí se začali stávat aktivními občany, kteří se dokázali ozvat, když nesouhlasili s probíhajícími událostmi, jak demonstruje situace během prvních dní srpnové vojenské intervence.

Popsané aktivity měly být zastaveny vojenskou intervencí spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy. Záměr zahraničních spojenců a domácích konzervativců však nevyšel, protože aktivita obyvatel dosáhla svého maxima, stejně jako podpora proreformních oficiálních představitelů státu (Dubček, Kriegel, Černík).

Postupně však aktivita obyvatel upadala, i když se občanská iniciativa krátkodobě probudila, ale záhy opět klesla. V těchto intencích probíhal rok 1969 až do dubna 1969, kdy byl do funkce 1. tajemníka ÚV KSČ zvolen Gustáv Husák, celostátní symbol normalizace. V okrese Vsetín ze své funkce odstoupil proreformní Jaroslav Berák v květnu 1969 a byl nahrazen Václavem Václavíkem, pro kterého byla funkce vedoucího tajemníka OV KSČ odrazovým můstkem na nejvyšší funkce Severomoravského KV KSČ a poslanecký mandát ve Federálním shromáždění.³⁰⁷ Vedle Beráka na svou funkci tajemníka pro ideologickou činnost rezignoval Josef Palacký.

³⁰⁷ Václav Václavík. https://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Václavík [cit. 12. 7. 2018, 16:20].

Prameny a literatura

Prameny

Státní okresní archiv Vsetín

fond Okresní výbor KSČ (1945–1989)

- Zápisy ze schůzí pléna okresního výboru (1968–1969)
 - o Funkční období 1966–1968
 - o Funkční období 1968–1971
- Zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru (1968–1969)
 - o Funkční období 1966–1968
 - o Funkční období 1968–1971
- Zápis z okresní konference 16.–17. 3. 1968
- Zápis z mimořádné okresní konference 29. 6. 1968

fond Městský národní výbor Valašské Meziříčí (1945–1990)

- Kniha zápisů ze schůzí rady MěNV (1968–1969)
- Kniha zápisů ze schůzí pléna MěNV (1968–1969)
- Pamětní kniha 1962–1968, 1969–1972

Vědecká knihovna Olomouc

Nové Valašsko – týdeník rady ONV Vsetín

- ročník XVIII, čísla 1–52
- ročník XIX, čísla 1–16

Sekundární literatura

Monografie

BÁRTA, Milan – BŘEČKA, Jan – KALOUS, Jan: *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. Praha 2012.

BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Praha 2007.

BENČÍK, Antonín: *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998.

Československo roku 1968. 1. díl: obrodný proces. Praha 1993.

Československo roku 1968. 2. díl: počátky normalizace. Praha 1993.

DOHNALOVÁ, Emilie – NICOLAUSOVÁ, Eva: Bibliografie okresu Vsetín. Brno 1991.

EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Brno 2017.

FELCMAN, Ondřej – VONDROVÁ, Jitka: *Vláda a prezident. Období normalizace (září 1968 – říjen 1969). Prameny k dějinám československé krize v letech 1967–1970*, díl 8, svazek 2, Praha – Brno 2010.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v Českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha 2007.

HOPPE, Jiří: *Opozice '68: sociální demokracie, KAN a K 231 v období Pražského jara*. Praha 2009.

JANOUSEK, Jindřich: *Historie Valašského Meziříčí a Krásna nad Bečvou v datech*. Valašské Meziříčí 1996.

JENŠÍK, Miloslav: *Zlatá kniha ledního hokeje. Historie a současnost nejrychlejší sportovní hry*. Praha 2011.

KAPLAN, Karel. *Československo: Pomocný stud. text pro gymnázia*. Praha 1993.

KAPLAN, Karel: *Kořeny československé reformy 1968*. Brno 2 000.

MLYNÁŘ, Zdeněk: *Mráz přichází z Kremlu*, s. 273–274.

Osm měsíců pražského jara 1968. Praha 1991.

PAUER, Jan: *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy. Pozadí – Plánování – Provedení*. Praha 2004.

VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha 1990.

VONDROVÁ, Jitka. *Reforma? Revoluce?: pražské jaro 1968 a Praha*. Praha 2013.

Články

HOPPE, Jiří: Pražské jaro a občanská společnost. In: *Padesátá a šedesátá léta v československých i světových dějinách. XV. letní škola historie. Sborník textů a přednášek.* Praha, 2003, s. 105-110.

NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie: Osudové osmičky našich dějin v evropských souvislostech. In: *Evropská integrace a otázky českých dějin : XI. letní škola historie : sborník textů a přednášek.* Praha 1999, s. 60-81.

Šulc, Zdislav: Vznik a potlačení ekonomické reformy v Československu 1965-1969. In: *Padesátá a šedesátá léta v československých i světových dějinách. XV. letní škola historie. Sborník textů a přednášek.* Praha 2003, s. 76-90.

Internetové odkazy

http://www.totalita.cz/gallery/gall_021.php [cit. 12. 6. 2018, 9:50]

<http://www.i-sn.cz/clanky/sn-c.-8-2016/---valassky-palach-----jehoz-jmeno-melo-byt-zapomenuto-----phdr.-rostislav-janosik.html> [cit. 3. 7. 2018, 13:20]

https://cs.wikipedia.org/wiki/Václav_Václavík [cit. 12. 7. 2018, 16:20]

Resumé

This diploma thesis deals with the process of Prague Spring in 1968, when the military invasion of friendly countries ended (Soviet Union, Poland, Hungary, etc.). Described process is monitored in the territory of Valašské Meziříčí, a part of the Vsetín district, directed by František Katolický and Jaroslav Berák as a communist party leader.

This aim is divided into 4 main parts. The first part depicts background of the democratization process – the culture, the economic situation and on top of that the political atmosphere.

The second part includes process of democratization in Valašské Meziříčí as well as in the Vsetín district. The work includes several thematical parts such as Rehabilitation of political prisoners, Tomáš G. Masaryk, Celebration of the 1st May,... Each part reports the most important moments of the Prague Spring and its characteristic signs.

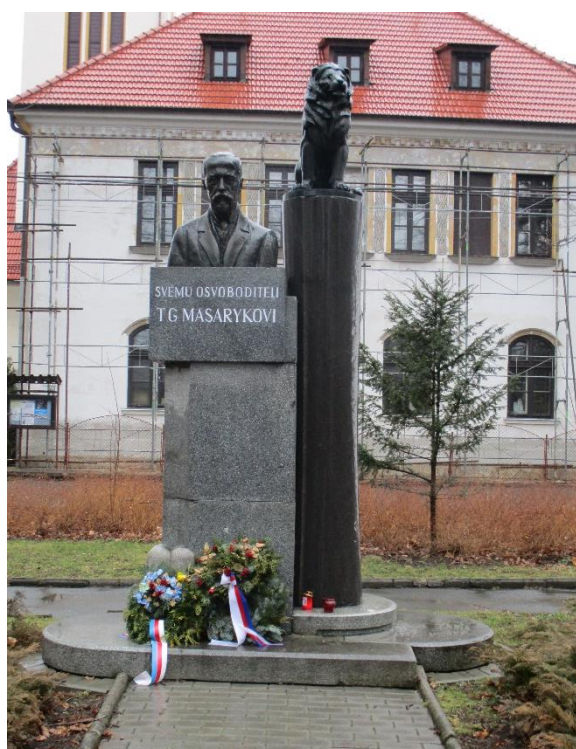
The third mentions the Military invasion of friendly countries together with reactions of the inhabitants in Valašské Meziříčí, which the soldiers confused with the district town Vsetín.

The fourth part describes events after the Military invasion in August until the middle of April, when the official end of the Prague Spring was established and the normalization and consolidation of situation in the Czechoslovak republic and the Vsetín district started.

Přílohy

Obrazová příloha

Příloha č. 1, 2, Fotografie památníku Tomáše G. Masaryka umístěného v parku Botanika, stav z roku 2018

Příloha č. 3. Nápis umístěný v blízkosti veřejných záchodů.

Příloha č. 4. Nápis vyjadřující postoj obyvatelů města Valašské Meziříčí na okupaci státu.

Příloha č. 5. Snaha obyvatel o komunikaci se sovětskými vojáky a vysvětlení aktuální situace ve státě.